

د تاتو بی میلی پپیلی

Ketabton.com

مہتر لام، لغمان، افغانستان
د وری ۲۸، ۱۴۰۲ لېږدی

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶ چوپړی

بسم الله الرحمن الرحيم

د الله په نوم پیل کوم چې پوره رحم کونکی او پوره رحم لرونکی دی؛ مهرباني د پینۍ پنځونکي څښتن بر لورینه ده.

۲. لیکي پوهه

سرلیک: د تاتوبي ميلي پبيلي	لیکوال: ماسټر اېنجینېر صفي الله فردوس
د محصول اوږدوالی،	۲۹۰ * ۲۱۵ * ۱۸.۳۲ ميلي ميټر.
سوروالی او پېروالی: د کښلي غټ ټکي: ۱۱ څپرکي	۲۲۲ چوپړي (مخه)
د کښلي د چوپړو گڼه: وړلو وزن: ۵۵۵ گرام	
وت نه يا پرته له وته د ابڅو	ځای نيونه لري
د منشور: د رسمي سند ور	کونه مستعمراتو ته د حقوقو
ور کونه: درېست نيونه	(د ابڅو او نورو) پرانټ،،
د منشوره يي له وټ سره: سرلیکه: ۴،۰۰۲.۰۰	لینونه (خطه، کرښي له
۹،۱۴۶.۰۰	لیکي هرپی، لاندنی یادوني
	او پانۍ یادوني سره، سره)
۵۴،۸۷۲.۰۰	گڼه: ویزېر مه (پښتو په پښتو وی
	یا ویویکي یا لغاتونه، ویکي)
	گڼه: د کښلي د ابڅي پیل او پای: د دي کښلي پیل په دي و، د، سره شوی او پای يي په اوږدې بي و، ي، سره شوی دی.

د تاتويي ميلي پېيلي ۳ چوپړی

گڼه: اتم ليکي (کښلي، کيتاب يا کتاب)
ليکوال استوگنځای: بغل، تره خيل، کچور شمټی، مهترلام، لغمان، افغانستان

خپرنډوی: مومند خپرنډويه ټولنه
اپډېټور: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
طراح او ډيزان: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
کښلي د پيل پېر: پيلنی وار: د رييس غلام حسن بابا کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
تله ۱۵، ۱۳۷۲ لېږدی
(زېږدی ۱۹۹۳ October ۰۷)،

دوېيم وار: ز مور کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛

غبرگولی ۱۹، ۱۳۸۸ لېږدی
(زېږدی ۲۰۰۹ June ۰۹)،

درېيم وار: ز مور کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان؛
کب ۲۰، ۱۳۹۵ لېږدی

(زېږدی ۲۰۱۷ March ۱۰)،
څلورم وار: ۷ کور، درېيم پور، ۵۳ بلاک، اماراتو ښارگوټی، کسبه، ۱۵ سيمه، کابل، افغانستان؛

کب ۰۱، ۱۳۹۹ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۱ February ۱۹)،
جوهریزاده سرک، میدگارډوک، دوشنبي ښار، دوشنبي، تاجیکېستان؛

دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)
دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)
خپرېدو نېټه: کښلي د پای پېر او اوډون (ترتیب) بی:..

د تاتويي ميلي پبيلي ۴ چوپړی

چاپ نېټه: دوبي، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
 چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
 چاپ وار: لومړی
 ډول: ادبيات او هنر (لیکنی اړت، ادبيات او فن، ادبيات او عملي مهارت، ادبيات او صنعت، لیکنی او صنعي قدرت ضد، ادبيات او د ښکلا د تخلیق فن، د تخليقي تخيل اثر، ادبيات او د پوهي يوه څانگه په تېره د اجتماعي علومو د موسيقي يا ټکنګکور برخه؛ لیکنی او مهارت يا تخصص؛ لیکنی او استعداد؛ ادبيات او څيرکي؛ گړني پبيلي) ټولگه

ژبه: پښتو
 ژباړونکی: هېڅ يوه
 پوخ بڼه: اساسي
 تر: تازه
 رپ ځای: A۴
 يادونه: د گډون کولو بېلگه
 بڼه: ۳۰۰ افغانی
 د ليکوال گرځنده اړيکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com
 له پاره: د ټول پښتون پښت (نسل) له پاره دی چې لږ او بر ټول پښتو له پاره کښل شوی، ياني د ۷۰۰۰۰۰۰۰ اويا مېليونو وگړو له پاره.
 کښلی د گټني گور: زر ټولگي دی، ټول پښتون پښت به ترې گټه پورته کړي چې د يوه تود بخري (پرتون) په اندازه هم د يوه پښتون د پرمختگ سبب شي؛ نو اويا مېليونه تنه پښتون پښت ته يې گټه ور رسيري.

د تاتوبي ميلي پبلي ۵ چوپړی

يادونه:

د پښتون پښته! زما گټه په کي نه شته؛ په ۲۵۰ افغانی يي له ماليي سره را وباسم، ۲۵۰ داني يي وريا وبشم او پاتي نور پلورم. په ۲۵۰ افغانی چي له يوه کرډيټ کارټ سره برابر پري بييه يي ده. گټه خو يي نه شته که دا لږ پيسي په لاس راغلي نوبل ليکی به پري چاپ کړم. د پښتو ورم دی چي د ليکوال گټه د شپانه گټه ده. که مو ډډه ورته روغه وه د خپرولو له پاره يي و دربرئ. (له چاپ روغ تېر شوی نه دی.)

د اي في اي (APA) کالډ په بڼه د اخځوک يا ريفريس له پاره ترې گټني اجازه شته.

زما د الواک اغيزښندنې په څېړنه کي څلور ستنې شاملې دي: خلاص ديټا، خلاص کود، کاغذونو ته خلاص لاسرسی او خلاصه (وازه) بياکتنه. د خلاص پښتو گړني ادب د ودې له پاره د تاتوبي ټولو پوگرو وگړو، د معلوماتو ټيوتوريلونه کوربه کړئ، په اوبيانو کي خپور کړئ، ترڅو وگرو سره مرسته وکړي، ټولو وگړو ته د خپل پښتون پښت دود لیکدود کارولو او پوهيدو کي د مرستي له پاره وسيلي رامنځته او لا کوربه کړئ.

د چاپ رښت له ليکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ ښوونې ترې د گټي اخيستني اجازه نه شته!.

۳. لړلیک

گڼه:	سرلیک:	چوپړی:
۱.	پښتی	۱.....
۲.	لیکي پوهه	۲.....
۳.	لړلیک	۶.....
۴.	د یادښتونو له پاره:	۴.....
۵.	د دی چاپ تران (پیل، شروع، برید)	۸.....
۶.	ننه توزی (پیلیزه، پیله، سریزه، مخکي وینا، مقدمه)	۱۸.....
۷.	د تاتوېي ملي پېيلي	۴۳.....
۸.	پایله	۱۳۵.....
۹.	ژبپانگه (وویزېر مه: د کره لیکنی پښتو په پښتو تشریحی وییکو چوپړی، د پښتو ابېڅی په سته په لاندې لښتیلیک کی کښل شوي) ...	۱۳۸.....
۱۰.	بیبلیو گراپی Bibliography د هغو لیکنو لېست چې په یوه سکالو یا بورونکی او کښونکی پورې اړه و لري.	۲۱۵.....
۱۱.	پڅښتی ست	۲۲۲.....

د تاتويي ميلي پېيلي ۷ چوپړی

۴. د یادښتونو له پاره:

- :۱
- :۲
- :۳
- :۴
- :۵
- :۶
- :۷
- :۸
- :۹
- :۱۰
- :۱۱
- :۱۲

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸ چویری

۵. د دې چاپ تران (پیل، شروع، برید)

په پیل که له هر څه څخه وړاندې یوازې د الله په نوم پیل کوم. له بر الله څخه به کچې مننه او د هغه بې پایه ستاینه کوم. په کومه گڼه چې د هغې شمېر د هغه په اند کې شتون لري، په همغومره کچه ترې مندوی یم چې ملتیا یې تل، تر تله را په برخه ده.

هغه سپېڅلی پنځونکی څښتن چې د پینې او څه چې د دې پینې په منځ کې شتون لري د دې ټولو پنځونکی دی.

زه یې پنځې بورولی یم، هر څه یې پنځې بورولي دي، لکه: اوبه، باد، هوا، هواوېچه، اسمانونه، ځمکې، هر ډول بوټي، هر ډول ونې، خواړه، تیاره، رڼا، تودوخه، تله راتله، اند، وند، پند، پوهه، ژبه، ... او د دوی څخه د ژغورلو او خونديکولو پوهې وړتیا یې په هڅه کې را تر غاړې کړې چې روغه گټنه ترې په هر پېر کې واخلم او د خپلو ژونکو د زورنې جوگه یې کړم چې یوازې له هر څه څخه پاک الله و منم. هغه الله چې د ټولو زورورو، زورور دی، د باچایانو پاچا دی، د ټولو ۱۸۰۰۰ پینو ځواکمن او واکمن دی چې یوازې د ده پالنه کېږي.

ای! بر!، هر څه چې می له تا څخه غوښتنه کړې هغه دې راته راکړي دي، ان تر خپلې مینې پورې چې په ډېره مینه دې را ته په مینه، مینه را په برخه کړي دي. له ټول کهول او پښت سره. ای بر! ته می د زړه ټول ارمانونه تر ورستی سا پورې پوره کړه، په هېڅ ډگر کې می بېبرخي، بی اسرې او یوازې مه پرېږده. ای! بر!، هغه څه چې درڅخه غواړم، زما په هېر دي، که په یاد کې می دي او که په راتلونکې پېر کې دي، له خپل زوزان سره یې راته په ډکو منگولو چمتو کوه او چارچ وه. ای! بر! زما په مال، بډاینه، شتو، هر څه کې روغ کتور ډېروالی واچو، د دې له پاره چې ته یوازې کونکی د دې شیاوې یې او د دې رښتین رښت یې.

ای! بر! ای رحمانه! ای! الله! چې د تن مانی او هر زره د انسان د تن بشپړولو او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي تن او برمنله (عبادت، اللهپاله، بردرناوی، یا ربپاله) د رښت له پېژندلو پرته و بورو. ستا پوهه، ستروالی، لوړوالی، له اسبابو پرته کړنې، په پټو توکو پوهه او بنکلي نومونه دي او د فردوس بن (جنت)، دوزخ، ځمکې او اسمانونه دي؛ د پیدایښت یوه اړینه اړتیا ده. لویې او لویوالی، د ټولې پینې د ژوي، د ناڅاپه څخه راوتل، رښت د رسېدلو خواړه، په یوه والي کې د منلو، له منځه تلو او بې وسې یوه له لوړو وسیلو څخه دی.

ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. د دې له پاره چې تا په

د تاتوبي ميلي پېيلي ۹ چوپړی

خپلو بسکلي نومونو کې مور ته خپل پښتو نوم وو، بر، هم را په گوته کړه. هغه څه چې تا خپل استازي ته ورکړي، هغه رب رمب بشپړ مور ته راخوندي کړي او را رسولې دي. ای الله ته هېڅ تن ته اړتیا نه لري، مور ته بډاینه، ودنه، سوکالي، خوبښپدنه، هوساینه، پوهه، غښتلتیا، اتلوي، بریا او په ټولو نعمتونو دي ښه غوره ښه کړه او مور به یې پر لوري پل پورته کوو. د دې له پاره چې دا وړتیا یوازې او یوازې ته لري، له ټولو نه پیلنی (لومړی) یې، له ټولو نه پاینی (اخیر) یې، د پیلنی ورځ، پاینی ورځ د پرېکړو واکمن یې او د ټولو پنځونکی یې.

هغه څه چې تا په خپل کښلي (لیکي، کتاب) کې ترې منه کړي یو چې هغه مه کوئ!!! هغه مور په سر سترگو او په رڼو سترگو په روغه ښه نه کوو او چې تا پرې د کولو امر کړی دی چې دا کړنې کوئ!!! هغه مور په سر سترگو او په رڼو سترگو په روغه ښه کوو.

هغه وگړي چې دا پوهه نه لري، هغوی ته پرې پوهه ورکړه. له کمفلاڼو، ناپوهو، ضدې، بېباکه، پورورو، تراکگرو، وژونکو، ځلو، کلکزرو او دېرهمارانو څخه مور لري لره.

ای! بره! یا (بر څښتنه!) تاسو تل د ښه کړنو یا ښه کارونو کولو توان راکړه چې تل ښه کارونه و کړم، هره ورځ یې و کړم او ته راڅخه خوښ و وسي.

ای! بره!؛ ای! رحمکونکيه!؛ ای! رحملرونکيه!؛ ... ای! الله!

زمور له پاره خپله لاره به ستونزي کړه، تر څو مور له تا پرته بل څوک و نه وینو او نه یې و پېژنو؛ زمور سره مرسته و کړه تر څو مو په تن کې د غرور نڅښه پاتې نه شي او د اسلام د دین له سپېڅلو غښتلو څخه مو و بولي.

امین، امین، امین (ای! بره! دا سوال می و منه!، ای! بره! دا سوال می و منه!، ای! بره! دا سوال می و منه!).

ور په سي د دي چاپ تران (پيل، شروع، بريد) د دي کتاب له نوم څخه كوم

و، د تاتوبي ميلي پېيلي، په لنډه مانا د لېوالتيا يا ميني او رښت ژبه ده.

پښتو په پښتو مانا يې ده: (د هېواد ميلي شېرونه يا هېواد د وگړو اشلوک يا د وطنی وگړني پيران يا د افغانستان د خلکو شعرونه)؛ چې د پښتو ژبې له درې وي يو (ويکي، ويکبي، لغاتونو) څخه يې رغښت موندلی يا ما بورولی (جوړکړی يا وارکړی) دی او اوډون (ترتیب) يې داسې دی.

بېلگه: د پښتو درې وی چې پر دې شعري ټولگي نوم کې دي، د هغو پښتو په پښتو مانا لاندې ده.

۱. تاتوبي: هېواد او و تن دی چې د عربي، دري (فارسي، تاجيکي) وی يې وطن

پښتو ژبې ته رامندل شوی وی (ویکی، ويکبي، لغات) ده. د پېل پېر مېنه،

لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ؛ ۵، ۶، ۹، ۱۰

او ۲۲۱ (ټول ټال ۲۸۳ واري نور) په چوپړي کې (مخ کې، مخگنه کې، پاني

د تاتوبي ميلي پېلي ۱۰ چوپړی

مخ یا سټ کي، صفحي مخ یا سټ کي یا د اېنگلېسي ژبي پېچ وی په بڼه) کښل شوی.

۲. ميلي: تاتوبي د وگرو اړوند، وگړنی، د ولسونو اړوند، (اېنگ. نېشنل یا پ.

ملی) چې د پښتو ویلو کښلي یا لیکولو بڼه يي کره ميلي لیکل کېږي ملی د ملی (بڼه، ملگري) او مېلي (مېلمېتره، mm) په بڼه نه. د دې له پاره په پښتو ژبي اړین رښت دی چې زور، زېر او پېښ اېڅي (ای، بي او تي یا ا، ب، ت، الفبا، حروف) وی (ویکی، وییکی، ويی، لغات) غونډ او کوشنی کر نه لري. د زور (-)، اوږد زور (ـ) او ډېر اوږد زور یا مد (آ) پرځای ای (ا، الف) لیکل کېږي او لوستل کېږي؛ د زېر (ـ) په ځای يي (ی) اوږد زېر (ـ) او د لنډزېر په ځای يي (ي) لیکل کېږي او لوستل کېږي؛ د پېښ په ځای وي (و) لیکل کېږي او لوستل کېږي. ؛ ۱، ۲، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ... او ۲۱۹ چوپړی (تول تال ۵۰ واري نور په بېلابېلو چوپړو کي راغلی دی.)

پښتو ژبه د عربي، پارسي، انگرېزي... پر خلاف (بېلو اړتياوو، بي ټينگاره، سرچپه، بي ثباته، د منلو نه شتوالی، موافقي نه شتوالی، متضاد شرطونو) (زور او مد، زېر او پېښ) هېڅ نه لري.

پښتو کره وی (و):.

پول، گومان، گومارل، ورزگان، اورگون، کونړ، کوندوز، کولتور، تورک، مغول، تورکمن، تورکيه، اوزبېک، رومان، اورگان، مرسته (کومک)، لږ (کم)...

پارسي وی (پېښ):.

پل، گمان، گمارل، ارزگان، ارگون، کنړ، کندز، کلتور، ترک، مغل، ترکمن، ترکيه، ازبک، رمان، ارگان، کمک، کمک... .

پښتو کره وی (و):.

وايي، وايي، بيت الله، ربيس، ارويايي، لايک(لايق)، دکن، ډېموکراسي، خوله، ايښ، اسان، آرام، ازاد، اباد، ادم، گيله، هېلمند، ميلي، ډېموکراسی، افغانستان تاجیکېستان، اوزبیکېستان، کزاکېستان، کېر غېزېستان، مغولېستان،

تورکمنېستان، اېنگلېستان، برلين، سېک، ژورنالېست، و، دده، ددي، د دي، د ده، د ده، و، وه، و، نارينه وو، اړتيا وو، يوه تن و، يوه تن وه؛ سا، ساوي، څا، څاوي، گيا، دستگا، دستگاوي، بېگا، گازرگا، خانقا، ترا، تيرا، پنا، پوپنا، تنخا، لوڅ، لومړی، کوچنی (کوچ نی)، کوشنی، گول، گال (بخه نوری يي کاله، د خرو گال)، خوم، خورما، توخم، خوتن... .

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۱ چوپړی

پارسي وی په (زور، ا، آ، زېر، پېښ، و) :.
وايي، وائي، البیت الله، رئیس، اروپائي، لائق، دگن، ډموکراسي، خُله، آئين
آسان، آرام، آزاد، آباد، آدم، گل، هلمند (هلمند)، ملی (ملی)، ډموکراسی
(ډموکراسی)، افغانستان، تاجکستان، ازبکستان، قزاقستان، قرغزستان،
مغولستان، ترکمنستان، انگلستان، برلن، سک، ژورنالست؛ ، دده، ددي، ددي،
دده، ده، دده، وه، وهه، و، نارينه و، اړتياؤ، يوه تن وو، ساه، ساگاني، څاه،
څاگاني، گياه، دستگاه، دستگاگاني، بېگاه، گازرگاه، خانقاه، تراه، تيراه، پناه،
پوپناه، تنخواه، لڅ، لمړی، کچنی، کچنی، گل، گل، خم، خرما، تخم، ختن... .

یوازې په د عربي، پارسي، انگرېزي ژبه کې ليکلی شئ، په دې بڼه ليکل په
پښتو ژبه کې (کينل) غلت دي، نا کره دي، ناسم کار دی، ويار دی، کمتون دی
او تېروتنې دي.

خو د عربي، پارسي، انگرېزي ژبې ليکلار کې چې په کومه بڼه دي، په همغه
د عربي، پارسي، انگرېزي ليکلار دي ليکي، الله کره راځي. خو پښتو ژبه کې
د عربي، پارسي، انگرېزي کينلو په ډول نا کره راځي. داسې گره په پښتو ژبه
کې کلکه نټه (سخت منکرېده) ده، د پښتو پېگانو (ياگانو، يې وو) رښت
(قانون) پرې کړی رښت دی، منل يې په هره وى کې اړين بايد و کينل شي.
هېڅ يوه وى ته پرته له رښته بڅښنه کول (معاف کول) نه شته چې په دې وى
کې يې منو او په دې وى کې يې نه منو. د ډېررښت او منښت له اړخه چې له
نوي پېر څخه رادود دی. ملی (نیشنل، ولسي، وگړنی) پارسي وى ده د پښتو
(ځلی، گنلی، تلی، نلی (کرکی)، ملی (ملگری، بده) په بڼه غږ لري او يې ()
نرمه يا زور واله (ی)، په بله وينا، هغه بې ټکو يې (ی) چې تر مخه اېڅی يې
زور (فتحه) لري لکه (،، غلی،،)؛ غږ لري او لوستل کېږي. خو په پښتو کې
(نیشنل، ولسي، وگړنی) ميلي لوستل کېږي او کينل کېږي. مې (م) اېڅی زېر
لري، او پینی اېڅی يې لنډه (ي)، لکه: بنادي، خپلوي، وداني، وراني، خېښي،
تربگني، مېلي (مېليمېتره)، منگي، کودي، دي، سري او وري. په بڼه راځي.
کره وى (ميلي) نا کره وى (ملی) ډول کينل او ويل له پښتو ليک دود او پښتو
ژبې سره دښمني ده. همداسې کره وى (افغانپستان، Afghanistan) نا کره
وى (افغانستان) په سې در واخله. په ټوله پښتو کې يې د ټاټوبي
په ډيپلوماسی او سياسي برخه او په پښتو کې د ټاټوبي نوم په اېنگلېسي ژبې

د ټاټوبي ميلي پييلي ۱۲ چوپړی

علمي ليکو (Afghanistan) کره ليکو، او د پښتو ژبي په علمي ليکو رښت يي افغانستان نه ليکو. که مو د دري ژبي په بڼه په غږ Afghanistan وليکه، هېڅ هېواد يي راسره نه مني او ملنډي راپوري وهي، چې د واول ابيخي i په کي شتون نه لري يا يي (ي) په کي نه شته ترې غورځول شوي ده. د دي له پاره پښتو ژبه په خپل کره رښت، کره پښتو، کره او روغ راځي. اړينه ده چې د پښتو ژبي ليکلار رښت پام و کړو.

۳. پييلي: چې بنځه ډېر نورې (جنس) نوم دی، يکرونم يي پييله ده چې (اشلوک، پيرون، شېر، شعر) ته وايي. چې د دري (عربي، فارسي يا تاجيکي) وی يي شعر پښتو ژبي ته رامنډل شوی وی (ويکي، ويکي، لغات) دی چې پښتانه يي شېر په ډول وايي. د دري ژبي شېر ويکي بيا په پښتو ژبه کي پرانگ ته وايي. چې زموږ ژبي ته رامنډل شوی وی شېر (پييله، اشلوک، پيرون يا شعر) دی. ۶، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴ او ۲۱۹ چوپړی (ټول ټال ۸۹ واري نور).

زموږ په ټاټوبي کي بېکچي ځل (ظلمونه)، نادودي، ناگنلي، سېتم، نارواوي، جنگونه، سترې، نااندولي او ناندري تېري شوي. دا لمرک له پير څخه پر له پسې تېري کړي دي د ټاټوبي د پښتنوميرځمنو.

دا ټولي کاني هغو ته ورته دي، لکه په څلېر کي چې کومي نندري ځناور کوي. بېلگه: لکه يوه هوسۍ به د اوبو څښلو له پاره د دښتي ډنډ ته راشي چې اوبه و څښي؛ نو يا به يي لېوان، پيرانگان، څمريان و خوري. که ترې تېره شي نو د اوبو څښلو په دوران کي به يي لويه سمخاره له اوبو څخه ورتوب کړي او له خولي به يي را و نيسي، پري حشر به جوړ کړي؛ له ډېري تندي څخه به اوبو ته يوه هم لاس رسي نه شي موندلی. له ځنگلي سپيانو به لېوان ځغلي، زمري به له فيلانو څخه ځغلي او ماران به هم اوبه نه شي څښلی چې ټپسان به يي اوبو څښلو ته نه پرېږدي.

تراکگر شخړې راوري، شته، زېرمي، مېوي، غلي، توکي، لاسته راوړني، کښلي، ليکي، پندونه، ورمونه، پييلي او هر څه له ځان سره وري. ځمکي، کورونه، مينې، باندي، څاروي، زر، اثار، کاني، خپل زوزات ته رسوي يا په لاس پاتېشوني پرېږدي يا يي په اور سوز وي او يا يي تالا کوي. له لرغون پير څخه تراکگر په ښارني ژوند او مدنيت نه پوهېږي چې تر روانپېره پورې هم دوی پر همدې ډول له هغه لوري را ځغلي او پرمور غلي، پټي، ښکاره حملې راوري. د دي ټولو دود دلته پر مور تېر شوی، شو او روان دی.

د ټاټوبي ميلي پييلي کي د دي کړنو بوی او بريالي ژوند ټيکنالوژيک پرمختگ انگېزي کونجونه (زاويي) شتون لري. د دوی باور يوه دوي اړخېزه مزل دی، تل

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۳ چوپړی

بايد ملي گټو ته له ځاني گټو څخه لومړيتوب ورکړو، زموږ پښت دې د نوي پښت د يوه والي کره وړه تيار کړي، د دښن په کرغېړنو کړنو او سگنالونو دې په ډېره پرېکړې بڼه چمتوالی و نيسي، د وگړو څرگندونې او غوښتنې ډېر ځانگړې او څرگندې دي چې پښتو ژبه دې ليکلو، لوستلو او يادولو ژبه په خپل ټاټوبي کې وي. اړينه ده چې د وړتيا ډول بورونې او د وړتيا غوښتنې په لوی اند سره ليد و لرو او واکمني پر خپلو وگړو په خپله و کړو، د بلواگرۍ، بدلون او لويې غميزې په وړاندې بشپړه وړتيا و لرو، چې په ټاټوبي کې تلپاتې، ځای پر ځای واکمني ليد له ليدلوري سره شتون و لري، چې د وگړو او وگړې د ښونې، روزنې، علم، پوهې، لوړو زده کړو، ټکنالوژۍ په ځانگړې ډول د نوې ټکنالوژۍ په مټه ولاړولی، ښه او پرمخ بيوولی شو. يوازې دې ۳۵ کالونو په اوږدو کې موږ د امريکا له ښاري پرمختگ او وگړو د ژوند، هوساينې، بډاينې او ودني څخه ۳۵۰۰ کاله ورسته کړي يو.

د ټاټوبي سياسي تر (وضعيت، د يو شي د پيدا کېدو له پاره په زړه پورې فضا: د حالاتو څرنگوالی، وړ شرايط) په لوی اند (تصور) کې و گورو او بيا يې شننه کړو، چې دا زموږ د سياسي ژوند په پرېکړو کې گټور راځي. د کرکېچ او لويې غميزې په پېر کې موږ زده کړه تر لاسه کو چې څنگه گټورې اوسېلې و لرو، وړاندې له دې چې هره اوږدپېرې پرېکړه او لنډپېرې پرېکړه کوو. له هغې څخه وړاندې، وړاندې، بيا هم وړاندې، بيا هم ترې وړاندې او لومړی د هغې پرېکړو پايله يا په پای کې تر لاسه کېدونکې پايله (نتيجه) ښه په غور پلټلې ده چې گټه لري که تاوان. گټې لري که تاوانونه، که تاوان، تاوانونه، درانه تاوانونه يې لرل او يا ترې تر لاس کېدو يا لاسته راځي، له دې څخه زر ځله غوره ده چې هغه پرېکړه و نه کوو او نه يې سرته و رسو. دا موږ ته په لاس راکوي او سپيني ته راوباسي چې د پرېکړې او ترې پايله لومړی ښه و ارزو او پرتله يې و کړو، بيا هغه پرېکړه و کړو او و نه کړو، د هغې پرېکړې او ترې پوهه به مو تر لاس کړې وي. ټاټوبي ميلي (ملي) پېيلي له ځان سره د ژوند لارو چارو هر اړخيزې انگېزې، پرېکړې، ترې، ژبه، پښتو، پښتونواله، ښوونه، روزنه، پوه، زده کړې او ځبرکتيا لېږد وي.

په لرغون پېر کې نوموړې پېيلي ليک او لوست په ټاټوبي کې شتون درلود، په لغمان کې ارامي ليک په ۴۲۳ مخزېږدي کې په درز کې روان وو. مکيدانسکي، يا اسکندر يا اسکندر مقدوني يا الکزاندر گريډ، خپله ويلي دي، د ارامي ليک ډول ل عام انسان دی، کوربارک وروی - حان پ و کره

، و اېسکندر مقدوني، ويلي دي چې زه د خپلو حملو په لړۍ کې يوې سيمې ته لارم چې نوم يې لمپاکا و او ارامي ليک په کې په درز کې روان وو، په روان پېر کې زموږ د وگړو ليکلو او لوستل کچه څومره ده، که له جاپانيان له ټاټوبي سره يې پرتله و کړو دوی په منځنۍ کچه په کال کې اتيا کښلې بشپړې لولي

د ټاټوبي ميلي پيښلي ۱۴ چوپړی

او عربان له ټاټوبي سره يې پر تله و کړ دوی په منځنۍ کچه په کال کې دوي کښلي بشپړي لولي مور او زه هېڅ نه لولو او نه يې ليکو.

په ټاټوبي راورلشويو شخړو او جگړو زموږ او زما پيښلي هم را ټوکه ولي دي، چې په کې له داسې ناگنلو بوی را پور ته کېږي. په دې ټولگي کې له سلو ۹۸٪ او زما په وگړني پيښلو کې د لغمان ادبي چارپيښيال د اثر زېږنده ده. د سيمي انځور، اخذ او اغېزه شته، هم په کې د خنډ، ودرېدو کې کړنلاره او د خوی تگلاره شته. زموږ او زما ځيني زېږه، بېباک، له ټېکي وېستلي، لوڅي، بربنډ پيښلي او ټکي، جوړښتونه او خبرې که له يوې خوا زما د جرې، ازاد او بېباک ذهن ژباړه کوي، له بل لوري په پنځونې عمل کې زما د خنډ کړو وړو زورنه، د برلاسي پورې له سولوکو زما د نه منلو او د ژوند د پېښونې او پرمختگ په چارو کې زما د کړنو څرگندوالی کوي.

هره يوه کنځا، له ټېکي باستلي خان ته په ځانگړي ځای کې ځانگړې مانا لري او هر لوري مسلې او کونجونه (زاويې) لري، په بله وينا يوه سلو او شپږوېش ۱۲۶ کونجونه (زاويه) څوارلس ۱۴ بنسټي يا ورکې (مجهوله) معادلي لري. ځوابونه د خبرو او پوهاوي په لاس ورکوي. که زموږ لرغونو نيکونو او اناوو؛ علين مکان (خوشحال خان خټک)، فضل رحيم (خان عبدالغني خان)، عبدالرحمان مومند، مولوي عبدالحميد مومند (موشکاپ) يا ما صفي الله فردوس خان له ژبو څخه له ټېکي باستلي، کنځاوي (سپکي، سپورې، ژېرې، زېرې، ستغې) چې راوتي په پيښلو کې نو ژبه نيولي شوي ورته نه يو.

که ادب: پوهې، زيرکۍ، ښه سلوکو کړه وړو او لوړوالي ته ويل کېږي. يا په اصل کې ادب هغه پوهه او گړنه ده، چې انسان ته لوړوالی ور په برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې يې له سهوي او ښويښدنې څخه ژغوري. زموږ او زما پيښلي زما احساس کټ مټ لېږدوي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پر عواطفو اغېزه کوی شي. ځکه ما له رښت څخه خپل بردابنت په ولوليز بڼه انځور کړي دي. همدې ته ادبيات (ليټريچر) هم وايي چې لوېديځوال بيا د ټولو له چاپه راوتو اثارو ټولگي ته وايي.

ځکه دې برخې ته ښويښدنې نه وايي چې زما له پامه په نوموړي برخه کې کښل شوي دي. بويمه چې پيښل او پيښنه د وگړو اېنداره وي، اېنداره اړيښه ده چې پاکه او ښکلي وي، اېنداره اړيښه ده چې چټله، خپرنه، پرې، ماته، لوڅه نه وي چې بيا په کې هرڅه د وگړو له ټېکي وېستلي څرگندېږي. خو ځيني پيښلي په دې کښلي کې چې هغه د سکالو له مخې له ټېکي وېستلي دي، هغه د نړۍ والو نورو هېوادونو ميلي پيښلو په ډول په ټول ټاټوبي کې يوازې زما پيښل په دې کښلي کې نوم يې د ټاټوبي ميلي پيښلي دي په کې شتون لري.

د تاتوبي ملي پبيلي ۱۵ چوپړی

زما موخه په هېڅ بڼه داسې نه ده پاتې شوي چې د لوستونکو ذهني سويې ته خپل د مېچې کچه (معيار) راتېټ کړم، بلکې جغات مې داسې څرگند پاتې شوي چې د لوستونکو اند او وند مېچې کچه را لور کړم. زما پېيرانی (شاعری) د پېيلو پر بېلا بېلو کالېونه د غريز او څپيز خجيز جوړښت عملي کيږي. ډېری يې د پښتو ژبې د غريز او اهنګين جوړښت پر بنسټ رامنځ ته شوي. خوند يې په بډايه پښتو ژبه کې دی چې ډېری يې پښېله (قافيه) او ان لرونه (رديفونه) نه لري، ځنې يې بيا له دې رښت څخه هم ازاد دي. دا سمه خبره ده، تر اوسه پورې د پښتو پېيلو ټول کالېونه (ژانري يا فورمونه) دې څرگند شوي وي. د دارنگه کالېونو مجموعه به له دوي سوو او څلوپښتو بېلابېلو جوړښتو نه ورسيرې. چې دا کالېونه د پښتو لاجې له منځه وړي او يوه ټاکلي پښتو ژبه له کتوري انگېزې سره د وگړو زهن پوهې ته رسوي.

د پښتو وگړي (ولسي) او گړني (لوستي) پېيرانی ځينې سرغندوي (مشهور) ژانرونه (کالېونه، فورمونه) له بېلگو سره په کتابونو کې شتون لري. په دې کښلي (ليکي، کتاب، ټولگه) کې به داسې څه و ويني چې په هغه کښلو کې نه وي، لکه د پښتو وگړني پېيلي لمن چې ډېره پراخه ده او تر اوسه لا د هر کالب (فورم) ټول ډولونه او د هغه بشپړې بېلگې نه دي پېژندل شوي. کومې چې پېژندل شوي له هغه پرته نور داسې پېيلو کالېونه شتون لري چې په پورتنیو کالېونو کې نه راځي ما د خپل فکر او ژوند د اړتيا له مخې د نورو پېيلنو (شاعرانو) پېيلو (شپړي، شعري) کالېونو له پام کې نيولو پرته رامنځ ته کړي چې ځانگړي نومونه هم نه لري.

هر تن د خپل ذکاوت په انډول له ډېرو ويکو پېيلي څخه په بشپړ بڼه اشنايي پيدا کوی شي په کې. د ډېرو ويکو پېيلي چې ويکو گڼه يې په پايلېک کې (په هم هغه مخ کې) يې مانا او څرگندونه ليکلي وي نه ځايي ده، چې ځينو ويوکيو لا يوه يا دوي مخ پانې يا چوپړي ځای نيوه.

نو د همدې له پاره مې لکه د نړیوالو ژبو په شان د هر سخت او پېچلي وي (وييکي، ويکو يا لغاتونو) چې په غونډله (جمله) کې يا د پېيلي (شعر) په کوم دوي مسرو (بيت) کې راغلي وي. هغه په پای کې له پايلې وروسته په وييزېر مه يا د تاتوبي ملي پېيلي ټولگې د پښتو په پښتو تشرېحي ويکو چوپړي کې د چوپړو (، مخو، صفحوستو) له شمېر سره په کې ياده ونه کړي.

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۶ چوپړی

له يوه اړخه وگړني پېيلي مور ته له لرغون پېر څخه خوله په خوله، لور را لور، کور را کور، سینه په سینه او د سندرغاړو له خولي را رسېدلي دي.

له بل اړخه گړني ادب (کتابي ادب، د لوستو وگړو پورکړي پېيراني بڼه) ادبي فنونونه (مهارتونه) له عربي ژبي څخه زموږ ژبي ته په زوره رامنډل شوي دي او د عربي ژبي ادب څخه مور ته راغلي دي. ځکه د ډېرو پېيلنو او پېيلني (شاعرانو او شاعراني) په پېيلو (شېرونو يا شعرونو) کې نيمگړتياوې شته. لکه د حميد مومند په باره کې د پېيلې (کاپيې، قافيې) عيونه، د رحمان بابا په باره کې د لړ، څپيزو او زورني (رديف، سيلاب او خجونو) عيونه شتون لري. له بل اړخه په ټوله نړۍ کې به په شمېر داسې پېيلنو (شاعران) وي، چې له شل کلنۍ نه په کوز عمر کې دې پېيلان (شاعر) ټولگه کښلي وي، زما پېيلي او پېيراني (شاعري) د شل کالونو څخه په کم عمر کې د و، څلېر کې د دود دود، په نوم شوې ده. چې ځيني او ځني پاتېشوني پېيلي يې د لمپاکا (لغمان) چارپېريال راټولي شوي وگړني پېيلي (لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري) دي چې په دې ټولگه کې شتون لري.

د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو انگر څرگندونه، تعريفونه، بېلونکي نخښي، د اواز ټپوالي او لوروالي، د کچې اندازي، د ليکوالو په څېرنه کې زما څېرل او څرگندول چې روڼوي کتنه داسې، عيونه او کمتونونه، د رنگونو ښکاروندي، په ولسي ادب کې ځای او بېلگې؛ د لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري بېرته يې خپل د اصلي ځای استعمال ته راوړي؛ د نورو نويو جوړولو تکل يې؛ اړوتي غني کول او خپرول يې؛ موندل او د ولس له منځه يې ټولول؛ اوسمهال يې د ډېرولو تگلاره؛ دې پښتو کړني پېيلو ته د ادبي ښکېلاک گرو ارزښت ټاکل؛ ځای؛ اړوتي (شرط)؛ آر (اصل)؛ د پيل پېر، لرغون پېر، زور پېر او روان پېر پېخليک (تاريخ) د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو؛ پېر (وخت) يې؛ ستر تاثير لرونکي او وپشونکي لوري يې؛ د کره پښتو ليکلاري اېڅو غږېزليک (غر) په سټه لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري؛ د صفي الله فردوس په لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو کې تشبې؛ د ختېخ لومړي نمبر څېرونکي په لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري کې له بېلگو سره مشبه، مشبه به، تشبې وجه، د تشبې توري، تشبې پټه، وتلي تشبې، نغارلي تشبې، نادره تشبې، مېترله تشبې، لسپانۍ تشبې (مرسله تشبې)، ټينگاره تشبې (موکده تشبې)، ډېرښته ټينگاره تشبې (اضافي مؤکده تشبه)، ستاينوره ټينگاره تشبې (توصيفي مؤکده تشبه)، مازي ټينگاره تشبې (مؤکده محض تشبه)، گډېغو نډلي، د پېيلو نگېرکډون ستر تاثير لرونکي او وپشونکي لوري يې؛ رښتنې وېش د دوی د منځپانگې او سکالو له مخې؛ د (ديني)؛ بداييني؛ غنايي يا بزمي؛ حماسي يا رزمي؛ ښوونېزې يا تعليمي؛ مدحي او ستاين؛ انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا ټوکيزي؛ ویرنه يا مرثيه، ساندي؛ مبارکي، هرکلي يا د تهنيت؛ د گيلو، گيله من او شکايتونو؛ ورتوب يا وصفي؛ هېوادپالنې؛ دوستي باورکولو؛ ځيرکي؛ پوهگري؛ کورنۍ ته د غاړې اېښودنې؛ ورکړ د ډالۍ ورکولو؛

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۷ چوپړی

دندې کې د تېټوالي، ټکرکولو مېراني؛ د ژوند لارې لورې ارزو؛ زړه سوی او رښتې ټولوالي؛ لیدل او رهبري؛ میلمه پالنې؛ ژبی نښتېځونکي؛ وراشي یا وجيزي یا مثل؛ ورمي او لوڅې) لنډیو، ټپي، ټيکي یو او مصري یو بورول؛ څرگندول، له پښتو یې په اېنگلېسي ژبه کې بورول او د څېړونکي څرگندول چې روڼوي کتنه داسې؛ د دوی انگر او بېبره (حاصل یا ثمره)؛ د دې هر یوه څېړلو ته زما اوږدپېری (اوږد پړاوی) او اوږدمنګی (اوږد عمری) لید لوری زما په تېرو کښلو کې، د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو انگر څېړنچوپړو (ریسرچ پانو) – لومړي، دوېم او درېیم ټوک کې و گوری.

په دې کښلي کې یوازي یې بېلګې د رنگونو ښکار وندې، لکه: لنډیو د رنگونو ښکار وندی: ګن تورڅکی شین رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د ټپي د رنگونو ښکار وندی: ځیګري رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د ټيکي د رنگونو ښکار وندی: بادامي رنگ دی. ګلابي رنگی هرم یې میرمنو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د مصري د رنگونو ښکار وندی: تټ نصواري رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده. ګن تورڅکی شین د لنډی، ځیګري ټپي، بادامي د ټيکي او تټ نصواري رنگ د مصري دی، آسماني رنگی هېرم یې د نر نورې اړوند یا منسوبې چې د نرانو له لوري ویل شوي وي؛ ګلابي رنگه هېرم یې د ښځې نورې اړوند یا منسوبې چې د ښځو له لوري ویل شوي وي، په گوته شوي دي.

درو لوستونکو نه هېله لرم چې په هره بڼه یادوني او وړاندېزونه لری راته یې په گوته او رابریښلیک کړی. له دې سره به نوی پښت دا کابو و مومي چې تر دغه منځ یوه پرتله و کړي او یوه پایلنوي ته خپله ورسې!

ټولو لوستونکو ته روغتیا او سوکاله هوساینه، اوږد نېکمرغه ژوند، سرلوري او بریالیتوبونه غواړم!!، بریا مو تل په برخه!، د بر څخه په ژوندوني او مروني کې ورته د خوشحالی، سوکالی، بډایني او وداني هیله کوم!!!

په درنښت

ماسټر اېنجینېر صفي الله فردوس

د وټساپ نرمکالي اړیکه: ۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹+

Safiullah_firdows@yahoo.com: برېښنالیک

Safiullah.janan@gmail.com

د ټاټوبي ميلي پيپلي ۱۸ چوپړی

۶. ننه توزي (پيليزه، پيله، سریزه، مخکي وينا، مقدمه)

زه به په لنډو ټکو کې په ننه توزي کې و کارم، چې د ټاټوبي ميلي پيپلي، د ټول پښتون پښت له پاره دی، د وگړو له خولې مې ډېری راټولي کړي دي، چې د وگړو تر منځ په ناستو، مجلسونو، پېښونو، د کراري مېلو، سيلونو او ودونو کې يې وگړي وايي.

د ټاټوبي ميلي پيپلي لنډی، ټپي، ټيکي او مصري په نوم يادېږي. دا پيپلي د دې ټاټوبي د وگړو له پاره لرغون ټاکلی رښت (قانون) دی. هره يوه يې د وگړو د ژوند هرې بېلابېلې برخې او گټوره ښکاروندی (سټنډرډ) رښت بوروي.

د دې پيپلو چې په څېره کې يوه بڼه لري خو د دننی برخې او سکالو له مخې بېلوالی لري؛ د يوې کره پښتو بشپړ هر اړخيز مانا لرونکی له مانا ډک انگېزه کونکې مانا لېږدوي چې وگړي پرې د رښت منلو او غاړه اېڅنودلو لور ته په تگ راولي.

ځيني کړنو د کولو او ځيني کړنو د نه کولو ښوونه او روزنه ورکوي له هر اړخيز گور (کتلو) کونج (زاويې) سره.

د ټاټوبي ميلي پيپلي (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) چې لرغون رښت دی. نوموړی رښت پېښی (غبر، مادي، توکي، مواد، جوهر، اندازي، جسم، سکالو، موضوع، پوستي، اهميت لرل يا غوراوی) ۲۱۹،۵۶۴.۰۰ دوي سوه او نولس زره او پېنځه سوه او څلور شپېته داني دي يا قانونه يا د قانون مادي لري. چې سينه په سينه د وگړو له لوري خوله په خوله، د پيل پېر له پېر څخه راغلي دي او ځيني يې نوې پنځونې دي چې له زېږدي پېر څخه دلته په ۱۷ زېرمو څخه ما راټولي کړي دي، زما کښلی د لنډیو، ټپو، ټيکيو او مصريو څېړنچوپړو انگر لومړي ټوک کې د دوی ټولې سره گډې د ټول ټال د کچې گڼه سپينې ته را و باسي.

د ټاټوبي د ختيځ لومړي نمبر څېړنکي په ډول زما صفي الله فردوس له اند، وند او پند څخه د ټاټوبي ميلي پيپلي هره يوه لاندې ۱۴ بنسټه او دا بنسټونه ټول ټال ۱۲۶ ډوله کونجونه (زاويې) لري.

۱. نوموړي رښت ځانته ټاکلي څلور نومه (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) لري؛

۲. څلور رنگه لري: لنډیو د رنگونو ښکاروندی: گن تورڅکی شين رنگ دی او اسماني رنگی هر م يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گولابي

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۹ چوپړی

بي بنځو ته؛ د ټپي د رنگونو ښکاروندی: ځيگري رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گولابي يي بنځو ته؛ د ټيکي د رنگونو ښکاروندی: بادامي رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گلابي رنگی هرم يي مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د مصری د رنگونو ښکاروندی: تت نصواري رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گلابي رنگی هرم يي مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده. (د پښتو پېيلو پېنځه څلوېښتو او يوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېيلو رنگونو ښکاروندی (د رنگونو کوډ) مي په ۱۳۹۵ لېږدي کې وندی بورولی او په راتلونکي پېر کې د پښتو ژبي د ټولو پېلو ربنت څرگندونه کوي.)

۳. هره يوه يي دوي مسري (نيمه کړی، نيم بند، يوه پټ، نيم بيت) لري؛
۴. هر يوه يي لږ تر لږه څلور غونډلي لري يا دوي غبرگغونډلي يا گدېغونډلي لري؛
۵. يوه لږ (رديف) د هي (ه) اېڅخه په اوږدې مسري په پای کې لري؛
۶. يوه ربنتي پښېله (پښي واله کاپيه، حکمي قافيه يا عالميه کاپيه) په اوږدې مسري په پای کې لري؛
۷. يوه ترنگټوک د اوږدې مسري په پای کې يا په څوږ (پرېوتلو خوږ غږي غږ) يا په لوږ (پورته تلو خوږ غږي غږ) د (وه، بينه، نه، مه، له، ره، ره، يه، که، وه، شه، ښه، ده، نه، ...) لري؛
۸. د پښتو ژبي پېيلو د څېيزي او زورني ټولوالي (سيستم) په بنسټ د پېلنی مسري (اولی، لومړی يا لنډې مسري) ۹ څپي وي له سرباري، منځباري او بېڅباري ديښتنگونو او پارانويکو پرته لري او د پایلنی مسري (اخيري، دوېمي يا اوږدې مسري) ۱۳ څپي وي له سرباري، منځباري او بېڅباري ديښتنگونو او پارانويکو پرته لري. هرگوره چې ورسره دا توکي گډ شي د څپو(سيلابونو) په گڼه کې دېروالی راځي، هغه که په هره کچه وي، همغه کچه ورسره دېروالی مومي؛ زورني (فشار، خج) د پېلنی مسري په څلورمه او اتمه څپه زورنه وي او د پایلنی مسري په څلورمه، اتمه او دولسمه څپه زورنه وي. يا يي د هري څلورو څلورو څپو څخه په اوله، اوله څپه، يا دوېيمه، دوېيمه څپه، يا درېيمه، درېيمه څپه او يا په څلورمه، څلورمه څپه زورنه وي. خو پېنځه، شپږ، اووه څپېز غونډ او وي دېري لږ په پښتو ژبه کې شتون لري (لکه: ، پنځهونېواله،

د تاتوبي ميلي پېيلي ۲۰ چوپړی

نېکاراگوا، تورکمېنېستان، کېرغېزېستان، گواتيمالا، انټرکنیکا) په پايښی څپه يې ډېری پېر او لږ پېر يې ځانته، ځانته په يوه اېڅه زورنه وي؛

۹. د بي سروبوله انگېرني له مخي زما څرگندول چي رونوي کتنه داسي ۵۴ شمېرې لري؛

۱۰. څلور ډوله پېخليک (د پيل پېر پېخليک، لرغون پېر پېخليک، نوي پېر پېخليک او روانپېر پېخليک يا تاريخ) لري؛

۱۱. د پښتون پښت د پيل پېر پېيلنو (شاعرانو) پېيلني (شاعرانې) په پنځي ډول کښلي دي چي يا به نر نورې له لوري ليکل شوي (اروند، منسوبې) وي او يا به بنځي نورې (جنس) له لوري ليکل شوي (اروند، منسوبې) وي. د نومرو پښتنو پېيلنو او پېيلني پېيلي (پېران، اشلوک، شېرونه، شعرونه يا اشعار) چي يوه له بل سره پرې خبرې کړي دي، ويلې دي، يوه بل ته يې غږ کړی دی.

کچه يې ۶۰۰۰۰۰ زرو ويکيو، وی يا لغاتونو ته رسېږي. د کوم تن چي څومره ډېر له يادو ياد وي په نورمال بڼه هر پښتون له ۳۰۰۰۰ څخه ډېر پنځي بڼه پښتو ويکي ياد لري چي د پښتنو په چارپېريال کي زوکړه شوی او ژونگړ وي، له پاتي شويو ۵۷۰۰۰۰ ويکيو هر وگړي يادکړي نه دي، بنوونه، زدهکړي، په په پرې چارپېريال کي پاتي شوي چي په هغه چارپېريال کي د کور په دننه په خپله ژبه خبرې نه کوي له خپل کهول سره، په داسي کرنه اړينه ده چي د پښتو ژبي ويکيو ته مو شا شي، د دي له پاره د پښتو ژبي ويکيو څخه نټه (انگار) سپين سترکي ناپوهي ده. د دي له پاره چي يوه ژبه د هغې په ويکيو يا وييزېرمو يادولو، ليکلو او لوستلو زده کېږي. چي دا دري نه وي له کومه به زده شي.

د نورو ژبو پرته له ټکنالوژيکه او ښه وی (لغاتونو) څخه پښتو ته پور ويکيې رامنډل شين کوپر (کفر) دی يا له بر يوه الله څخه نټه ده، نتيالي داسي پام کوي په ناپوهی او تيارو کي چي الله مه کړه الله په پښتو ژبه پوهېږي نه، او وگړي يې چي ترې بڅښني غواړي هغه اوري او مني نه. له پښتون څخه هېڅ باندي او پردی تن په پښتو کي ډېره پوهه نه لري لکه زما په ډول.

پښتانه چي څه په خولي وايي همغه بڼه يې ليکي، پرته له ناسمو لهجو څخه ليکل، يوه پښتو کره پښتو دوی دی.

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۱ چوپړی

له پېل پېر پېخلیک څخه په ټوله پېني کې پښتو ژبه د جگړې ژبه ده، يوه څه په کې شته دي چې د لمک له پېر څخه نيولي تر روان پېره پورې پرې تراکگر حملې روري لمپاکاته (لغمان ته).

هر غږ يې يا وې يا غونډ يې چې ميلي پېيلي کې شتون لري ۷،۵۶۷ کاله زور پېخلیک لرغونوالی لري. د دې پښتو ويکیو (پېخلیک يا تاريخ) يې له نن ۲۰۲۴ زېږدي څخه ۷،۵۶۷ کاله وړاندې تېر پېر ته رسېږي. چې بېبېگه يې په لاندې ډول ده. لکه:

مور(ادي)، توري (خاله)، توري زوی (خاله زوی)، توري لور(خاله لور)، ترور(عمه)، ترورزيه (ترورزوی)، ترورلور، خور، خوريه، خورزه، انبشي(اندېښنه کونکی، ريوهونکی، مشورهکونکی، څپرکېږلی، اوښی، د خور مېړه يا د ښځې ورور)، ورور، ورېره، وراره، وربندار، لور، زوی، مسی، مسی، کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی، تره (کاکا)، ترله (کاکي)، تره زوی، تره لور، تره مسی، تره مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، تربوران (د تره پښت)، ماما، مواني، مامازوی، ماما لور، مامامسی، ماما مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، ماماڅپل(د ماما پښت)، اپنگور، اپنرور، ښځه (مېرمن، منډينه، ارتينه، مينا يا ښاروگي)، بن، برکتی، برکتی، بده (کوشنيوالي مل يا ملگري)، بډی (کوشنيوالي مله يا ملگري)، پلار(ابا)، پلندر(د مور بنی يا د مور بل مېړه)، بنی (د مور بڼه)، نیکه (د پلار، پلار)، لوی نیکه (د نیکه، پلار)، ستر نیکه (د لوی نیکه، پلار)، غورنیکه (د ستر نیکه، پلار)، ترنیکه (د غور نیکه، پلار يا پښت غځېدونکي پلارنی يا مورنی نیکه)، نيا (د پلار مور)، انا (د نیکه مور)، لويه انا (د انا، مور)، ستره انا (د لوي انا، مور)، غوره نيا (د ستري انا، مور)، تره انا (د غوري انا، مور يا پښت غځېدونکي پلارنی يا مورنی انا)، لويه ادي (د مورنی نيا ادي يا مور)، اکه (مشره ورور)، کوکی (مشره خور)، ښېڼه (د ښځې خور)، ښېڼي لور، ښېڼي مسی، ښېڼي مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، باجه (د ښېڼي مېړه)، خوسر (د ښځې پلار)، خواښي (د ښځې مور)، کاکاخسر(د ښځې تره)، ماما خسر (د ښځې ماما)، نانی (هغه تن

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۲ چوپړی

چي له ۱۴ کلونو يي د عمر کچه کمه وي او ته يي پېژند نه پېژني چي څوک دی نوموړی، او په عمر کې يي عمر له تاخه لږ وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوي، ناني يي بنځينه نوري دی، نيمناني (نيمچه ځوان)، نيمناني (نيمچه پېغله)، کاکو (هغه تن چي له ۱۴ کلونو يي د عمر کچه لوړه وي او ته يي پېژند نه پېژني چي څوک دی نوموړی، او په عمر کې يي عمر له تاخه لور وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوي، کاکي يي بنځينه نوري دی)، کونډ (چي مېرمن يي مړه شوي وي)، کونډه (چي مېره يي مړ شوي وي)، ورورنده (چي ورور يي مړ شوي وي)، خورنده (چي خور يي مړه شوي وي)، بوره (چي زوی يي مړ شوي وي يا لور يي مړه شوي وي)، خپل، دوست، هد (ادوکی يا د پلار پښت)، سلوک (اخلاق)، يي، د، و، ده، وو، ځکه، درې، منی، وېشل، کوي، نه، زه، زمري، اتل، نړی، پېني، وگړي، ژوی، سړی، بنځه، نورې، لمپاکا، لمک، تاتوبي، پښت، پخت، ځای، پکتون، پڼه، وار، نه شته، شته، درناوی، مېرانه، اتل، ودنه، لولي، کوي، ځه، ځي، راځه، مه ځه، کوه، مه کوه، کړئ، کي، بي، دي، چي، دی، ځی (ځای)، اړي، شمله، مېرانه، ناوې، شاه، لاس، سر، غور، ژبه سترگي، هد، نس، کړنه، لور، دنگ، اس، غوايي، سپرلي، سمځه، غر، سين، ډبره، زمکه، پرځه، پول، غرگي، نړی، غټ، چاڅ، پېر، پنډ، ونډی، ځغ، غږ، مڼه، بڼ، ښه، نڼکی، بيانکی، کتی، کيسکی، سپی، سپی، چرگه، بانگی، چرگوري، پيشو، لېوه، لېوگی، لېوانی، بېر، باز، بابنه، سپينوزری، توروزری، الوتنکی، ... دا ټول ويکي (وی، يا لغاتونه زاړه دي، او پېل پېر، لرغون پېر پېخليک لري. بل لوري ته د پښتو ژبي نړه او کره وبيزېر مه ځکه ډېره ده چي په نورو ژبو کې هري اړېکې او لوري ته ځانته، ځانته وي نه شته. يو نادره سپينسترگي د پردیژبو دا همده چي د دغه لاندې د دوي لېنډيو په منځ کې بېلگو په بڼه وي يي له عربي او دري څخه زموږ خپلي پښتو کره وي چي له دوي لېنډیو څخه باندې دي لرغوني دي خو پر مور يي په خبرو اترو کې په زوره رادود او منډلي دي لکه:

[وټه (اقتصاد)، وټيزه (اقتصادي)، هاميانی (پيسی)، منډهی (مارکيتينگ)، منډهی (مارکيت)، ځغاستی (دهلېز)، پلغاری (زېنه)، پور(منزل)، غولی (فرش)، بام (چت)، تمځای (استگاه)، ودرېدوکه (ايستاندن، قوف، ستاپ)، بنار (بازار)، پلورل (خرسول، خرسلو)، پېرودل (اخستل، خريد)، راکړه ورکړه (پلور او پېرود، پلورل او پېرودل،

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۳ چوپړی

اخستل او خرسول، د دري ژبي فروش او خريد وى)، راكړې وركړې (تجارت)، كونج (زاويه)، دري انگلي (دري څنډى يا مثلث)، څلور انگلي (څلورڅنډى يا مربع)، دري انگلي (مكعب)، گردى (ديره)، نيمى (قطر)، وړانگه (شعاع)، اواره (سطحه)، چارپېريال (محيط)، وبى (محلول)، مالگوبى (د مالگي محلول)، گرووبى (د گورې محلول)، تينگوبى (غليض محلول)، نرى وبى (رقيق محلول)، توتونى (قطاع)، پرېكونه (پر لنډو پري ، پر اوږدو پري قطعه)، پرېكونه يا غوڅونه (عمليات)، پرېكوني يا غوڅونې (عملياتونه)، كين ليدل، بنى ليدل، له بنكي ليدل، له سر ليدل (ليفت ويو، رايټ ويو، باټم ويو او ټاپ ويو د اپنكلېسي وى، ليك (مکتوب)، ور (دروازه)، كركى (اشداره)، زنجير (پاټك)، چرچوبى (تشناب، خاكانداز)، وريا (شاور)، څلى (برج)، چورگه مېنه (گارډهوس)، شپه ميرى (پوليس)، ساتونكى (اوردو)، كليوال شپه ميرى (اربكى)، چوپړى (مخ)، ژى (كناره)، ... [. د پښتنو له ژبي را وتلي خپل نږه وى نږه دي، له ريښې سره يې د لرغونو ژبو هر څېړونكى چې د هرې ژبي تر نيمه يې وى يې يادې نه وي، هغه د دې رښت نه لري چې دا ناگلي و مني او په گوته يې كړي.

چې د پښتو ژبه ناگلي گڼي، په سې بډې وايي كه هغه د پښتون له پښته وي، هر هغه تن چې په دې بڼه وي هغه پردي دي، پردي سوسيسان، ميرڅي او دښن دي. د پښتو ژبي نتيالي دي.

ځان ته به پوهان وايي خو د پښتو ژبي يوه غونډله به كره نه شي ليكلې. د پښتو په ابېڅو (الفبا) په كچې به نه پوهېږي چې څومره ابېڅې لري. دوى داوي به د ډاكټرۍ د دې ژبي كوي. چې وي پلټي په ويڅكي څښلو كي به يې ډاكټري اخستي وي، دښنو به روزلى وي، هغه څه كوي او ليكي چې زموږ د پښتو دښمنانو زموږ تاريخونه كښلي دي. كه په ژوندۍ بڼه په هېندارو كي د تلويزيون په پرده ورته و وايي چې دا يوه پښتو غونډله په ليكاني (قلم) په خپل لاس و ليكه.

لكه: څرگند د سېرلي غوښه پېنځه توتې كره او نږه، نږه يې په ښه و وپشله.

په دې غونډله كي به له شلو ډېر عيونه او تېر وتي و كړي.

دري ژبي خو پر پرده، پر پرده، د ټاټوبي ٣٠ ژبو وگړو پښتو ميلي ژبه ده او دا يې ميلي ژبه ده، دوى په ناپوهۍ او ناكامۍ يې ښوونځى لوستلى

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۲۴ چوپړی

وي. د پښتو ژبي درې وي لکه: دم، ټول، ډول. نه ويلي او نه ليکلي شي. دوی خپل ويکيې زموږ ژبي ته له نوي پېر څخه په زوره را منډلي دي.

د پردی نړیوالو ژبو په ليکلو، لوستلو او ويلو کې به يوه ټکی، يوه وت (واټن، فاصله يا سپيس)، يوه ابېڅې غلتي نه کوي، لکه د اېنگلېسي ژبي نيم وي (نوم Name) نامي نه وايي او نه به يې. ناسم (Nem) کښي کره به يې (نيم) وايي او کره به يې (Name) کښي. د پردی يو ژبه به يې له ټولو رښت (قانون) او دود سره زده وي، د خپلي ژبي ويکي (وی لغاتونه) به زموږ په ژبه رامنډي، خو خپلي د ټاټوبي ژبي ته بيا وايي چې موږ ورته اړتيا نه لرو، که ورته ته وايي ښه اړتيا اړينه ده دې ټاټوبي لري، اړينه به پرې غږېږي او ليکي به يې هم په دندو کې. که ته ورته د دوی په ژبه خبرې و نه کړې تاته متعصب وايي خو چې هغه ستا ژبه نه وايي بيا هغه متعصب (يا بېلونکی د پوست، رنگ، ژبي او ټبر) ځان ته نه وايي. زموږ لرغوني اثار تر اګرو ۲۳۴۱ کاله وړاندې سوزولي، له ځان سره وړي دي چې لرغونتونو کې يې پراته دي، چې د کلونه د شمارلو گڼه يې ناشوني نه ده، يوازي په خوله ويل کېږي ۲۳۴۱ کاله وړاندې، يونانيان او اسکندر مقدوني له ميلاده څخه مخکې په لمپاکا کې ماته خورلي. زموږ له پښت څخه يې د پښتو ژبي ليکل له منځه وړي دي. چې دا د ښن تر ټولو برلاسی کرنه ده، موږ پرې پوهېږي، خو د مخي ډېکولو وړتيا يې نه لرو، لکه امريکا له دوی څخه موږ ۳۵۰ کاله ورسته يو. ما تاسو ته په گوته کره او په راتلونکي پېر کې په لوړو علمي څېړنو، منولو د تولندي (موټرو)، پنځونو، ليکدرو، نخښو، لوبو لارو، وټيزو برخو کې ترې په کره ښه گټنه واخلي او پښت کې د خپلي ژبي يوه رښت کره پښتو ليکل ياد کړئ.

۱۲. د پښتو ژبي ميلي پېيلو د علمي ليکلو، لوستلو او ويلو خپل پښت ته په لاس ورکئ او تر ټولو غوره د پښتو ليکلو کرنه په کې پنځه کړئ؛

۱۳. ۱۵ ښي تشبي لري؛

۱۴. رښتنی وېش د دوی د منځپانگي او سکالو له مخي ۲۶ ډوله دی.

د هر پښتون لږ تر لږه يوې يا دوی دانې لنډی، ټپي، تيکي او مصري له يادو يادې وي. له همدې اړخه د ټاټوبي هر وگړی او وگړې دا ملي پېيلي کښلي، ويلي او

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۵ چوپړی

لوسټلي دي چې د پښتونوالي دود رښت، د پښتنو د ژوند کرنلاره، سلوک، مېرانه، پت، عزت، غیرت، تورې، سپرې، اري، پند، اند، وند، ژبي د عمر غځېدو ټغر خوروي. ليکل، لوستل او ويل يې زموږ په زوزات کې زیرکتيا، رمټيا، وپختيا او غښتلتوب او څرگندوالی پند وي.

د تاتوبي ميلي پبيلي لکه زموږ د ميلي يوالي (۳۰ بېلابېلي ژبي او ولسونه چې ډېرگڼه يې پښتانه دي او د مشر ورور په ډول په ټولو مهربانه او زړه سونده دي). په پښتني واله پندوسکه کې ټول هېوادونه ځانته ميلي توکي يا شيان لري، په ورته بڼه له هغوی وړاندې موږ ميلي توکي درلودل. لکه:

ميلي نخښي (دريځ، غنمو وړی، تورې، هاميانی، توپونه، کلیمه، د روبښای وړانگي روسولو ليد چې د ميلي بيرغ په منځ کې په ژېړ رنگ شتون لري دی)، ميلي بيرغ (تور، سور او زرغون رنگ څخه جوړ شوی دی، د زمري اوومه يې ورځ ده)، ميلي اله (رباب چې لنډ رباب يا ننګر هاری رباب يې بولي)، ميلي توکي (څغ)، ميلي الوتونکي(باز)، ميلي نڅا(اتڼ)، ميلي خټي (خادر، واځکت، خولی، لونگی او څپلی)، ميلي کالي (غالی، کټ، منگی، پپاله، کاسه) او ميلي خوار (د شپانه وربته کړي غوښه يا د شپانه کباب)، ميلي لوبه (وزلوبه)، ميلي ساز (چارباغی)، ميلي تړي (د هوتکو)، ميلي جرگی (د غرغښتو)، ميلي ورځ (شاه امان الله خان غازي د زمري په ۲۸، ۱۲۹۸ لېږدي يا د اگست ۱۹، ۱۹۱۹ زېږدي کې د افغانانو په پراخ ملاتړ او مرسته له اېنگلېسانو سره له سختې جگړې وروسته د افغانستان خپلواکي اعلان کړه. غازي امان الله خان په خلکو غږ و کړ چې ۲۸ د زمري د ميلي خپلواکۍ ورځې په نوم و لمانځي.)، ميلي پارک (بلخ کلا، لغمان گټي څنگ، د غور او لغمان ميخي ليکونه، سمڅي، نورستان کاپرکلاوي، پامير واخان ځغاستی، باميان بودا، د امير دند او د مېسو چپنه يا د عينک مېسو کان خاوري لاندې ښار)، ميلي پبيلي يا اشلوک، پېږن، شېرونه، شعرونه يا اشعار (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) په بڼه چې له لرغونپېر څخه وگړي په ډېری بڼه ترې گټني اخلي او لرغون دود دی. نوموړې پبيلي هم ميلبي لرغون دود او مخينه لري.

زه په پرېکړې بڼه خپل اند خپلو وگړو او لوستونکو ته پرېږدم چې.

۱. پوښتنه کول هېڅ وياړ (عيب) نه دی، نه پوهېدل وياړ او عيب دی.
۲. لس واري پوښتنه و کړه، په يوې پوښتنه تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس نه درځي، په لسو پښتنو تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس درځي په هغه څه پسې چې گرځئ.
۳. د خپلې ژبې کره ليکل تاسو ته دومره څه په لاس در کوي چې اړتيا يې لري، له سيالانو سره مو سيال کوي، د ژوند د لارو روزنه در په برخه کوي.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۶ چوپړی

له الله نه تمه لرم چې زما له مرگه ورسته نه، بلکې په ژوندوني د پښتون پښت د دې و، د تاتوبي ميلي پبيلي ،، ټولگي لوستونکي و زېږوي، په اخوک او بيلوگراپي کې تر گټې واخلي. د تاتوبي ميلي پبيلي (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) د تعريفونو او څرگندولو له پاره په وييزې بڼه کې د ابڅو په ويکيو کې راغلي دي وي ويښی.

يوازې د مصري تعريف (څرگندونه، بنکارونه، دوی د يوه توري يا سکالو تشریح کول) څخه دلته يادونه کوم چې ننه توږي پري را لنډه کړم.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زمور لرغونو نيکونو خپل د ژبې يوه دوي سرې پبيله (پېران، اشلوک، شېر يا شعر) يې د مصري په نوم باندې نومولې وه، چې دې پښتو دوي سرې پبيلي له مصري توري او مصري سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرني لري. لکه: د مصري ځانگړي ځانگېرني

۱:- ډېرې بڼايسته وي، ۲:- بڼه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستې برخه يې لنډه او دويمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د مېچې منځه (ټکل مرکز) يې د مصري دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳:- ډېر ژر تاثير کوي، ۴:- انسان په يوه وار له منځه وړي، ۵:- يوه وار يې سرې ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ۷:- درې خواوې يې سرې پري کوي، ۸:- په پام او ناپامی کې انسان نه کړېکې باسي، ۹:- ډېرې لرغونې دي او لرغون روغ رښتني (دودي، قوانين) دي، ۱۰:- لرغونې اندازه کړل شوي، ۱۱:- لرغونې څېړل شوي، ۱۲:- د مصر هر مو غونډې جوړونکی يې معلوم نه دی، ۱۳:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵:- زوروري دي، ۱۶:- په هر ځای کې ترې گټه اخستل کېږي، ۱۷:- د نندارو شيان دي، ۱۸:- وهم لري، ۱۹:- زور دی، ۲۰:- په مينه ساتل کېږي، ۲۱:- تل انسان سره وي، ۲۲:- مکاري وي لکه لنډې مصري توري، ۲۳:- د مېرمنو د مستی او د سرو د سرلوری توکي دي، ۲۴:- درندي دي، ۲۵:- سختي دي، ۲۶:- جوړول يې گران دی، ۲۷:- ډېر ارزښت لري، ۲۸:- نندار چيانو ته يوه ابلاغ وي، ۲۹:- مينه ناکي وي، انسان مينه پري راځي، ۳۰:- په ډېره باريکی او مينه جوړېږي، ۳۱:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲:- ډېرې لنډې دي.

مور ته يې دا همداسې را پرېښي دي او په همدې بڼه يې پوښ کې کړي. هرې لنډی، ټپي، ټيکي چې دغه پورته ۳۲ ځانگېرني و درلودلې. بڼه غور ورته و نيسي، پام ورته و کړی، نو بيا يې پېژنی. چې دا مصري دي چې د مصري تورو او مصري خصوصيات لري. لنډی، ټپي، ټيکي نه دي، بېلوالی يې پر همدې ځانگړو ځانگېرنو کې دی.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۷ چوپړی

،، لکه دا لاندې زما مصری چې د کابل پولي تخنیک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړي پور، دوېمه کوټه کې مې د لېږدي کال ۱۰ pm ۰۲/ ۱۳۸۵ E۱۰۲، ۱۰:۰۰ کې کښلې وه:

▲ په سپینه ریره سودايي يي جومات کې کې نه عبادت و کړه رېنه ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ ل ل کال، ۲۲۸ چوپړی).

د دې مصری تاثیر همدومره ډېر دی. چې سړی يي پرې غوڅ کړی هم وي، خو توره لا په وینو نه وي شوې. خو دی وروسته پرې پوهېږي، چې ترې وینې ځي، دی خبر هم نه وي. د دې مصری به ايله لس کاله کېږي، چې زما له پښتنه پښت جنټیک زهن زوکړه وي، خو پورتنی ټولې ځاګېرني د مصری لري، نو ځکه ورته مصری وايو او مصری يي بولو. انسان چې زور شي بايد د هر څه نه د کورنی ژغورونکی وي، له تېرو سړو او تودو څه و لري، په دومره عمر ناوړې و نه کړي، له سپين رېږي څخه الله ج حيا کوي، ځکه ټول عمر يي اسلام دين کې تېر کړی وي، په سپين رېږيتوب کې بايد گناهو نه توبه و کړي، نور پرې کړ نه شي، د هر انسان د سرلوری ځای مسجد دی، د مصری په بڼه شلخي (دېسي، مصنوي، سويي پنځي) جوړېږي، په مسجد کې ناسته د دنيا او اخيرت بريا ده، غوره ځی مسجد دی، په مسجد کې ناسته، صبر، انتظار د الله ج په ثنا کې په ټول مخلوق کې د ميني ارتباط پيدا کوي، يوازي عبادت په جومات کې خوند کوي، په نه کړو يي تن لېږجن، لارجن، ناولی، چې له خولې يي لېږ ځي، همغه وي او رېن وي.

د وی يا وييکي له پامه مصری هغه دوي سړي پېيلي ته وايي چې د لرغون مصری توري، مصری سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرني، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندرېزه، خوره، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو ،، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، د مصری لرغون اهرمو غونډې چې ترننه يي نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم دي څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يي جوت کړي دي. پښت يي هم کولی شي چې لرليد (راتلونکي بني) يي پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصری د مسرو شمېر يي ۲، د څپو شمېر يي ۲۲ له دفتنگونو او پارنويکيو پرته. (دفتنگونه د مصری توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای!!، وای!!، وه!، وه الله، الله وی!!، ای!، وه الله وی!!، وای، وای وای، نو، يه کربانه!، وروړه!، کنه!، ولي اواسي نور ...). د پښلې (قافيي)

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۸ چوپړی

غونډلي (کلمي) نه لري. خو د دوېمي مسري په پای کې ترنگتوک څپه(اهنگينه څپه) لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره مصری باید ده (زموږ خپله ،،هـ يا هـې ،، چې ورته وړه هـ، روغه هـ، کوشنی هـ، لنډه هـ، دوي سترگي هـ، هـ، دوي سترگي والا هـ، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، هـ، وایو) چې د پښتو ژبي، نهويشتم، گڼه ابېڅي ده.

په واول يا غرن اواز پای ته رسېدلي وي، مصری د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ټول پېيلي (البته په همدې وزن او اهنگ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصری په ژباړه کې د دې اهنگ ساتل شوی دی. پر ټولو مصری يو، باندي يوه رښت (دودی يا قانون) د پلي (تطبيق) وړ دی، يانې دا چې د هرې مصری لومړی مسره باید ۹ له دفتنگونو پرته، او دوېيمه ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هرې مصری، د لومړی څلورمه او اتمه څپه؛ د دوېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، زورنه (خجنه) وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه بيزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي (کيفيت) نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. لکه:

▲ په کرښه!؛ ځان نه د غټ ساگر جوړ کړی؛ کنه
وه!؛ ټول شيطانان دې دوي لاسي سلام کوينه

د پورتنی مصری څپيز (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلبيل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجيز (زورنه، خج، اکسنت ،، لفظ، د موسيقي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه ، چې د تلفظ د جگوالي او تېوالي زور، اوږدوالی، څه رنگوالی يا کيفيت ښه يي،: ټېنگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکي نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل، ډول. Accent, Morpheme،،) جوړښت په دې ډول دی:

په پورتنی مصری کې د تشبي ډول داسي دی: زما (ليکوال يا صفي الله فردوس) په پورتنی مصری کې چې ښځو ته منسوبه ده، په پيلنی مسره کې ستاينوره ټينگار تشبي د غټ ساگر په جوړښت کې بورولي ده چې غټ (ستر، لوی) مشبه او ستاين شوی؛ ساگر (بې واکه سا گرځونکی، جادوگر، پېريانو او شيطانانو ملگری، کوډگر) مشبه به او ستاين دی. په همدې سټه يي ستاينوره ټينگار تشبي لرونکي مصری گڼم. چې په دې مصری کې په کرښه! بلنويکی، کنه! چارټاکي گر (باور و که، يا ومنه) او وه! پارنويکی دی.

د تاتوبي ميلي پېيلي ۲۹ چوپړی

پورتنی مصری د منځپانگي، سکالو، محتوا، موضوع يا مسلي له مخي لاندې ډول لري، له ايده بسپني ورکولو سره. انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا توکيزي مصري په دې ډول مصري کي د فرد يا ټولني اخلاقي نيمگړتياوي، ناوړه اعمالو ته د انتقاد گوته نيول کيږي، مسايل د هجو يا طنز په ژبه بيانيري او يوه ډول توکيزي پېيلي دي. پورتنی انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا توکيزي مصري، بېلگي يې لکه:

په لويه کي د مصري ځمکچپوهني (هندسي) رغبت يې داسي دی:.

اي (۱).

(----)؛ _____ پ يال؛ (----)

(----)؛ _____ ل؛ (----)

بي (ب). (----)؛ _____ پ يال؛ (----) (----)؛ _____ ل؛ (----)

ځمکچپوهني رغبت کي يې سپرنه داسي دی:.

۱. اي (الف) د يوې لنډې، ټپه، ټيکي او مصري د کنبلو (ليکو) ډول چي په ولاړه يا پورته کېږو (اوفکي يا افقي، وپرتیکل) بڼه روښانه کوي او بي (ب) د يوې لنډې، ټپه، ټيکي او مصري د کنبلو (ليکو) ډول چي په پرتو (اومودي يا عمودي، وپرتیکل) بڼه روښانه کوي.

۲. کوشنی ليکه (خت يا خط) ديفتنگونه، غبرگغرونه، ناترويکي، ترويکي، ستربل، اوستربل، پانونيکي، بلنويکي، انديښني، هيپجاني چغي، لکه: الله وي!، وي، او، نو وي!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، راخه!، کنه، يا الله، يه، وا!، واي!، وه!، وه الله، اي!، وه الله وي!!، واي، واي، واي، نو، الله، او، گرانه!، په کرانه!، په پښتانه!، په ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، په که خاره!، اي الکه! وروره!، بخته ميره!، وي اه!، دغه راز هو، نه، بڼه، څنگه، ولي...، نومري ټول د لنډې، ټپه، ټيکي او مصري توکي دي، چي کله هرې مسري پيل کي، کله منځ او ډېري وخت په پای کي ويل کيږي او د څپو په شمېر کي ډېروالی را ولي. چي په دې بڼه کي د پيلنی مسري (نيم بند، نيمه کړی) په سر (پيل) کي، وه په کرانه!، او پای کي يې، وه کنه،، راغلي او د دويمې مسري يا اوږدې مسري په پيل کي، وه! راغلي دی، په همدې بڼه کله يوه، دوي، دري او يا څلور څپېزه راځي.

۳. منځني واټن ليکي يا يوه ۹ څپېزه مسره ده، دوي غونډلي يا غبرگغونډلي دي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۳۰ چوپړی

۴. پي (پ) پښېله (کاپيه، قافيه) ده او لي (ل) لړ (رديف) دی، چي د ۹ څپيزي مسري په پای کې راځي او په ۱۳ څپيزه مسره کې ده (هي) ابځي تل او اړين بڼه لړ وي.
۵. اوږد واټن ليکه يا يوه ۱۳ څپيزه مسره ده، دوي غونډلي يا غبرگغونډلي دي.

د مصري څپيزي او زورني

په لويه کې د مصري څپيز او زورني يې داسي دی:.

UUUU ;U-UUUU-UUUU ;UUUU
 UUUU ; U-UUUU-UUUU-UUUU;UUUU

د مصري څپيز او زورني د لاتيني (يو) ابځو لښتېوندي.

يه- کر- باڼه؛ ځان - نه- د - غټ + سا - گر - جور - که + وي؛ کنه!
 وه؛ ټول- شى - طا- نان + دي - دوي- لا- سي + سه - لام - که - وي + نه
 د دغي مصري څپيز او زورني پښتو ابځو لښتېوندي.

۴؛ ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ - ۸ - ۹ ۲؛
 ۱۰؛ ۱ - ۱۱ - ۱۲ - ۱۳ - ۱۴ - ۱۵ - ۱۶ - ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ - ۲۱ - ۲۲

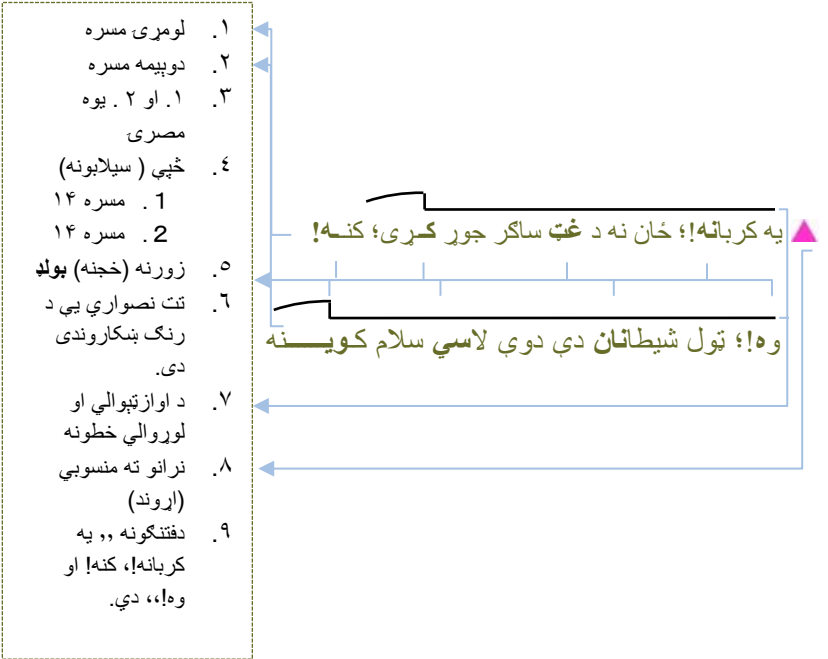
د مصري څپيز او زورني د شمېرنوم لښتېوندي.

▲ په کرېبانه؛ ځان نه د غټ ساگر جور کړی؛ کنه!
 وه؛ ټول شيطانان دي دوي لاسي سلام کوينه
 څېړونکي د مصري کنبل (ليکل) شوي بڼه.

د تاتویې میلی پېیلی ۳۱ چوپړی

د مصری سپړنه

د دې مصری سپړنه لومړی مسره $4 + 9 + 1 = 14$ څپې چې دوو په کربان! بلنویکی او کنه چارتاکی، دفتنگونه دي په لومړی مسره کې شتون لري. دویمه مسره $1 + 13 + 0 = 14$ څپې چې دوو په! پارتویکی، دی. دلته ټوله مصری ۲۸ څپې یا ۲۸ سیلابه یا څپې شوي ده، او ولس کې دفتنگونه لرغون دود دي. دلته ټوله مصری ۲۸ څپې ده، دا پنځي مصری چارتاکی کر کنه (ومنه، باور وکره) لري چې خپله یوه ترلی څپه ده، لکه کال، مور، خور، کور، کت او خپل یوه څپه دی او یوه وازه څپه لکه اکا، ابا، زه، ته، بیا نه ده، ورسره دوی څپې هم نه دی، د څپې په گڼه کې دپروالی راوړی ولس کې دا غیرگڼرونه، بلنویکی او پارتویکی... لرغون دود دی او د نیمکی ټپي برخه ده.

د مصری پېر یا وخت: (وخت ټاکل، نېټه ایښودل: پر سور برابرول: وخت اندازه کول، وخت، دوران، نېټه: ټیک وخت، تایم، وخت، بیدو، موده، موقع: دم، وار، ځل: کړی، ساعت، شېبه، غوټه: مهال: د موسیکی شېبه: پروخت، پرتاکلي وخت.) سره بېلوالی لري.

نوموړي پېیلی چې د هر پېیلان او پېیلني له خولي څخه را وځي. د پېر، ځای، د دوی دواړو بېلابېلو ډول او بنو تابع ده. چې د پېر په څومره واټن سره یې بشپړولی شو.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۳۲ چوپړی

د خوښۍ په پېر کې يوه ټاکلې شېبه د پېر په مېچه پښتون پښت مصری وايي. د اندېښنې، مستی، سوکالی، غم په پېر کې په بېلا بېلو کچو د پېر کې وايو او بېلې ټاکلې مودې په لاس را کوي.

د يوې پبيلي د ويلو له پاره که د روان پېر پېڅليک مصری پېر مېچه کړم (مصری پېر مېچه کړم).

۱. په کراره ويل يې يوه بڼه پېر ټاکي؛

۲. گړندی يې بل بڼه پېر ټاکي؛

۳. په اواز کې يې بل بڼه پېر ټاکي؛

لکه يو ازادن دی خو ازان په کراره ناسته، مجلس کې په خبرو اترو يا نارمل خبرو کې په يوه بڼه پېر کې ويل کېږي؛ ازان په اقامت کې په يوه گړندی بڼه پېر کې ويل کېږي؛ په ازان کې بيا په ډېر خوند او اواز سره اوږد بڼه ويل کېږي. چې په گيڅ کې په يوه واټن او خوند؛ په ماسپښين کې بل ډول او د پېر په واټن؛ مازيگر، ماشام او ماسخوتن په بل ډول په ټاکلې پېرمېچه لوستل کېږي؛ او ما کړی دی.

په همدې بڼه په تنگتکور (موسيکي يا موسيقي) کې او پرته له تنگتکوره بېلابېل واټن د پېر په لاس را کوي. که يوه لېواله خپل لېوال ته دا مصری وايي په ويلو کې به په لاندې ډول د پېر وخت په پېرمېچه و ټاکو.:

په ساده بڼه: ۰۷:۱۲:۰۰:۰۰ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.
په اواز بڼه: ۰۷:۱۲:۰۰:۰۰ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.
په خواره غږ بڼه: ۰۲۱:۸۲:۰۰:۰۰ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.

څېره ۶. د ختېځ لومړي نمبر څېړونکي په پورتنۍ مصری کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (گڼه يې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاگه شوي يا زما څېړنه داسې بنودل شوي ده په څېره ۶. کې:

۱. څېره ۶. ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس و، د تاتوبي ميلي پبيلي، په دې

ليکي کې د دې مصری کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (گڼه يې په: دانې)

۲. گڼه: ۱

۳. راتولونکي / ليکونکي نوم: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۳ چوپړی

۴. ليکی: د تاتوبي ميلي پېيلي
۵. چاپ کال: وړی، ۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
۶. ټول ټال لنډی، ټپي، ټيکی او مصري (يوازي پورتنی څخه يادونه شوي): ۱
۷. لنډی Lándéy:
۸. ټپي Tapé:
۹. ټيکی Tikéy:
۱۰. مصري Mésréy: ۱
۱۱. ▲ سرو ته منسوبي Related to men؛ لنډی Lándéy:
۱۲. ▲ سرو ته منسوبي Related to men؛ ټپي Tapé:
۱۳. ▲ سرو ته منسوبي Related to men؛ ټيکی Tikéy:
۱۴. ▲ سرو ته منسوبي Related to men؛ مصري Mésréy:
۱۵. ▲ بنځو ته منسوبي Related to women؛ لنډی Lándéy:
۱۶. ▲ بنځو ته منسوبي Related to women؛ ټپي Tapé:
۱۷. ▲ بنځو ته منسوبي Related to women؛ ټيکی Tikéy:
۱۸. ▲ بنځو ته منسوبي Related to women؛ مصري Mésréy: ۱
۱۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná (څرگند واو يا وي بېواک وو، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ینه - iná (څرگنده يي يا لنډه يي وو، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ینه او ونه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۱. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná (نون زور ولري يا ربنتي پينېلې هي وو، څخه مخکې ابېڅه ني وو، زور ولري) نه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۲. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۳. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی وه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpələ, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۴. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) وه يا ه ،: ará, ar, baxtawará konatawará, zargará, kaftará (کفتړه، زرگره، کونآتوره، بختوره، ار، اړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۵. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná (څرگند واو يا وي بېواک وو، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۶. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ینه - iná (څرگنده يي يا لنډه يي وو، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ینه او ونه ؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:

د تاتویي ميلي پېيلي ۳۴ چوپړی

۲۷. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۸. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی ، ه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpələ, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۳۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) ، ه يا ه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, ar, baxtawará, (کفتره، زرگره، کوناتور، بختوره، ار، اره) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۳۱. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná: (څرگند او يا وي بېواک ،،و، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۲. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (څرگنده يي يا لنډه يي ،،ي، په غږ جملې، غونډلي سره راشي) پينه او ينه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۳. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۴. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۵. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی ، ه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpələ, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۶. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) ، ه يا ه ،: konatawará, zargará, kaftar ará, ar, baxtawará, (کفتره، زرگره، کوناتور، بختوره، ار، اره) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۷. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná: (څرگند او يا وي بېواک ،،و، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:
۳۸. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (څرگنده يي يا لنډه يي ،،ي، په غږ جملې، غونډلي سره راشي) پينه او ينه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:
۳۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy: ۱
۴۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۳۵ چوپړی

۴۱. وروستاري غبر Suffix Voice؛ زورکی، ه یا ه، : mayolə, xwalə, daɾə, xpalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، ډره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوي مصري Mésréy:

۴۲. وروستاري غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هي (زور)، ه یا ه، : ará, ar, baxtawará, konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرگره، کوناتور، بختوره، ار، اړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوي مصري Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د مسرو (پټ، نیم بيتی، نیمه کړی، نیم بند یا مسره، د پېيلي نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۲

۴۴. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د لرونو (چي یکر، یوون، مفرده وی یی لړ یا رديف دی؛ د هي، و، ه،، ابڅه) کچه: ۱

۴۵. د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د نه ماتيدونکي پښېله (حکمي قافیه) کچه: ۱

۴۶. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د څپو (څپيزو، څپي، سېلابو، هجاو، و، سيليبلس Syllables،، د ابڅو شمېرلو) کچه: ۲۸

۴۷. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د زورنو (خجيزو، خجونو، اکستو، و، لفظ، د موسيقي نوټونه: د خج نښي: د توري په سر نښي، چي د تلفظ د جگوالي او ټيټوالي زور، او ردوالي، کيفيت نښي،: ټينگي، لهجي،: تاکيدي: بيلونکی نښي: د وينا، ځانگړي، خاص او بېل، ډولونه. Accents, Morphemels،،) کچه: ۸

۴۸. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د ترنگتوک مېچي کچه: ۱

۴۹. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د لور ترنگتوک (د پاینی مسري پاینی څپه یا خوړه غري اواز په لوره وي چي ډېری یی په پنه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی یی بولي یا د کیسو (داستانی) لنډی، ټپي، ټيکی او مصري یی بولي او پاتيشوني نوري چي وروستاري غبر په څور راځي دي) مېچي کچه: ۱

۵۰. د لنډیو، ټپو، ټيکي او مصريو د څور ترنگتوک مېچي کچه:

۵۱. ديفتنگونه (غبرگغرون)، ناټروبيکي، ټروبيکي، سټرېل، او سټرېل، پارنوبيکي، بلنوبيکي، انډېنښني او هېچاني چغی لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، گرانه!، یه کربانه!، کنه!، وه! چي له دوی سره سر باري، منځباري او بېخباري راځي: ۳

۵۲. کړه شوي Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتنې سمې شوي) ■ :

۵۳. خبرداری (Caution) ● :

۵۴. کنټرول کي (In control) ✓ : ټول

د تاتوبي ميلي پبيلي ۳۶ چوپړی

د ختبخ لومړي نمبر څېړونکي څرگندول چې روڼوم کتنه داسي، د پورتنۍ مصري ستر تاثیر لرونکي او وېشونکي لوري په لاندې ډول د ليکوال پبيلي د تاتوبي ميلي پبيلي له پاره مور ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډۍ پبيله له لنډۍ څخه؛ ټپه پبيله له ټپ څخه؛ ټيکۍ پبيله له ټيک څخه او مصري پبيله له مصري څخه رغښت مومي.
۲. لنډۍ پبيله د لنډۍ پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه پبيله د ټپ پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختگ شوی روغ کوښښ دی؛ ټيکۍ پبيله د ټيک پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوښښ دی او مصري پبيله د مصري پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوښښ دی.
۳. تر ټولو غوره بڼې د وگړني پبيلي مور ته په پوخ کې کوي چې لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري د پښتون پښت غرونو پرمختگ شوی روغ کوښښ دی او دوي سره لري.
۴. څومره والی د وگړني پبيلي مور ته په پوخ کې کوي چې يوه دانه مصري ده او دوي مسري لري.
۵. زورني يې په څلورمه، څلورمه څپي دي، خو ټوليز پايج يا پايڼۍ زورنه يې ترټولو پياوړې راغلي ده او د مخنيو غونډلو بېلابېل اهنگونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سيوري لاندې کمزوري پاتې شوي دي.
۶. د څلورگونو څپو ټولوالي څخه يې په هرې څلورو څپو کې په څلورمه څپه زورنه ده او بلنويکۍ او پارنونکي ځانته، ځانته څپي باندې زورنه لري. ټوله پبيله مصري ده. د دې مصري پيلنۍ مسره يا لومړۍ مسره کې په نه!، غټ، که او نه!، د لنډۍ پايڼۍ مسره يا دويمه مسره کې په وه!؛ نان، سي او وي زورنه راغلي ده.
- په لنډۍ کې ترنگتوک په لور دی چې په ،، نه ،، يې ترنگتوک راغلی دی.
۷. د لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصري پبيلي پېنځگوني رغنده توکونه لکه: ژبه، تول، واند (خيال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په مصري بڼه شتون لري.
۸. لنډۍ مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي (Syllabic and Tonic Measurement System) يوه بڼه او لارښوده مخبېلگه ده، له ژبني پلوه لږ

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۳۷ چوپړی

تر لږه دوی یا زیاتي غونډلي را اخستي، خو څپي يې له ټاکلي شمېر ۹ او ۱۳ څخه تېری کړی دی او زورني يې له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېری کړی دی. ديفتنگونه، غيرگغرونه، ناټروويکي، ټروويکي، سټرېل، اوسټرېل، پارنويکي، بلنويکي، انډېنسي، هېجاني چغې، لکه: الله وى!، وى، او، نو وى!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، کنه، يا الله، يه، وای!، وای!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، وای، وای، وای، نو، الله، او، گرانه!، يه کرانه!، يه پښتیا!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه که ځار!، ځار شمه!، راځه!، اى الکه! وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، بنه، څنگه، ولي...، چې په دې مصری کې شتون لري او په پام کې يې هم راولو، دا چې په کې شتون لري، پام کې يې نيسو چې څپو په کچه کې ډېروالی راوستلی دی چې دا هېڅ باکه نه کوي. نوموړی د دوی لغمانی رېنت دی. له لرغون پېر څخه د ټاټوبي ميلي پېيلو کې شتون لري؛ پيرروېشان يا مياروېشان يا بايزيد روېشان د روېشاني غورځنگ مشر به دا خبره نه منله پرې نيئالی و؛ خو اخون درويزه چې په ټبر تورک و، لغمان کې زوکړه شوی و، لغمان کې يې د پښتو پوهه زده کړې او زده کړې يې لغمان کې کړې وې. بيا د پيرروېشان د مقابلې له پاره لومړی ننګرهار ته لاړه او بيا له ننګرهار څخه پېښور ته لاړه، د پير روېشان غورځنگ يې له منځه وې وره، د هغه خيرالبيان په وړاندې يې ډېر کتابونه لکه: شرالبيان، مخزن، و ليکل، لکه يه کرانه!، کنه!، وه!... چې له د ټاټوبي ميلي پېيلو کې سربارې، منځ باري او بېخبارې راځي هغه ته ويل هغه به نه منل چې دايې برخه ده خو هغه به نه منل او سترگې يې پرې ټولې. خو له لرغون پېر څخه پېيلن، پېيلني، سندرغاړي د ټاټوبي ميلي پېيلو کې نوموړي توکي ديفتنگونه، پارنويکي وايي او روان پېر کې يې هم واي.

اخوندرويزه پېښور کې مړ شو او زيارت يې الله دی، سرغڼوی زيارت يې دی د کاکا صيب په نوم باندې يادېږي او د پير روېشان زيارت الله د پيربابا په نوم يا ډېري. د هغوی د پير مصری ده چې وايي:.

و، پيره بابا په ډانگ يې وله له تا ټبرپري کاکاصيب زيارت ته ځينه ،،
د پېڅليک په اوږدو کې روېشانيان هم ډېر وران دي، د ده هسو له کسده يې په زوره باندې د ده د زوکړې ځای (لغمان) کې په ښونيز مرکز باندې د روېشان نوم کېښوده، چې په ټاټوبي کې يوه له زرو لومړنیو لېسو څخه ده. چې د روېشان عالي لېسه (روېشان ستر ښوونځی) ورته وايي. دوی د نيټونو جگړې همداسې ساتلي او پاللي دي خو رېنت، رېنت دی هغه هېڅ نه په ټېري. زه يې د يوه نږه او سوچه لغمانی په بڼه وایم چې نوموړی مصری پېيلنی مسره

(لومړی، لنډه، يا کوشنی مسره) ۹ څپي نه ده، په پيل کې يې يه کرانه!؛ بلنويکي سربارې ۴ څپي ده او په پای کې يې کنه! چارټاکی کر (وگڼه، داسې

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۸ چوپړی

فکر و کره، یا و منه يي مانا ده) وازه څپه ۱ څپي بېخباري راغلی دی چې کوشنی مسره $4+9+1=14$ څپي ده. او پاینی مسره (دوپیمه، اوږده یا لویه مسره) ۱۳ څپي نه ده، په پیل کې يې وه؛ پارنویکی سربراري ۱ څپي راغلی ده چې اوږده مسره $1+13+0=14$ څپي ده. چې په رښت کې ټوله مصری ۲۸ څپي ده.

دا چې د مصری لومړی غیرگوندلی دواړه ملي سره په یوې لارغې تړل شوي یا عطف شوي دي نو یوه تر غیرگوندله رغوي. اوډون (ترتیب) د غوندلي په بڼه نه چې اېښی (پیل، مبتدا، شروع) وي یا، اېښونی (پای، خبر) وي. دا مانا بڼندي چې هره پتلیزه و ویل شي؛ بویه، اړبڼه ده، په چار ده چې په ټینگاري بڼه و ویل شي. لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) او بی لارغی (بی مکثه، بېلتون)، توسني اړپکه چې په لارغه څرگندېږي- یوه گډه غوندله جوړوي. چې په رښت کې نومړي مسره ۱۴ څپي کېږي او په لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) کېږي.

بل لوري ته لارغه، وت او کسر دري واړه په کې راغلي؛ چې کسر (ماتینده، درز، برخه، ډله، فراکسیون ،, په گوند کې دننه کوشنی ډله، او وت (واټن، فاصله، Fraction, Deficit, Detraction, Depreciation، مطلع (Opening) pace, Interval, Distance, Break, Ravine، ته واښو، په لومړی مسري کې یه؛ له ځان، د له غټ او ری له که سره لارغه دی. نه! له وه؛ سره کسر دی، ۱۳ دانې وته (واټنه دي لکه یه له کربانانه! یوه وت لري، ځان له نه سره، نه له د سره، غټ له ساگر سره، ساگر جوړ سره، جوړ له که سره، وه؛ له ټول سره، ټول له شیطانونو سره، شیطانونو له دي سره، دي له دوي سره، دوي له لاسي سره، لاسي له سلام سره، سلام له کوي سره وت یا واټن یا سپیس) لري. او پاینی مسري نه (مطلع یا خلاصه) ده چې بله پېيله یا د مصری پېلنی مسره ور پسي راتلی شي.

بویمه، اړبڼه ده، په چار ده چې د مصری له پېلنی او پاینی مسري سره کسر څرگندېږي، برابر راځي او اوز یا لحن يې هم روغ اوډون مومي. پورتنی پېيلي کې ،, مصری ښځی نورې ته منسوبه ده یا اړوند ده ،, .

د ورد پوسټکالي (New Microsoft Word Documents) له پامه نوموړي مصری، په ۱ چوپړو (Pages) کې ده؛ ۱۸ ويکي (Words) لري؛ ۶۴ دانې يې وت نه یا پرته له وته د اېڅو ځای نیونه لري ،, منشور: درسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقوور کونه: درېست نیونه ،, د اېڅو، اونورو، پرانټ،، (،, no Spaces، Characters)؛ ۸۷ دانې منشوره يې له وت سره دي (،, with Spaces، Characters)؛ ۲ پراگرافه

د تاتويبي ميلي پېبلي ۳۹ چوپړی

(Paragraphs) دي او ۵ لاینو (lines) کي کښل شوي دي له ليکي هرپي، لاندنی يادوني او پاینی يادوني سره، سره (Footnotes and Endnotes , Include Textbox).

۹. د رنگونو ښکاروندی يي د مصری نت نساوي رنگ (Color model:)
۴۱: Blue, ۱۰۹: Green, ۱۰۳: Red, RGB) دی. د لينتيلیک (جدول)
۱. ۲. ۱. پښخه څلوېښتو پښتو پېبلي او يو سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېبلي
رنگونو ښکاروندی (د رنگونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدي په سته ۲۹ گڼه دی.

۱۰. د لنډی، تپي، تيکي، او مصری پښخه له هغي لنډی، تپي، تيکي، او مصری له
پاینی مسري کپري چي منځه (هسته) وي؛ چي ځانگړي ځانگړني يي لنډی،
تپي، تيکي او يا مصری ته ورته وي، د نوموړي منځه مور په خپل رنگ يي
چي د مصری رنگ ښکاروندی يي نت نساوي دي. گډولي بڼه يا اونگ بڼه
جوړه کړي مسري هغه رنگ لري چي يا لنډی ته منسوبې وي، يا تپي ته منسوبې
وي، يا تيکي ته منسوبې وي او يا مصری ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو
شويو رنگ باندې کښو؛ له دې څخه يي د پنځ نوم هم اخستل کپري چي دا لنډی
ده، که تپه ده، که تيکي ده او که مصری ده. له دې سره سم دا مصری ده.

۱۱. د دې مصری پېيلن ليکوال م. اېنچ. ص. ف ټولي په گډولي بڼه يا اونگ بڼه
جوړي کړي (مصنوعي: ديسي، شلخي، گډول، ترکيبي، يوه ځای کول: فيصله
کول: جوړول: صرف نظرکول و، د جرم د مجازاتو څخه،، : موافکي ته
رسېدل. گډ، د دوو يا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انگر، غولی، احاطه شوی
ځاي، جارگی، چمېر: مرکب) يا (Mixdesign, Synthetic or compound)
کښلي ده. دا يي نوي گډوله رغولي چي د نوي مصری سکالو
ځانگړني او نخښي او بېلوالی يي ځانته غوره کړی دی.

هره يوه مسره يي په ليکه کړي يا په ليکه برابرول (Alignment) شوي
او د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري. له مصری يي
څرگندېږي چي له نورو لرغونو پښتني وگړني پېبلي څخه روغه گډوله شوي نه
ده، دا به داسي ښکارېږي چي پنځي، طبيعي، ده او مصنوعي، ديسي او شلخي،
نه ده.

۱۲. د دې مصری پېيلن د پښتو ژبي لېوال دی، څپگ تن دی، دلغمان يوه بڼه نیک
نومه وگړی دی چي ډېری پېبلي (پېيران، اشلوک، شېرونه، شعرونه) يي په
پښتو ادب پنځي، طبيعي، او يوه دمي پوښلي ده.

د تاتوبي ميلي پېيلي ۴۰ چوپړی

د زهن د مصری زېږندي يې له لېوالي سره سويې لوره د لېوالتيا حس ساتل، لېوالي (خپلې معشقي، مېرمنې، ښځې) ته د ودني چمتوالي، خوشحالی رېښې رغولو، خوږ ژوند گالنه، لېوالتيا ته درناوی لوری په لاس ورکول، يوازي او يوازي لېوال خپلې لېواله او لېواله خپل لېوال ته د کوروالي اتلان جوړېدل چې دا تر ټول غوره پښتونواله په دانگېبيلې رښت دی او اسلامي رښت هم دی؛ چې چارپېريال له خنډونو څخه لرې ساتي، د لېواليتا ښه سلوکو يا کرو ورو ته پام، بدې، ځل، ټگي، غلتي، وړانې، ټپې کړنې نه لوري کړنې کول، پښتونواله او دودواله پاتې شوني پرېږدي. بل لوري ته دا د دې له پاره نه بوروم چې ځانمني ستاين شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېيلنو د پېيلو له پاره تري په لرليد گټې واخستل شي.

۱۳. د دې مصری يو د زوکړې موده لکه څنگه چې زه وایم داسې ده: کره موده يې راته معلومه نه ده، خو په پلاخمينه کابل، خوشال خان مېنه کې مې کښلې، ۰۷/۲۵ / ۱۳۸۵ لېږدي څخه مې مخکې کښلې دي.

د دې مصری چې سرليک يې و، را ته نه دی ياد، بدې، ځل، ټگي، غلتي، وړانې، ټپې کړنې نه کولو، مینې او مېنې پالنې لور حس، تاتوبي سوکاله او ودني چارپېريال او هواوچې د تاثير پښې زېږنده ده، د دې له پاره کره بوروم چې همدا يې د پښې (تخليق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۴. د دې مصری وخت موده چې باچاخان لغمانې په پلازمېنه کابل کې، د ميوند تمځای کې (جاده ميوند) کې د ادبې په ورځ د جون مياشت په ۲۱ د ۲۰۱۹ زېږدي کې ورسته له وخته يا ماسپېنين ۲۱:۸۲:۰۰:۰۰ کې ثبت کړې ده، دوباره يې ويلي. وخت : (وخت ټاکل، نيټه ايښودل: پرسور برابرول: مهال: دموسيکي شيبه: پروخت، پرتاکلي وخت). : ۱۲:۴۰:۰۰:۰۰ (رپه: ثانيې: دکیکي: ساعته) په وخت کې ويلي ده.

۱۵. د ليکوال دا مصری د ده له مصری يو څخه يوه ده، په دې ښه مصری يو کې د مصری وپشتلو، اچولو، وهلو او ويلو تسلسل کې خنډ، دمه، ودرېدوکه، بله لاره او بل لوری ته شوی وي. لکه په لرغونو وختونو کې به يې چې ځينې پښت لنډی، ټپي، ټيکي او مصری په اواز کې ويلي چې يوه درجن يا دولس دانې به پوره شوی، بيا به يې يوه بله لنډه پېيله وه يا کوم خبره، وينا او يا د پښتو په لرغوني پېيل مېجه څپېزه خېزه ټولو له (چې له څلورگونو څپو څخه به يې يا په هر څلور څپيز کې اوله څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز کې

د تاتویې میلی پبیلی ۱۴ چوپړی

دوېمې څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز كي درېمې څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز كي څلورمې څپه باندي زورنه وي) په سته يوه پبيله به يې ويله بيا به بېرته په بل درخن د لنډۍ، تپې، تيكي او مصري پيل و كوه. ځيني پېر به يې په نېغه لاره ټولي ويلي، يوه درخن (Dozen, Double)، دوي درجنه ان تر شل درجنو پوري ويلي.

ځينو په يوه سيټ څلور دانې يوه تن ويلي او څلور بل تن؛ ځيني وخت به يوه همبول دوي دانې ويلي او بل به دوي دانې ويلي؛ ځيني وخت چې څو دانې همبول به او زونه سره جوړه كول چې هر څو تنه به وو، چې وار به يې پوره شو، بيا به يوه، يوه ويله. ځيني پېر په ويناوو، خبرو كي يوه دانه مصري وايي.

چې ځيني وخت بيا په ساز كي پورتنۍ برخي د ساز اسبابو او بولل ته دا په لاس گټنه وركوله چې كله په كي ډول خپل فارموله او غوره حالت وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به رباب خپل فارموله او غوره حالت (كوزي او بره پردې) وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به ارمونيې خپل فارموله (كوزي او بره پردې) او غوره حالت وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به رږغري (ټولي) او ځيني وخت به يوي گډي نغمي، سندرې، د موسيقي يوي پارچي، تش ساز، د دوي ټولو اسبابو په گډه خپل وار، تېر كړه (ځيني وخت به يوي گډي نغمي يا سندرې يا د موسيكي يوي پارچي يا تش ساز، د دوي ټولو اسبابو په گډه خپل وار تېر كړه)؛ ډېري پېر لېوال به يوه مصري و ويله او لېوالي به ورته بله يوه مصري ويله او ترله. لكه دا چې په بنځي نورې (جنس) لومړي ويلي بله به نر نورې ويله؛ په دې سره به په ساز كي خوند هم لاسته راغي او سندر غاري يا بولل به هم دمه و كړه او بل سيټ يا درخن ته به چمتو شو.

له ۱۹۹۸ زېږدي را په دې خوا را باندي د لوي افغانستان د غرونو، درزني سيمو، خړو كمرونو څر پښتانه پيريان كي نه ناستل يا دې را باندي سره بناپيري ناسته وي. بلكي د بر لويه لورينه راباندي و كړه چې د پښتو پبيلو بورولو، څېړلو، شنلو، ونډولو لور او پري يې داسي په لاس راكړ چې تر درې زره پوري تشي سپيني پانې يې راباندي ډكي كړي. زما پبيلي ډېره ساده ښكاري خو ساده توب يې ډېره پېچلتيا هم لري.

د پېچلتيا ډېر پورونه لري او ځيني پبيلي مي دومره پېچلي برېښي چې له پېچلتيا سره يې پښتون پښت خپل ساده مانا اخستلي شي.

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۴۲ چوپړی

دا چې د لوستونکو او اورېدونکو خپله يوه څرگندونې په هر پېر شتون لري، دا کښلی د ټاټوبي ميلي پېيلي ستا سو درنو لوستونکو په لاس کې دی او په نوموړي نوم مې کښلی دی. که زما دا کښلی (ليکي، ټولگه، کيتاب يا کتاب) د يوه سور بڅري (الکترون) په کچه زما د پښتون پښت او پښتو ژبي د پرمختگ سبب شي زه پرې خورا ډېر ويارم.!!

په ټوله پښتني افغاني مينه او لورپينه

ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس

د وټساپ نرمکالي اړېکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com

Safiullah.janan@gmail.com

۷. د تاتوبي ملي پبيلي

▲ پيل يې په دې لنډۍ كومه
د پاك الله ملتيا دې تر را سره وينه

▲ په بسم الله به د اشنا كرم
په كلیمه به د یاری ته رضا كرمه

▲ په بسم الله كټ ته ورخپره
د نجلۍ كټ د جنغوزي دى مات به شينه

▲ ضعيف ابليس لعين شيطان دى
په بسم الله باندي يې مرگ لوخره شينه

▲ ته پر كابل خوشحاله اوسه!
زه په لغمان كې ملريا نيولي يمه

▲ جانانه دومره پر ما گران يې
د خورلن اور دې حكه كوني لاندي برده

▲ ،، كه د مرغى وزر خما وى
زه د اشنا ديدن ته هر ساعت ورتلمه

▲ مرغى وزر خو به د سرو كرم
كه د اشنا ديدن ته ما راوري مينه

▲ عالم دې وايي تومتونه
زه د اشنا په غېر كې چا ليدلې يمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۴ چوپړی

▲ عالم دي وايي تومتونه
ما د تهمت په ډنډ کي ډېر لمبلي دینه
▲ په غم کي تانه کمه نه یمه
کم عقله نه یم چي به کلی خبرومه،،
د لغمان سرغندوي سندرغاري پینده محمد پیند له خپل پلار گول محمد گلکي سره
په تنگکور کي ویلي دي.

▲ ،، سردي چوتي کره خوله دي راکره
که پرې اغېره شوي لنډی بوکه به دي کرمه

▲ د زني کنډ يي خوله کي راکره
قند او نبات مي کابل جان کي بدي شينه

▲ څنگه مي پاس په سينه پروت يي
د اخيرت سختی ته نه گوري مينه

▲ چي خدای کوي هغه به وشي
جانانه مه ځانگه د فکر په ټالونه

▲ که جنت غواړي عبادت کره
بي عبادته ياره نه شته جنتونه

▲ جنت د لاري په سر نه دی
چي هر سړی دي لنگ وهي ځان غورځوينه

▲ لاس په کسم راسره کي ده
که نازولي مي ساتي درسره ځمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۵ چوپړی

▲ مينه روا که ناروا ده
په کومه مينه چې اخلاک ناولی شينه

▲ يوه د ياری می ورته ویلي
کتوی یې باندي کلیمي راته کوينه

▲ زما د ميني یار ملنگ شوه
اوس به دې دې د ملنگانو لټومه

▲ مايي وړوکي ورور نه خار کي
د سترگو کوچ کي د خورکي نخښي لرينه

▲ زه د گولاب له گول نه سره وم
ستا په ياری کي د انگر بنه خرکه شومه

▲ يوه د ياری می ورته و ويل
يوه خوک يې را کره پينځه يې لوتې و وپشتمه

▲ دا سور سړی سور يې بريټونه
د ونې دد پنا کوي ما دارونه

▲ پېغلي په گور کي ارمان و که
روپی می کور اوربل می توري خاوري خورينه

▲ که ياري کرم مخ می تورپري
که ياري نه کرم يتيمان له لوري مرينه

▲ پاکه مولا که ته يې واخلي
سړی، سړی نه دی پري بنده ناسته يمه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۴۶ چوپړی

▲ منډې مي ډېرې په سي وکړې؛ وه الله!

ورځ د اخل کي جدا يي ليکلي ونه

د لغمان سرغندوي سندرغاري پينده محمد پيند له خپل پلار گول محمد گلکي سره
په تنگتکور کي ويلي دي.

▲ ،، که زړه مي بند په زولنو کړم

چي کله خلاص شي برابر اشنا له ځينه

▲ منډې مي ډېرې په سي و کړې

له کبره ډکه بېرته نه گوري مينه

▲ دا به د چا په ځان پېرځو وي

چي تله واخلي پردی غم ځان ته تلينه

▲ دا مازيگر چي داسي تېر شو

داسي به تېره شي دا ستا لېوني مينه

▲ يوه د اخير مصری دي دا وي

تل خو به نه وي ستا ځواني زما سوالونه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاري ملاجان ملاکي اوستاد په تنگتکور کي ويلي دي.

▲ ،، نصيب تکدير ته گناه نه شته

بخت چي کوته شي تندي سل تکرې خورينه

▲ منډې مي ډېرې په سي و کړې

ورځ د ازل کي جدايي ليکلي ونه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۴۷ چوپړی

▲ کلم مي خدای وهلی نه وو
ماته په لويه لار کې مه ژره مينه

▲ د کيس (قيس) کانه راباندې و شوه
په لاره ډکي ټولوم ځان پرې سېزمه

▲ زه خو هغه مسته ليلا يم
که رنگ مي زېر دی له همزولو لرې يم

▲ الله دې تا لري خوشحاله
خير ده که ما غمازان دار ته خپروينه

▲ په مورچل هغه ځلمی خپري
يا به مين وي يا بی پېغله ناسته وينه

▲ جانان به ولي توره نه کړي
تر نيمايي مورچله زه ورسره ځمه

▲ که ياره نه کولی نه شي
دومره خو وايه چې مين درباندي يم

▲ اول د تا نارې سورې وي
اوس دې په وړانو مېنو زه گرځم مينه

▲ ديدن دې څومره کيمت کاري
چې سر مي ورکړم باکيدار به څومره شمه

▲ ديدن په لک خندا په زر ده
د سپيني خولي حساب به نه درسره کړمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۸ چوپړی

▲ ديدن مي کور ته په سي وپوره
په کدردان جانان مي ځان بي کدره کړنه

▲ ديدن کوه مه مني کپړه
په تش ديدن به دي څوک نه حلالوينه

▲ ديدن خروار د روپي وي سه
که وخت يي راغي بيا به خورد په روپي شينه

▲ خوله دي د سرو زرو راشه ده
کوم بختور به ورته غوندي غوروينه

▲ تا په کوڅه کي توخي و کړه
زه په مستو کړه خوله در و وتمه

▲ دا موزيگي په خدا راغي
بري کلا کي چا مستي ورکړي دينه

▲ موزي ته غټ ټيکلي کپړدئ
له خمپر دان نه يي مچان شرلي دينه

▲ تا ته سپين ريري ماما بڼه ده
چي تناره ته خميردان درسره ورينه

▲ ما موزيگي سره معلوم شو
چي تبي نه کړي ما زپري راتختوينه

▲ له موزيگي نه خلاصي نه شته
هره کوڅه کي راته ناست وي شک غورونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۹ چوپړی

▲ موزي د کت د ختو نه دی
لکه چرگوری چنگبده پرې سبا شونه

▲ ولي درلگیر ولاړ یې یاره
خدای به اسان کړي د دنیا مشکل کارونه

▲ عالمه لاره ورته نیسئ
مستي محبوبې زولني شکولي دینه

▲ ما ته دې لږې شپې بانه کړې
مياشتي دې تېرې کړې کلونه دې شمېرمه

▲ ماته یوه نیم من پولي جوړ کړه
نېستمه! یاره نور مې ځله خوروینه

▲ ستا په هر څه نېستي، نېستي ده
الوان راگز کړه چې پرتور تری جوړومه

▲ ما ته وړوکی پېزوان جوړ کړه
چې زه اوبه ځکم دی لمبو راته وهینه

▲ چارگول مې خوله کې ترېنه وې وړه
دا بوره مور یې دېرانونه لټوینه

▲ مخ دي له گوله خایسته دی
په گوشملو دي وربل ځله درنده ونه

▲ گول (گل) خو په لاس درته ولاړیم
یا مې گول واخله یا روخت راکړه چې ځمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۰ چوپړی

▲ گول چې تازه و رادي نه کره
دا مړاوی گول چې راکوې دا زره مي چوپينه

▲ بورا په گولو ناروغه دی
ناغه توتي دی خزان راورل براتونه

▲ بورا به خدای په گولو مور کړي
بوغانه! ستا نیمگری نیت مي ژړوپينه

▲ ورشه يي درک پوښتنه يي و کره
غونچه د هغه گول کره چې زات لرينه

▲ ما خو د ورور په خای گنلي
چې نیمه شپه شوه را اورده دي کره لاسونه

▲ هېڅ بلا خورلي نه يمه
په يار مي تيگي تېره وي ولاړومه

▲ کمپس مي لنډ و نيسه موري
پلار مي تالب دی خوبنوي لنډ کميسونه

▲ عالمه راشئ ننداري ته
چې ملنگ جان او دوجان گور ته ورځينه

▲ په پخوانو سترگو مي گوره
اوس مي جامي د غريبي اغوستي دينه

▲ زه خو هغه مسته ليلا يم
چې رنگ مي زېر دی ماجتي نه بېله يمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۱ چوپړی

▲ په گورستان مي سلام وايه
چې خاورې نه کړې ماجتي سپين مروډونه

▲ ای! گورستانه کبرستانه
چې خاورې نه کړې د آشنا سپين مروډونه

▲ لونگی دې واغوسته ويده شوي
په زړه دې نه شته د یاری سوي داغونه

▲ که عاشکي له اوره نه وی
پتنگ به ولي شیرين خان په اور سپزونه

▲ عاشکي ورکه کي خاونده
چې سيال سړی وي د کم سياله غلام شينه

▲ په عاشوک بد مه وایئ خلکو
عاشوک (عاشق) خو خدای د محمد يي پيدا کړنه،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي شاه گلول اوستاد او ملاجان ملاکي اوستاد سره گډه
په تنگتکور کې ويلي دي، لغمان ميوزیک بشير رستورانټ خوندي کړي وي.

▲ ،، جانان زما په سر جانان دی
که زه يي پرېږدم د کوسو ملنگ به شينه

▲ ستا يارانې مزه را نه کړه
علک (علق) به مي تريخ تر زلکدنه پورې وينه

▲ جانان به ما نه لري نه ځي
که يي پر زړه ايخي زما د باغه ينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۵۲ چوپړی

▲ بېلتانه! زور راته معلوم شو

نور به سلام په دوي لاسي ورته کومه

▲ له ميرقاد خوري راباندې لگي

څوک چې خبرې د جانان، جانان کوينه

▲ يار په يارۍ کې ضامن غواړي

پردي وطن دی سترگي چا ته وارومه

▲ په خدای په پندو دې دوکه شومه

د ونې تپته له اغزو دې تته کرمه

▲ الله د وار د خوانی تېر که

چې کبرجن خان ته دې فکر شي مينه

▲ چې مې د تورو زلفو وار وو

جهان مې يار و بي پروا به گرځي دمه

▲ ستا يارانه د زانۍ خور دی

د زانۍ خور تر غم لو پوري وينه

▲ خانـــــــــــــــده! خوشـــــــــــــــحاليږه!

زما پالنگ له به بيا ډېر و کړې وېرونه؛ ارمان، ارمان دی

▲ خانـــــــــــــــده! خوشـــــــــــــــحاليږه!

زما پالنگ يې ورسته ډېر و لوتونه؛ چې ميري لاره

▲ زما باڼه ورته لوگي کړئ

زما کتل په جانان بد راغلي دينه

▲ نن مي پر وچو کولمو درد دی
جلی سپيرکی شه چې دې خولې ته واچومه

▲ جانانه راشه سبا کپري
بلبلي ويخي شوي چرگان نارې وهينه

▲ ياري دې نه کوم شرمېر مه
د لرې، لرې تماشي به دې کومه

▲ چې د خوانی دوران مي تېر شو
جانانه ستا که باچاهي وي سي کومه

▲ خبر مي کله، کله واخله
د مرگ اوبه مي تر مری راغلي دينه

▲ د مينې يار مي پيدا نه کړه
چې کاغذي سينه يې درې وړې کړمه

▲ ما يې د زپو د پاگله
چې په کچه خانگو کېني ماتې به شينه

▲ د ژبي سر مي شو تټاکه
چې د بي ننگه جانان نوم دي واخسته

▲ د گناه تور په نورو نه اچم
ستا په يوه ناخوله درې وړې شونه

▲ د مخې و لوپري دېواله
تانه پنا دي د جانان څلور خالونه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۵۴ چوپړی

▲ پلار دې په تا باندي خبر دی
د تېلفون کبلياني جيب کې گرځوینه

▲ چې د ستا زړه پرې تازه کيږي
هغه سپرلی په کال کې يوه واري راځينه

▲ په رنگ کې زېر لکه نارنج شومه
جانان په ډاک د سرشاهي کرلي يمه

▲ سهر سبا چرگان وهي بانگونه
اشنان زما له غېږي ځي وهي ځانگونه

▲ چې راپسي نه شي کورانه!
زه د جانان له پاره گدم په تالاسونه

▲ خلکو مزي ورباندي و کړي
زه يې خالي سترگو ته سترگي غرومه

▲ چې د اشنا کوڅي ته لار شمه
شني شوتني دي غاييبانه کور ته راشينه

▲ يار مې په خوله کې ژبه غواړي
عادت مې نه دی خپل کنلنگ جاري کوينه

▲ چې د ستا زړه پرې خوشحالېږي
هغه سپرلی په کال کې يو وار ځي راځينه

▲ توري جامي دي مبارک شه
لږ رانږدې شه چې تنی دي و ترمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۵ چوپړی

▲ د عجب کور به ترې نه خر شي
چا چې انگار د بېلتانه ليدلی وينه

▲ ريپاره خدای دې سزا درکړي
لېرلی ما وي کار دې ځان ته و وېستنه

▲ چې دې ريپار پرې نه پوهېږي
په داسې رنگ باندې اخته يم مر به شمه

▲ د يارانې مزي مي شکېږي
کچکول له لاسه مي چپه توکړي دينه

▲ د يار ديدن د برېښنا پرک دی
کله رڼا شي کله توره تياره شينه

▲ جانانه بد مي اموخته کړې
چې خوله درنه کړم مرور گرځي مينه

▲ چې يارانه دې نه کوله
د چا په خوله به دې ځواب راکړی ونه

▲ چې يارانه دې نه کوله
زما ويده زرگی دې څله ويخونه

▲ ښه ياره زما سره په کي نه شته
د تا له کسده درته شين له خدا يمه

▲ يوه روژه بله گرمي ده
ليلا سړی راولېږه چې رادېښينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۵۶ چوپړی

▲ زه چې سبا له خوبه پاسم
له کليمي سره دې سمه يادومه

▲ د جانان دې ظلم ته گورئ
يو راته خاندي بل مې تبغ په مری گدینه

په زره مې غم دی خندا نه راځي
په سفر تللی اشنا نه راځي

▲ د اسمان ستوری مې کي خدايه
چې همپشه د يار په سر ولاړيمه

▲ اسماني تندر شوي جانانه!
په ما راپرپوتي زري، زري دې کرمه

▲ د خدای په امان زه درنه لارم
زما د ناستي په خای و کره گلونه

▲ ما ته په سترگو کي حال وايه
لاري کوسي له غمازانو ډکي دینه

▲ د بام په غرش کي ډبلخ واخله
لکه ويشتلي مرغی خائنه ناسته يمه

▲ خوله دې له گوري نه خوره ده
په لنډه زنه دې گني کرلي دینه

▲ حلميه! لار شه ترې کلار شه
پردي راوري د چا څه پروا لرينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۷ چوپړی

▲ د يارانې مې ورته ويلې
يو يې سوک راکړه دوي يې لوتې و ويشتمه

▲ زړه مې د شغو شين کمر دی
د بېلتانه باران يې ورو، ورو نړوینه

▲ بېلتونه! خور به درنه واخلمه
که دې زما شهزوان ته څه ويلې ونه

▲ زما يې د زړه غوښي اوبه کړې
د جانان مينه تېزابي خاصيت لرينه

▲ که پاکستان زما په نوم شي
زه به يې کربان ستا له کاره وربله کړمه،

د لغمان سر غندوي سندرغاړي بنگي اوستاد او بريالي صمدي سره گډه په ټنگټکور کې ويلې دي.

▲ و، ښه په پښتو باندې پوهېږم
يو خو پښتون يم يو مين په پښتو يم

▲ اسپه دې زين کړه روانېږه
تر غوراشو څڼو دې مزي ونغښتنه

▲ اس به مې ولې مستي نه که
چې يې سفر د يار کاله په لورې وينه

▲ اس دې زين کړي روانېږي
زه نيمه خوا نيمگړې چاته پاتې شمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۸ چوپړی

▲ اس مي زين كره روانبرم
زه مسافر د لويي لار يم در نه خمه،
(سليمان او مجاور، ۱۳۶۱ لېږديز، ۵ چوپړی)

▲ و، د سترگو جنگ چې په كې نه وي
وي! غمازه ولي بده وي د خلكو زړونه

▲ وي!؛ سوډ په سي گرخم دا مي كار دی
ما ته ملا په ممبر پاس ويلي دینه

▲ له پلاره يي مخكي زوی پيدا شو
مخكي تري لوی شو په هوا مزل كوينه

▲ مور يي ډاكتره د علي اباد ده
لور يي كونين ده زما تبي و چوينه

▲ يا مي كمبس لاندي بنين كه
يا مي دستمال كره چې مدام دي جب كې يمه

▲ ظاهره روغ خلكو ته بشكارم
لكه غنم د زره په سر چودلی يمه

▲ د عاشكانو سوال كبول كړي
چې يي په زره وي خدايه وريې كړي مينه

▲ چې پوهنتون يي لوستی نه وي
د دولسم په سويه خوله نه وركوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۹ چوپړی

▲ د جلی تگ د ټیوټا دی

کله په ورو ځي کله اويا ميلو کي ځينه

▲ زما دې بيا تمه پيدا کړه؛ وی

چې په کاره اورمپگ دې بېرته و کاته نه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي قاري عبدالهادي د لغمان کیسی ویونکی په تنگتکور کې ویلي دي.

▲ اواز یو بل سره جوړه کړی

خلک به وایي شنه توتیان نارې وهینه؛! الله وی!

▲ وی؛! جانانه مری که ژوندی یی

میراث خورو دې پر ما لاس و لگونه

▲ جانانه بد می اموخته کړی

چې خوله در نه کرم مرور گرځي مینه

▲ اواز یو بل سره جوړه کړی

خلک به وایي شنه توتیان نارې وهینه؛

▲ جانانه چېرته به ولاړ یی

سوي او سوي اوسپلي دې باد راورینه

▲ وی؛! خلک د کال مری ته ژاري

ما په ژوندی جانان کمر را وشکونه

▲ د ملکی کچکوله! مات شي

چې در په در دې گرځوم تش دې راورمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰ چوپړی

▲ ځان دې ملنگ کره پرما راشه
د ملنگانو لارې چا نیولې دینه

▲ ماته په سترگو کې حال وایه
لارې کوڅې له غمازانو ډکې دینه

▲ اول مې فکر درته نه و
اوس مې د زره ستنې پر تا ولارې دینه

▲ جانانه غږ دې تبلیغې دی
ما د ملا اذان نه مخکې پاسوینه

▲ مینه د زور خبره نه ده
چې ته یې نه کړې زه دې نه مجبور ومه؛ وای!

▲ وه! مینه اول سړی باچا کړي
د ملنگی کچکول بیا ورسته ورکوینه

▲ مینه د زره خبره نه ده
مینه لگېږي د زره وینه وچوینه؛ وای!

▲ وه! په الکتوب مې زره زخمي شو
تېنګه مې راغله جور مې نه کړل پرهرونه

▲ د الکانو یاري مه کړه
د الک مینه د زره وینه وچوینه

▲ وه الله وی! داسې چې ته وې داسې زه ومه
داسې به شي لکه دا زه چې داسې یمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱ چوپړی

▲ خدای دې زما په شان مین کړه
چې ناسته پاسته دې له غمه سره شینه

▲ جلی د بام په سر کړه شوه
زه په کمر ور سره کور شوم و لوږمه

▲ وه الله وی!؛ یو د نیستی پیغور یې راکه
جانانه لو کړه چې زه وړې ټولومه

▲ بېلتون په لوړه غونډۍ ناست ده
کلم په لاس دی دوی مین جدا کوینه؛ و!

▲ کبلي به پېرې درته و کرم؛ یاره!
که مې یو ځل د سور پالنگ ملگری شینه

▲ او!؛ په بېسم الله کت ته ورخپره
د جلی کت د جنغوزي دی مات به شینه

▲ او!؛ په ما دې و کړه په تا و شه
په کور دې راشه بی بارانه سېلابونه

▲ وه الله!؛ اواز یو بل سره جوړه کړی
خلک به وایي شنه ټوټیان نارې وهینه

▲ زما سلگی د زنکدن دې؛ وای!
لیلا دې ځان سپنګاروي جانان ته ځینه

▲ یا الله!؛ شیخه! پوښتنې درنه کپړي
د الکانو سره مه گرځه مینه،

د لغمان سر غندوي بینجوماري له خپلو ملګرو سره په ګډه په تنګتګور کې ویلي دي.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۶ چوپړی

▲ ” زرگی می دسی راته وایي
چې په دا ناستو خلکو و شینده گلونه

▲ رب دې واده کې مینه مه که
زرو چالبازو به جوړ کړي وي خانونه

▲ ما یې د غابنو نندارې کړې
جونو ور واچول د سرو شونډو کلپونه

▲ پاس په کمره ولاړه گوله!؛ نو
نصیب د چا یې اوبه زه در خبرومه

▲ د تندي خال دې مجلسي ده؛ نو
د زني خال دې الکان په خولا کوینه

▲ شونډې بی ولې پستي نه وي
مور یې د زېړې غوا غوري ورکړي دینه

▲ د خمارو سترگو مېرمنې
خود به می کلي ورکي روغ لیونی کرینه

▲ خان یې سپنکار کره کولالاله!؛ نو
د کبره ډکه شاته نه گوري مینه

▲ تاسې لاخېرته پسي گورئ
د چجو لاندې په کې خمه، خمه ځینه

▲ له رنگه توره مصلی ده
په خوله کې خوند د چهارباغی مني لرینه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۶۳ چوپړی

ته وطن ته راشه سندرې مي پخکړې دي
بنکلو، بنکلو پېغلو سندرې مي خورلي دي

▲ مادزيگر لمونځ رانه قضاء شو؛ نو

د سور سالو مېرمنې ژر بداره شومه

▲ څر که دا نن مادزيگر تېر شي

داسې به تېره شي د دي لېونې مينه

▲ نصور دي تو کړه خولگې واخله

د ژبي څوکه څوک سوالي ته ورکوينه

▲ له موزگي نه خلاصی نه شته؛ نو

په درېنڅه کې راته ناست وي څر غوړونه

▲ موزي حلال کړه ځان ترې خلاص کړه

يو به غازي شي يو به دا در پاتې وينه،

د لغمان سرغندوي دوي تاره ماری، سندرغاری شهریار کوچی په دوي تاره
تنگتکور کې وېلي دي.

▲ ،، د عشک اور به مي مړ نه شي

او؛ که له جامو سره درياب ته و دانگمه؛ نو وی!

▲ زما ازار دي لېونې که

چې لاس ترلی دي ميالي بابا ته وړمه؛ وی!

▲ خدايه! کوتې يې کنوالي کړې

چې په عاشق د لېوني گومان کوينه؛ نو وی!

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۴ چوپړی

▲ چې لغر ځني په کې نه وي
مولا دې واخلي دا بوتل، بوتل سرونه؛ نو وی!

▲ عاشکي نیمه باچاهي ده
چې معشکه یې په طرف ولاړه وینه؛ نو وی!

▲ لا خو به ماته بڼه ښکارېږي
یا دې په ټول وطن کې ساری نه وینمه؛ وی!

▲ په مخه راغله راته ژاري
له لونگینه مې ځنډي شکېدلي دینه؛ وا وی!

▲ لاس مې له سپین ده رنده کېږي
یا د ورې جلی گوتمی گوتمی پرې ږدمه؛ وا وی!

▲ عاشکي وی غمونه یې مه وی
خدایه په در کې به دې څه کم شوي ونه؛ وا وی!

▲ له ښکې رامشي غنم لوه!
د غنم لو له پاره وږي ټولومه

▲ خدایه غنمو کې لو گډ کړي
چې بغدادی کېترې وږي ټولوینه

▲ له دروازي راسره وو ځه
نورې کوڅې راته معلومي دي مینه

▲ خولگی دې خورم نه پرې مږېرم
نامردې تا په کې گني کرلي دینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۵ چوپړی

▲ يوه د نيستی پېغور يې راکه
جانانه لو کوه زه وړي تولومه

▲ د اسمان ستوري مي په شمار کړل؛ وی
په شمار مي نه کړل د وړي ليلا خالونه

▲ ديدن کوي تلوار پرې و کو
ختي يې کړي ديدن لارې بندويڼه

▲ لکه دا پاس اسمان چې شين دی؛ وی!
داسي مي زړه درپسې شين ده مړ به شينه

▲ په يارانه کې ماصول راکه
په زنده کېږي بيا د و لږو گزارونه

▲ په سپين ږېره لپونۍ شوې؛ وی!
توره لنګۍ دې د کفن لايکه شينه

▲ ما خو ماما، ماما گڼلي
چې نيمه شپه شوه را اوږده دې کړل لاسونه

▲ په ټول بنايست يې فکر و کړئ
دا کاغذي گلونه پرې کې لټويڼه

▲ گولان خو ټول د پسرلي دي؛ وی!
کول د غاټول په سي سرتوره و وتمه

▲ خاونده! بيا دې پسرلی کړه؛ وی!
په هره پوله کې بنگري مات شوي دينه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۶ چوپړی

- ▲ د بېلتانه په ژرنده راغله
دورې يې خپري عاشکان وره کوينه
- ▲ په اديرو راشه زرگره؛ نو وى!
خوانان به گوتې خوښوي پېغلي ششتونه
- ▲ مينت پرې مه کو دله! خانه!
وژلي خداى وو غږ يې ما ته نه کونه
- ▲ په اديرو کې شور ما شور ده!؟ نو
انکیر منکیر نه چا خپلى و تختوله!؟
- ▲ مينه دې پاکه پاتې مه شه؛ وای!
رب دې رسوا کړه چې تاوان درباندي شمه
- ▲ د ټکري خپټه خوله کې نيسه
ما ته د خپټې په څنگ بيا راشه مينه
- ▲ له تندي غږپ کولى نه شمه
په زړه مې ستا د يارۍ داغ دى وران به شيبينه،
دلغمان سرغندوي بينجوماري له خپلو ملگرو سره په گډه په تنگتکور کې ويلې دي.

- ▲ و، له دې خواړه اواز د زار شم
وايي خو ته خو مزه ما ته راکوينه
- ▲ الکه توري جامې و کړه
توري جامې درسره ډېرې خوند کوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷ چوپړی

▲ د پېغلي تگ د ټیوټا ده
کله بنږېږي کله اويا مېلو کې ځينه

▲ راځه چې دواړه ټال ته خپرو
ټال به بانه کړو سيني منځ به لگونه

▲ د سيني زور په اندازه که
تي مي خورېږي سگنی بالغه يمه

▲ که مي ماشوم په گېډه نه وي
ما به په غېږه کې زور کړی وي مينه

▲ کمپس مي ځي په ځای سوری ده
ستن به ورنه ورم ياره تا به زورومه

▲ که دا دېوال په منځ کې نه وي
ما به په ډک غېشکي وېشلی وي مينه

▲ خلک خروړي شي راتېر شي
له دې ملالی خولي به زه در تېره شمه

▲ په نيمه شپه راغلي لاليه!
ما دې خدای غرکه کړي چې خوله نه درکومه

▲ د نيمې شپې راتگ د ورک شه
دا جرجړی پنی دې کلي خبروینه

▲ نيمه شپه مه راځه لاليه
پلار مي بوډا دی د شپې نېغ ناستي مينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۸ چوپړی

▲ زما بنگري به دي په کار شي
چې کټ غلت کړې په رو، رو بی شرنګومه

▲ بنگرو ته شرنګ ورکه جانانه
چرس مي اسکلي کټ د لار ته که مينه

▲ بنگري مي ستا په کټ کې مات شول
که نارينه يي وس (اوس) مي ټک کړه مړوندونه

▲ خما او ستا ياري په څه شوه
د شين غمی گوټي زاری درته کومه

▲ غم دي پر ما اجز تېرېږي
چې خوشحالي شي کوستېزن يي تېرونه

▲ غمونه ټول په ما امبار دي
ته د گولاب په شان تازه گرځي مينه

▲ غمونه راغله ډلې، ډلې
جانانه خپل بار دي تره خپل به ترمه

ياره کبرجنه داسي مه کوه!
ما سره دي ژمنه داسي مه کوه!

▲ کټه! څلور دي بازوگان دي
پېنځم مي يار شپږمه زه درجيگه شومه

▲ کټ ته مي خپره بېسم الله کړه
د کټ بازو مي جنغوزی ده مات به شينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۹ چوپړی

▲ راځه، راځه کت ته مي خبره
موزي د بدو سړی نه دی کوز به شينه

▲ موزي لا بله توره کړي
له دربنځي نه يي متيازي کړېدینه

▲ ما ته مي خپل موزيگی بڼه دی
تر تتاره پورې پورکي راسره ورينه

▲ موزي ته غټ ټيکلی ورکړئ
له خميردان نه يي مچان شرلي دینه

▲ ما له مي خپل موزيگی بڼه دی
چې کور ته ری (رای) شي اېنخران پرې ټولومه

▲ که موزيگی دې راته مړ کړه
هم به غازي شي هم به زه درپاتي شمه

▲ ملگریه! دا خبرې مه کړه
په ما بی مړ کړې ته به رانه شي مينه

▲ که موزيگی مي درته مړ کړه
بيا به گيله کړې چې تنکی دې کونده کړمه

▲ ملگریه! دا خبر سبي ده
هغه پخوانی ميني وس نه شته ده مينه

▲ ملگریه! ستا به مزه نه وي
زما همزولي زنگوگاني ځنگوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۰ چوپړی

▲ ارمان به هله زما و کړي
چې سور پالنگ در ته يوازې پاتي شينه

▲ زما به الله ارمان درشي
چې مي د سخات پيسو ته و نيسي لاسونه

▲ چې اشنا لارو ارمان راغي
چې لږ مي غږ کي رانيولي و مينه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غږ کي
د عشکه ډکه اوس له سيل راغلي يمه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غږ کي
تېنگه مي مور تړي نه يم زره مي چوپينه

کلي نه وتلي نه شم شرم دي
زړه مي په وړوکي الک گرم دي

▲ يوه ورځي ما په خولگي مور کړه
د سر مامور خواب دي زه وایم مينه

▲ دا زه به ټوله درپه شاه شم
بيا به دي دا خبرې نه وي څه به دي کمه

▲ يوه ځلي راغي خوله مي ورکړه
لاره يې سيي کړه په غضب ککړه شومه

▲ که يوه خوله وي ما به درکړي
ته شمکوروال يې همپشه کوي سوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۱ چوپړی

▲ خولگی به خاوري تا له درکرم

په اور لرونې به دې شونډې و داغمه

▲ خوله به په زور درخينې واخلم

ستا په دادا مې څلورنيمې روپۍ دينه

▲ ستا له دادا نه نه وپربزم

که يو ټټو د چرو بار ورسره وينه

▲ ستا په دادا مې پور اوختی

ابله جمعه يې رانه پور وري دينه

▲ څه خو نو تا ته داسې وایمه

ستا په دادا مې پنځوس نيمې روپۍ دينه

▲ دا پنځوس نيمې به دې درکرم

تا به پر شا کرم بيا دې خپل کاله ته ورمه ،،

دلغمان سرغندوي سندرغاړي کاري (قاري) عبدالهادي دلغمان کيسۍ ويونکي او سيدمحمد اوستاد په گډه په ټنگکور کې ويلي دي.

▲ نن مازيگر يې را ته و ويل

پس د ماښامه دې بيا دلته نه رايښه

▲ ځانگې چې ستا په نوم مې وژني

زه خو به داسې مرگ ته غاړه ورکومه

▲ د پېښور په ليکه کوز شه

جانانه زه دې ستري مه شي ته درځمه

د تاتويي ميلي پبيلي ۷۲ چوپړی

▲ لاس دي له چته رابهر كره
ته د وطن پېغلو ته وايه! سلامونه

▲ جانانه ما د خان نوكر كره
ايجازه به دي تنخوا حسابومه

خالي مي د آشنا د ناستي خای دي
ژړا ته كه راخي زړه مي نری دي

▲ شينو ستا ورونه! بد ماشان دي
هر مادزيگر را ته په برېتو لاسوهينه

▲ چپر ته په غرونو كي مي گورئ
په ابادی كي مي ليلا ده زړه مي چوپينه

▲ دا نيمه شپه توره تياره ده
د يار ليدو ته لېونی راغلی يم

▲ دا نيمه شپه توره تياره ده
باران ورېري شپه به چا كره كومه

بيا نه درخمه د ستا په كلي
دردونه مي په زړه مندلي

▲ په كندو اوړي پنا كېږي
د گشمالو جوني توپك ورسره وړينه

▲ خوك په مليشا كي اوسېري
د پېښور جوني دعا ورته كوينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۷۳ چوپړی

▲ ته د دوی په مېرو ورکه
له گول نازکه یاره خدای به دې ساتینه،
د پېښور محلي شوکي سندغاري په تنگتکور کې ویلي دي.

▲ ،، ځان مي بي وسه راته ښکاري؛ اوو!
وه!؛ چې مي اشنا د بل په خوا کې و لیدنه

▲ کنه!؛ دومره په بخت بیداره نه یمه
وه!؛ چې اوبو وری یار به بیا په لاس ری شینه

▲ ای!؛ د غره په سر مي دې یار کور دی
ما توتکی کړې چې کږه وړه ور شومه

▲ ای!؛ مسافري ته دي ځان جوړ کړه
وه!؛ د زېرو گلو باغ په چا سپاري مینه

▲ څوک چې دیار کلي ته لار شي؛ دوگریماره!
وه!؛ مناسب نه ده چې خفه یي و لېږینه

د لغمان سرغندوي باجهماري سندرغاري باچاخان لغمانی په تنگتکور کې ویلي دي.

▲ ،، جانانه زه دي ساز خدر کړم
چې خپله مور مي ټېده نه مچو کوینه

▲ جانانه پلار د دد ښکارپري
د درکړي روړر گورئ په هر مجلس کوینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۴ چوپړی

▲ ای خولگی زه د خدریوان کرم
ځکه ولس کې د هر میر کور له ورځمه

▲ ربه له غیبو مي ثواب کړي
هغي دنيا کې مجردانو د صف شومه

▲ ربه د هغي دنيا مي خیر کړي
چې مجردانو صف کې زه ونه درېرمه

▲ بیا به سرکوب غوندي ولاړ يم
د ټول عالم مخکې به زه مختورن یمه

▲ ربه د هغي دنيا مي خیر کړي
بې پته یار مي د یهودو نوکر کړمه

▲ څښتنه! ژوند عمر مي خیر کې
رېن جیویش مي د لالا ډډون کوینه

▲ ژاخو جانانه خدای دي واخله
نه دي بنایست شته نه دي سم دي اندامونه

▲ خداپرو درکړ دي رانه جوړ کړ
چغی کوراک ومه څرمه د متاک شومه

▲ یاره زوزان ته ساډیزم شوم
د غم دردونه مي رنجي له منځه وړینه

▲ دادا دي سم درسره پوی کړه
دا په دا داج به دي په دانگ را له راوړینه

▲ جانانه مانه گيله مه كره
د لغمان خلك درغلي نه كبلوینه

▲ ربه رښتینی می سالار كړي
دا كور رښ به همیشه ژنل ومه

▲ زما پر تا د ستا پر مادي
چناك گتلی داوڼ زه نه دركومه

▲ په دواړو لاسو می زیندي كړه
سادى سوډى ملگرې څه دي و ستايمه

▲ ياره سادو سابت دي پلار دی
په سار پوكي دا سايری راغور ځوینه

▲ نامه دي شته حضور دي نه شته
چرلنډه ياره په بېديا دي لټومه

▲ يار می په لوبو كې څرو دی
ځكه لوبغالي له په دنكو گامو ځمه

▲ غمونه نور دي رانه شړه
ما په شپه غاله كې سبك ته نه پرېردينه

▲ ستا د دوستی كتاب می جوړ كړه
په هر څپرکي كې جفا ليكلر راځينه

▲ نا ځوانی دي پینی له گوره
ژوي له ژوو سره څومره بڼه كوینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۶ چوپړی

▲ فردوس پښتو ويوکی وايي
ځکه ژاين رنګرۍ په ژۍ رغړله وينه،
د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دوېمه کوته
، ۱۴: ۰۹ pm / ۰۱ / لېږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۴۹ چوپړی)

▲ ،، مور له قوي پوليس په کار دي
رېن پوليس خلک ميوزيک کنډک له ورينه

▲ وطن تکره شپه ميري غواړي
چې ملک دېنن له اوږدې شپې شيبې کوينه

▲ خدای شته دا څرنگه عسکر دی
چې ملک وردی کې د دېنن سوسيس راځينه

▲ د ستا گناه نه ده ملګريه
د اکاډمۍ له څنگه پټ تېر شوی يينه

▲ زه درته لنډ تورم غږومه
رېن عسکر راته کاره گامونه ږدينه

▲ لاليه! يو دوه راته وايه
موزون کدم ډولونه زه درته وهمه

▲ زه به د ستا لوري له گور کړم
تعليم کدم مي کبلوه چې خوبنه شمه

▲ که سترې مه شي راته وايي
زه به ژوند، ژوند درله ويم چې مير مي يېنه

د تاتويي ميلي پبيلي ۷۷ چوپړی

▲ ته بريالی اوسي فردوسه!

له درسه وروسته الله پامان دي و وايڼه

▲ له خدمتي ځيني راستون شه

مور په خپي لوڅو تيرگرو پله ته درځينه،

د کابل پولې تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دوېمه کوټه
E1۰۲, ۱۱:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۵۱
چوپړی)

▲ ،، وطن تم ټول کافران راغله

ژر را پاڅېره چې جوړه جهاد له ځونه

▲ د بوست له ور به زه درتېر شم

غاره غړی دي له کاله راځه مينه

▲ دا وطن نه جوړېږي ياره

غټ او واره يي بلواگر جوړ شوي دينه

▲ دا بچي څه بچي دي ياره؟

لکه لرمې بچي خپله مورکی خورينه

▲ مونږ به گاديلې جوارې خوارکړو

چې پر وطن مو کراری حالت راشينه

▲ ای گنو ژنو ميرڅمنو

ځني له څندو سازوی خندا راځينه،

بوست، دفکيرانو کلی، لښکرگاه، هېلمند، ۲۹/۱۲/۲۰۰۷ زېږدی
، ۰۳۰ Roshan BTS site HLM،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۸ چوپړی

- ▲ دښمن زمونږه پاکستان دی؛ خدایه!
نه اېنگلېسان نه امریکایان نه روسیان دینه
- ▲ د ډارنډکي زو ډارپره
فرضي تواف ښي منډي نه غواړي څرگنه
- ▲ څاڅکي هوس څارل څاري ده
څپان، څپان څپان، څپان غواړي خورلنه
- ▲ ځاځل جوگر جلبنگ جنبان که
په لېوالتي مي جيجیونتي تربستي شينه
- ▲ چتي چتي چرنډيه ياره
ځنځونکي ځغونځونکي جيجری يمه
- ▲ د شرمېدلي زو شرمېره
د تخت سيالی کي مېرني اور څرمه وينه
- ▲ په درنو غېرو څربولپره
په څلورڅنډو کي د غبرگو څکل څکه
- ▲ چي څه دي کښت که کښت بي ټول کړي
زړه دي دنيا که گشمالی کړي خاونده!
- ▲ ته دي له خپل مېرمن ډارپري
خلک پردو په سي کلا ته وا وختنه
- ▲ ما چي به اسپي څرولي
زما مېرني سور په اس سور راغلي ونه

▲ الله تالا شولو مانعه!
تولو کانونو مو تالا و لږبدنه

▲ تن مو هرپی د مرغلرې
پرې بي حسابنه ميرخمنو تاراكونه

▲ لکه کوچی نوم دې بادرنګ دی
ماته په مينه باندي نوم ټاکي زردکه

▲ و، راءه جومات کي قسم و کړو
نور به په زړونو لوبي ژوند کي نه کوونه

▲ زما څښتن باندي سوګند دی
رسول الله له په پښتو درخواست لږمه

▲ د تبي غره د سر بناماره
زموږ بديداره افساني دي غبروونه

▲ مورې د ستا مي نه منله
د مهترلام اوبه مي پاس طرف ته وړينه

▲ زده کړياله ياره يوه ځل راشه
چي دد وگړي خواست گاري راله راځينه

▲ زده کړياله ياره يوه ځل راشه
چي ضدي پلار مي خدرپوان له ورکوينه

▲ چي هر څه و راباندي تېر شو
ناخوانه خوب کي خو راءه چي خوالي کړونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۰ چوپړی

▲ ته اته ډاډ باندې اوسپړه
دلته زما له ډډه تاو شو کببلونه

▲ پښتو پښتې کړې راته ماتي
رېن رېن سره مې خواکې نه پرېږدینه

▲ چې څه د زړه و پوره نه شو
که ژوند باکسي و ننهواتي به درځمه

▲ ستا د کتو انداز را یاد شي
بې دريغه و ژاړم چې کله به مخ شونه!؟

▲ څښتن تعالا نه به دې غواړم
په دې دنيا دې خدران نه را کوينه

▲ الله به دواړه سره گورو
څوک وفادار څوک بې وفا په دنيا ونه

▲ کله په خيال کې ورسره يم
کله په خيال کې يې راوړم رانه تم بينه

▲ کله تکدير راسره مل وي
کله بې رحمه ټوکي و کړي رانه ځينه

▲ فردوسه! ولي سودايي شوي؟

تکدير (تقدير) سودا راسره کړې مختورنه

د کابل ډولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پښځم بلاک، لومړی پوړ، دوېيمه
کوټه E1۰۲, ۳:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی،
۲۳۷ چوپړی)

▲ و، محضې په خوله رښتینې وایې
راځه د زره خوالي و کاندو مرگ راینه

▲ راځه وېصال ته غاړه کېږدو
نور له هجرانه توبگار ه شوم مینه

▲ مینه کې وېصل ټکی ورک شو
هجر کې و گوره کولیات راغلي دینه

▲ په غېږ کې سمه را غورځېږه
ما برابري درېسي ډېر ژرلي دینه

▲ ستا رنگ انار غونډې ښکارېږي
زما دې رنگ د مکيانډې واره ونه

▲ که یاران نه کړې جانانه
داسې بیا مه وایه چې بیا له کلي ځمه

▲ زه دې رمته لېونی کړم
مینه دې واخله ما په خپل خیال کړه مینه

▲ چې زه پخوا په خیال کې بیا شم
نور به په ژوند کې مینه نه کوم مینه

▲ دا سترگې ما وژني جانانه
چې ترمې اوبسکې یې سهار کې و وینمه

▲ په گناهو توبې و کاندو
د پاک څښتن ډېر گناکاره یو مینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۲ چوپړی

▲ له پاک الله به فردوس غوارو

مور گناکار يې د ورتلو لايک (لايق) نه يونه

د ملا باکي غونډۍ په سر، د موسى کلا ولسوالۍ، هېلمند، ۲۰۰۷/۰۱/۱۶ زېږدی
، ۰۱۲ Roshan BTS site HLM ، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

▲ ،، لاس کي به غټ لرگی د ستا و

لکه د غره شپنه چې سمې ته راشينه

▲ ځانه څښتن باندې دې سپارم

تودو اېرو باندې مې خپل يار و لړمه

▲ د غم سيلی را باندې راغله

نمجنې سترگې مې له خاورو ډکه وینه

▲ ولي په اوښ باندې سوره يې؟

ماته معلوم شول گولي ستا ټول فريپونه

▲ ځان د پشان د کوم کومړۍ کره!

د خلاصيدو ځواب په ستوني کې واينه

▲ بنگالی پېغله درنه بڼه ده

کوډگرې زه دې له خدا په ژړا کرمه،،

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۸۷ چوپړی)

▲ پرېږده چې بڼې بلا و کاندې

نادان بچي دې د دښمن په لمسون دینه

▲ ځان سره تل په ژړا ژارم

د يهودي مسی د دين ټېکهدار شونه

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۲۹ چوپړی)

▲ په پټه، پټه غلی وران شي
پټ رنگېدو پروژېم ستا له کور راینه

▲ له ملو رنک شي پاکستانه!
په زړه بدانه زړه مې وران تل له تا وینه

▲ کرېکي دې کوم شهید رایاد کړم
که تېمرشاه، که ملالی که نجیب کرمه

▲ د سلگی زړه پر دغه شین دی
سلگی، سلگی، سلگی، سلگی لیدلي دینه

▲ پېغلو چکچکې کړئ الکه (حلقه) شی
د پیغمبر اومتی څوک نه نازوینه

▲ ناوی لالی دې لاس نه نیسه
چې ننواټي ستا د زړه کور ته درځینه

▲ ناوی رو، رو کدم اخله
د ولس پېغلي په کتار درسره ځینه

▲ ناکي دنیا درته فردوس شه
مونږ د الله نه درته دا غوښتتي کړونه

▲ بډی ملگري دې خوشحاله
واده د ستا دی ژړا دوی د دروغو کرینه

▲ که يي بوغان راباندې پلوري
زه پېرودونکي د ابی د گسټ گل یمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۴ چوپړی

- ▲ ،، د تورو ټکو برکت دی
تا غونډې خلک څوک منبر کې نه پرېږدینه
- ▲ سوگند په تورو ټکو کومه
که د نامه په خوله واخلم سرکوب به یمه
- ▲ مور به دې هسي خاطر و کرو
کم اصل خلک څوک په پوخ کې نه پرېږدینه
- ▲ په سپینه ږیره کونیتوب کړې
ورانو کارو پسي د سبي په شانتی ځینه
- ▲ په سپینه ږېره سودايي بي
جومات کې کښه عبادت و کره ږبڼه
- ▲ د اسلام رنگه دې کره بده
سادې سوډی اېمامه څه دې و ستایمه
- ▲ اسلام بدنم خلکو بدنم کره
ځکه يهودو باندي دين له منځه وړینه
- ▲ گاونډ دې وړی ته چرگان خوره
داسي کارونه اسلام هېڅ نه کېلوینه
- ▲ اسلام د عدل انصاف دين دی
ځکه غريب غني يو ځای څخلي کوینه

د کابل پولي تخنیک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دوېمه کوټه
E1۰۲, ۱۰:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۴۹
چوپړی)

▲ و، په لغمانيانو کې مې خوښ کړې
رائه، رايه پردی په زه دې خپله ومه

▲ رېنچېنه سمه په سر کېږده
چرلنډيه ياره څوک به غږ درو کوينه

▲ ستا کور اوږ پاج نه کربان شم
لکه جلغ زه درنه تاو راتاوه شمه

▲ چې د وېصال په خيال کې جوړ کړم
بېلتون ظالم مې سم دستي په منځ کې شينه

▲ ستا له اوبښتو سترگو ځار شم
په دا زرغونه سيمه يې ساری نه وينمه

▲ ته په ښايسته ډمېر گرځېږه
زه په خامه کشونو ځم لېونې شومه

▲ پرېږده چې ستا تعليم پوره شي
مور مې خبره د کرارې مجلس کړنه

▲ ښاگليه ياره مه ځورېږه
که کېسمت و شو په هغه ځای به يو شونه

▲ په رېگستان کې مې رېډي ده
رېه زرغون يې لوی په وه ترې لرې يمه

▲ زمام کم اصلو ته سلام دی
څوک چې له تېټه وره ځي سر تېټه وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۶ چوپړی

▲ ربه د ستا په ازموینه
ما خو له پیغلو شونډو رنگ خوړلي دینه

▲ ربه د ستا په ارزونه
ما یې په زنه د ستا نوم لیکلی ونه

بوست، د فکیرانو کلی، لښکرگاه، هېلمند، ۲۰۰۸/۰۱/۰۱ زېږدی
، ۰۳۰ Roshan BTS site HLM ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

▲ ،، بیا به کړی ورځ را په شا وي
لکه چې کوتی څوک په بار بلده وینه

▲ ستا به لاسونه زما غوړونه
لکه گادۍ جلب دې هر وخت کش کونه

▲ څنگ ته مې راشې راته نه گوري
لکه هندو چې کلیمه بده راینه

▲ اوس په لکسس باندي گرد مه کړه!
ماته معلوم دې واړه لوبني لرگي دینه

▲ ځانه د غټ ساگر جوړ کړی
ټول شیطانون دې دوي لاسي سلام کوينه

▲ فردوس ته هغه وخت وریاد کي
چې د غوبله غوبل یې تا باندي کونه

▲ ځانه د غټ ساگر جوړ کړی
ټول شیطانون دې دوي لاسي سلام کوينه

▲ په کربانه!؛ کربان وطنه زمور کور يي
په سر او سترگو به دې مور جوړو اړمنه

▲ په کربانه!؛ کربان وطنه څومره خور يي
له ځانه گرانه و خورمن افغانستانه

▲ رانزړه مې ويني خپلې وڅښي
رنگتيا يې څه ده رنگ وي داغلي زړونه

▲ ربن په بڼه وارولم
څه به کړي مينه مې د يار په زړه دننه

▲ رنډې پېښې را باندې و که
د ژبې لارې دې درمل د رنگي زړه نه

▲ ننکې دې پاس څرخي ته نه ځي
بېگا په توره خړه و لاره ترې شپانه

▲ نې غټه روغه، روغه جوړه
مور ته بختي يې وه له ځای ځني خپه تله

▲ پر خو دارلی نه يې ياره
له غره راغلی رنگ دي ځي راځي مينه

▲ ثابت کدم وسه جانانه
د ثانيه گر په شان چورلېڅ تل له تايمه

▲ ثوابيروژي مه نيسه ياره
د يار په هېنده کي اجرونه کال کلونه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ ضعیفه! هر څه په دنیا دي
تپنگ یو الله دی چې مدام په دنیا وینه

▲ ضعیف بدن می مه کړي خدایه
ضعیف بدنی د هر چا مهتاجه وینه

▲ ضربه، ضربه ضربې ضربې که
ضابط شیطان مو ضامنې ضایعه کوینه

▲ یه کربانه!؛ کربان وطنه زمور کور یی
وه!؛ په سر او سترگو به دې مور جوړو اړمنه؛ وی!

▲ نړی سینه نړی یی ونه
خدایه له ځای ځني کمزوري دغه ترله

▲ ستا رنگ انار غونډې بنسکارپري
زما دې رنگ د مکيانډې واړه ونه

▲ هواوېچه د ژمي نه ده
د څرگري ورمه بوی نغبنتی په شاره

▲ غابن مرغلرې لال دې شونډې
خوله دې غونچه کند دې خبرې په تول دینه

▲ تي دې کونځیت غاړه ایلبت ده
هد دې کرسټلي د ماوی او کورگل دینه

▲ بڼه انگچه مینه انگولا که
غبرگ انگولل که لېوهگی سره لېوه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۹ چوپړی

▲ په دا ژوند وند اکی په څه که
د کودیو یی کتار لار له انگر لاره

▲ تن مو هرپی د مرغری
پری بی حسابہ میرڅمنو تراکونه

▲ درون خوی درنی خبری درنه ژبه
په غتو ټکو یی شتمنه څومره دره

▲ لکه کوچی نوم دې بادرنګ دی
ما ته په مینه باندي نوم ټاکي زردکه

▲ سترګي رپ رپي دې لېزري
لیدل یی گوره د زره سپیني تختوینه

▲ د دارنګي زو دارپره
فرضي تواف بني مندي نه غواړي څرګنه

▲ پیغمبري بنایست دې څار شم
د ټیک بارکی ټینگه می نه غواړي مینه

▲ د مینې لید دې راته بنکاري
د ژپي ژي دې د زره اور سروبه وینه

▲ عامر کفارو ته خپري که
د الله رسول باندي څوک داسي کاني کرينه

▲ میني د عامر ته فکر وړی
زخمي یی یار دی پری غابنونه تویونه

د تاتوبي ميلي پييلي ۹۰ چوپړی

- ▲ د عامر مينه بويه مينه
له انگو کړی باسي اوبنکې يې ځينه
- ▲ پيغلو په خپل منځ کې ديره شئ
د پيغمبر اومتی څوک نه نازوينه
- ▲ بن جراح ميني ته گور که
د زغري پرې په غابو لري کوينه
- ▲ غبنتليه! رب شه ولاړپره
پر دبنن گډه شخړه ورو چې تالا شينه
- ▲ توري او سپرې مې دلې دي
چې پر راځي ما به په تن ترلې وينه
- ▲ زدهکړې پر زوی برکتې و که
چې پرې سوکاله شمه زه ته او برکته
- ▲ خدايه! جنت له بويه خور دی
د خاوند غپړې بوی مې زړه کرار وينه
- ▲ اه! د سفير فردوس خبره
چې بل کې سر کېښود ترې هر څه له سر ځينه
- ▲ ناوکې راشه په خير راغلي
مېره دې تا ته هر کلی وايي مينه
- ▲ که يې بوغان راباندې پلوري
زه پيرونکي د ابی د گسټ گل يمه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۹۱ چوپړی

▲ په یار مې دوی پورافسه کړي
کړنه یې نه شته نه شفرونه سگنالونه

▲ اه! د سفیر فردوس خبره
له هغې نه زر چند بڼکلي خدای را کره مېرمنه

▲ واه په لولی پېغلي لېواله
مناسب نه دي خوله وېنځښتي سترگې دواړه

▲ ته کروندگره ناوی نه یې
چی هم گوته کړې غورینه او کتبه

▲ اه! د سفیر فردوس خبره
گرځ شه! چې غوښي له الماسو لورې وړینه

▲ زړه یې پر دې ښارگوټي نه دی
په دا او دا بلکن ولاړه وي گولځکه

▲ راته یې شپږ زوزات را وړي
له سترگو لرې لره زما بڼکلي گولوی په

▲ دنده سهاره تر ماښامه
جانانه تاته په کې څه شی پاتي شونه

▲ دا د غازي غازی واده دی
چی د واده شپې یې د سمخو منځ کې دینه

▲ دوکتورا بڼکلي ځوانان وایي
کوناتور پوهنتون ته ځي بېرته راجینه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۹۲ چوپړی

▲ د گوډاګي واده به تېر شي
سپي بڼه و نه کره شولي ديګ دې و لړنه

▲ خدايه! د پېغلو باران و کړې
چې څادر و غورم ترې و ترم پڼونه

▲ زما په تور زندان ته تللی
زه د اتو زامنو مور يم زې بخښمه

▲ په اند او ليد دې زېړی و شه
خلک دې ستايي د پردو په کتارونه

▲ زما زېرکه کور کې نه شته
زړه مې خپه دی هېواد خوند نه راکوينه

▲ دا باچاهي ده د ستا خپله
د ولس پېغلي په کتار درسره ځينه

▲ په مينه، مينه اتنې کاندې
دا مېلمني جوني په ورا راغلي دينه

▲ دېره په نوم د ناصرخان ده
ډګي کاسي د اعظيم خان له کوره ځينه

▲ بر به مو بر ساتي بری
په بابېلي بلې بابېر بدان دينه

▲ په ټول واځکت يې دعوا و کره
يو دانه جيب يې خامخا په لاس درځينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۳ چوپړی

▲ که زر کوسونه بارن و شي
که منځ کي يو غين وي راځي زمور پر کونه

▲ د دارنډکي زو ډارپره
فرضي تواف بني منډي نه غواړي څرگنه

▲ څاڅکي هوس څارل څاري ده
څپان، څپان څپان، څپان غواړي خورلنه

▲ ځاځل جوگر جلبنگ جنبان که
په لېوالتي مي جيجيونتي ترښتي شينه

▲ چتي، چتي چرلنديه ياره
ځنځوونکي ځغونځونکي جيجري يمه

▲ د شرمېدلي زو شرمېره
د تخت سيالی کي مېرني اور څرمه وينه

▲ په درنو غېرو څربولپره
په څلورڅنډو کي د غبرگو څکل څکه

▲ چي څه دي کښت که کښت بي ټول کړي
زړه دي دنيا که گشمالي کړي خاونده!

▲ ته دي له خپل مېرمن ډارپري
خلک پردو په سي کلا ته وا وختته

▲ ما چي به اسپي څرولي
زما مېرني سور په اس سور راغلي ونه

▲ د تپ دې ټولي ويني وڅښي
د کوسی زويه بله څه کوي دويمه

▲ زړه به دې تور له کوروالی کړم
چې ځوانی هندي کړم زړه سوی بيا نه لرمه

▲ له ايرانی مي زړگی شين ده
واده د ده خوتی بل ورورو کلوينه

▲ ناوکی لاری، لاری، لاری
پام دی کوه چې دې دردونه ورکوينه

▲ له تپ دې ټولي ويني وکښي
د پېغلتوب پردی مي لاری په برغنه

▲ ته خبر نه يي زه ډېر بد يم
پرتور دې باسم لاس او پڅښي دې پرې ترمه

▲ يا به زما په سترگو تور وي
يا دې لسم ځل ياره غی مي په ناورينه

▲ که پېغله کی لغمانی و که
چې په مستی کي دې له ښکي پانتي وهينه

▲ که مېړه کی لغمانی و که
کوس دې چپی او په اوړو دې پورته وړينه

▲ دا لغماني څومره بدان دي
ملگري پرپرده مېلمني غی په چلونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۵ چوپړی

▲ په کوس له هر لوري وردانگه
په کونه مه دانگه رنگی دې د پلار خونه

▲ که پرې راځې په مخې راشه
څپلی له چپ لوري څوک نه پخنبو کوبنه

▲ بنځې کول دي سونتونه
تینگ، تینگ غول يې دي فرضونه ثوابونه

▲ که بنځه يو ساعت کې خوبه
يو ساعت غول يې برابر يو کال اجرone

▲ وی خوري دومره سپک سړی ده
پرتور مې باسي په لکره يې اچوبنه

▲ د پښتنو درني کنځاوي
وی خور او مور او نيا دې غيم هم دې مندینه

▲ د پښتنو درني کنځاوي
وی ستا په لوی کوس کې ټول غر ور و منډمه

▲ پښتون د بل کنځاوي نه که
وی ستا دا زېر کوس په زېرگل وغم او په ونه

▲ د پښتنو کاني در وبنيم
چې کوس ور نه کړې وی ستا کوس و غيم خیرنه

▲ زما لس کلن غين چولک بولي
خدايزو د خوند څکه يې و ويني په مينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۶ چوپړی

▲ د پښتنو د غین له زوره
د نړۍ ولو کونې خای ته نه راینه

▲ که مې تر بېخه در کې کېښود
کوس به دې رېږدي پام به کړې چې دی ځنگونه

▲ بنځې هېندارو بنځې، بنځې
مور بېتالي یو چې عسکر غهيو کلونه

▲ ستا په سینو کې خوتې چوخ کرم
نړۍ دې ملا تن دې نازک کوس دې په وینه

▲ خپله له ټولو غوره غیه!!!
د مېرمن یوه رښت دین کې دا ده په درغنه

▲ نړۍ سینه نړۍ یې ونه
له خای دارنه او کمزوري دغه دره

▲ پېر یې تیر دنگه یې ونه
خدايه! پر تا ټینگه ډاډمنه دغه دره،

د ختیځ لومړي نمبر څېړونکي د تاتوبي ميلي پبيلي دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدي،
خای، خای له ۱۸۳ څخه تر ۳۰۴ چوپړی)

▲ ،، ته خو کوچی وې کوچ دې وکړه
د څرې اور دې په کوڅه کې و شیندنه

▲ یار مې په بوسوکې ویده وه
چې مې پرې بو کړ پرتوغاښ یې و شلېدنه

▲ په چا به ځي په چا به نه ځي
څوک دې په زوره په چا ته نه منډي مينه

▲ د سحر غينه زه دې څار شم
هره تېله دې د زړه زنگ لري کوينه

▲ د بام له سره مي سبي کړي
پرتوک دې باسه غين مي کانگي کړي دينه

▲ له نامه پورته اجازه ده
له نامه بنکته مي تېپر کړلي دينه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غير کي
تي مي خورېږي سگني بالغه يمه

▲ په ما دې خپته نغاره کړه
راغلی مه وای د يوې شپې مسافره

▲ د سپينې خولې واک مي درکړی
د پرتو غاښ په غوتو مه وهه لاسونه

▲ کميس يې تي په سر سوری دی
لکه مرز چې له خلتې وتلی وينه

▲ د کوس په سر دې مچي و خوره
چې تر سبا يې تېږي اوبه يې ځينه

▲ د کوس په سر دې هتي جوړ که
غين مي بنوال دی گندني ورته راوړينه

▲ کاشکې چې زه د ملک لور وی
ما به پرتوگ د کونایو په سر ترنه

▲ نیمه شپه شوه یار رانهغی
زویه! ویده شه چې په خپله پهسی ځمه

▲ سر دې چوټې کره خوله دې راکړه
که پرې اغېره شوې لنډۍ بوکه به دې کرمه

▲ د زني کند یې خوله کې راکړه
کند او نبات مي کابل جان کې بدې شینه

▲ گول د گولاب بوی د څنځلي
سوری د ونې خوب د نجونو پر ورنونه

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېږده چې گیلې در له کومه

▲ جانانه بد مې اموخته کړې
چې خوله درنه کرم مرور گرځي مینه

▲ په نیمه شپه راغلي لالیه
ما دې خدای غرکه کړې چې خوله نه درکومه

▲ یو ځلي راغی خوله مې ورکړه
لاره یې سبې کړه په غضب ککړه شومه

▲ که یوه خوله وی مابه درکړی
ته شمکوروال یې همپشه کوي سوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۹ چوپړی

▲ خوله دي کتاب شوندي د پاني
د چار شني په ورځ يي ژو په و کومه

▲ ملا دا خپل سيرلی مې راکه
دا ستا په گورو ليلا خوله نه راکوينه

▲ د دونيا دوي ورځي ژوندون دی
مېرمن يي غيم چې په ژرا يي تېرومه

▲ د مور دې درې څپکه کوس ده
د دادا زړه دې له خفگانه و چاودنه

▲ له رنگه توره مصلی ده
په خوله کې خوند د چهارباغی مني لرینه

▲ زما دې خپته نغاره کره
راغلی مه وی د یوي شپي مسافره

▲ د مور د درې جریبه کوس دی
د پلار دې خپته مرتبان ده زړه يي چوپينه

▲ د مور د درې جریبه خوله دی
یوه جریب راکره چې شپتل په کې کرمه

▲ چې مور دې اخ! کر ما در بنخ کر
دادا دې جیگ شو زه يي له خوتو و نیومه

▲ په کوس دې خچه گوته نه ځي
چې زور پرې راشي الیشنگ مولی پرې ځینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۰ چوپړی

▲ په کت کې سپينه، سپينه اوړي
په ما دې غوسل (غسل) په پتي کې واراونه

▲ لمن دې ټوله خوله کې نيسه
د خپتي جنگ ته درته بيا راغلی يم

▲ پرتور مې ځي پر ځای سوری دی
د خپتي جنگ ته درته بيا راغلی يم

▲ پرتور مې ځي پر ځای سوری دی
ستن به ورنه ورم ياره تا پرې څورمه

▲ پرتور دې سوري، سوري راوړه
چې هره سوره يې گنډم ژړا راځينه

▲ په ټس او پس دې پوره نه شوه
جانانه غرکه مې وهه چې بلاربه شمه

▲ دا ټز او ټوز دی زامن کېږي
زه د دله په کور کې شنډه ناسته يم

▲ خلک جوړه، جوړه څملي
ابی مې مړه کړې ما يوازي څمله وينه

▲ جانانه ستا مزه گي نه شته
زما همزولي زانگوگاني زنگوينه

▲ اول دې پيني راته اوږدې کړې
بيا دې درتولي کړې چې نه يې درکومه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۱ چوپړی

▲ پاس په سینه مي غلی ځمله
غر به و نه کړم که ورسته درلاندي شمه

▲ يوه دې وه بله دې و کړه
اوس ورته اېنگ شه چې بانجان دې و باسینه

▲ چې موټکي وهل دې زده کړه
کمبخته زه يم په پڅي يې سولومه

▲ چې پسرلی شي غین سبرلی شي
کوس لېونی شي په بازو خوله لړوینه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې لونگین دې په اوږو دروارومه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې لونگین دې لکه وریڅي و چېچمه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې ته څاری کړې زه دې گنډه خلاصومه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې ته ځان، ځان کړې زه بانځان در و منډمه

▲ ما سره سمه سیالي مه کړه
لکه بي موره کوتي خور ته به دې کړمه

▲ ما سره سمه سیالي مه کړه
لکه د لاري څپلی و به دې شکومه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۰۲ چوپړی

- ▲ ما سره سمه سيالي مه كړه
زه لغمانی يم خزه په ونه خپرومه
- ▲ له گربوانه مي لاس ورتبر كه
په كولماني بيهي مي لاس و لگېدنه
- ▲ تا چې په كت كې ماته شا كړه
تورې سمبې دې پر ما اور و لبرونه
- ▲ گول چې تازه و را دې نه كړه
مراوی گول چې را كوي زاره مي چوپينه
- ▲ چارگول مي خوله كې ترې نه وپوره
دا بوره مور يې دپرانونه لټه وینه
- ▲ الكه خدای كه به خوله در كم
په سر دې نه شته د مصری تورې وارونه
- ▲ توتي، توتي په توره راشي
چې پرهارونه دې گنډم خوله دركومه
- ▲ خوله دې د سرو زرو راشه ده
كوم بختور به ورته غوندی غوروينه
- ▲ موزي د كت د ختو نه دی
لكه چرگوري چنگېده پرې سبا شونه
- ▲ يار مي په خوله كې ژبه غواړي
عدت مي نه دی خپل كنلنگ جاري كوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۳ چوپړی

▲ خوله دي له گوري نه خوره ده
په لنده زنه دي گني کرلي دینه

▲ خوله به په زوره درنه واخلم
ستا په دادا مي څلور نيمي روپي دینه

▲ که ته مي روغ لپوني نه کړي
بيا مي د بنگو پيال مه بوله مينه

▲ زه خو له شوکه مصري وایم
څوک چي د دم گومان کوي خرکوس به وینه،

لغمانی نزه له تېکي وېستلي ميلي پبيلي دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدي، ۲۲۲
چوپړی)

▲ ،، رائي، رائي چي لنډی وايو
لنډی لايښي دي د يار غم غلتوينه،
(کل باچا، ۱۳۲۵ لېږدي، ۱۱۳ چوپړی)

▲ رائي، رائي چي لنډی پرېږدو
لنډی چري دي د زره ولي غوڅوينه

▲ ،، هابيل کابيل وو سره ورونه
نفس ظالم شو په خپل منځ کي تبا شونه،
(محمد دين، ۱۳۳۴ لېږدي، ۲۹۵ چوپړی)، (سليمان او مجاوير، ۱۳۶۳ لېږدي،
۴۷۲ چوپړی)

▲ ،، په سگنی تبه مړ مه شي
خلک به وايي چي ليلا شوه بدشاگومه،
(د ليکوال مور بي بي حاجي)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۴ چوپړی

▲ ،، رب خو دي دا واري راجور که

خلک به وايي بخت يي تور دی يار يي مرينه،،
(سلما شاهين، ۱۹۸۴ زېږدی، ۳۸۰ چوپړی)

▲ ،، خدای دي له دي لاري راجور کړه

خلک به وايي بخت يي تور دی يار يي مرينه،،
(د هېواد سرغندوی، تکړه، هېښنده او انقلابي سندرغاړی عبدالله مقری وايي)

▲ زما د عمر سره سمه

ميراث شي غمه په خندا دي تېرومه،،
(داود خان ۱۹۸۴ زېږدی، ۲۱ چوپړی)

▲ ،، مسافري ته دي ځان جوړ کړه

په چا مي سپاري که دي هېره کړم مينه،،
(حضرت محمد ويار، ۱۳۸۷ لېږدی، ۱۷۴ چوپړی)

▲ ،، تېکی کوه او بيا يي ليکه

چي په ټولي کي شرمنده نه شي مينه،،
(حبيب الله رفيع، ۱۳۴۹ لېږدی، ۱۰۹ چوپړی)

▲ ناوي بنادي دي مبارک شه

داسي بنکارپري لکه لعل او مرغلره

▲ رب دي رحمت پر دي ټيکی که

ايله بېله زره مي په ځای و لگېدنه

▲ زما په زره دي پرهار و کړ

په تا دي و شي د مصری توري وارونه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۰۵ چوپړی

▲ مصری کوه او بیا یې لیکه
چې په ټولي کې شرمنده نه شي مینه

▲ مصری دوی درې سړي ته بس دي
له دي نه ورسته لغمانی سروکی کرمه

▲ خاطر د ډېر را باندې گران دی
گني منگي لاندي خوله کبه ورکومه

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
ما په ملالي کوکی لاس کله پرېخونه
د عمر کچه یې له یوه سلو شل کاله وړاندې کلمي نخسه کې شتون لري، چې
راتولونکی او پخلیک یې معلوم نه دی په ملي ارشف کې خوندي ده په ۱۲۸۰
زېږدي کال کې (خوندي شوي، ۱۲۰ کلو وړاندې خوندي شوي)

▲ ،، خاطر دي ډېر راباندې گران دی
زه په ملاله خولگی نه پرېدم لاسونه،
استاد گل پاچا الفت په خپل کتاب پښتو سندري کې راوړې يا راتوله کړي او کتاب
يې هم په ۱۳۲۵ لېږدي کې چاپ شوی دی، له دې کتابه وړاندې په ليکلي بڼه د
لنډیو کوم کتاب نه دی چاپ شوی، (۷۵ کاله وړاندې دا خوندي شوي).

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
ما پر ملاله خولگی نه پرېښوه لاسونه

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
د چا د وړاندې سترگي نه در اړومه

د محمدین ژواک، پښتني سندري په نوم ليکي (کتاب)، لومړی برخه، کې ۸۸
چوپړی (پانه) ، د خ اېڅی کې درېيمه او څلورمه گڼه لنډی ده، په ۱۳۳۴ لېږدي
کې له چاپه تېر شوی دی، (۶۶ کاله وړاندې محمدین ژواک خوندي کړي دي) له
د څخه ورسته ډېرو ليکلوالو ليکني کړي په لنډیو لکه مجاوير.ا.ز ، عبدلروف
بېنوا، صديق الله رښتین،... . سلیمان لایق.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۶ چوپړی

▲ زما دې سر په کار ده ياره!
مال ده بنټروخی چې زه اور پرې لږومه

يه كړبانه!؛

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
كنه منگي لاندې خوله كله وركومه

يه كړبانه!؛

▲ زه خو همغه مسته ليلا يم
چې رنگ مې ژېر دی له همخولو بېله يمه

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
پارکي په شونډو کې پراته خوله درکومه

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
څالي څولې کوڅې اوږدې درته درځمه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوي
خدايزو لاليه بي ننگی ته دې ساتينه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوي
د ډارن زويه! دورکاندي ته دې لږومه

▲ سپورمى سر وهه را خپره
يار مې د گولو لو کوي گوتي رېبينه

ناکره بڼه يي:.

▲ سپورميه کړنگ وهه را خپره
يار مې د گولو لو کوي گوتي رېبينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۷ چوپړی

زما لومړۍ ترکيبي لنډۍ:.

▲ سپورمۍ سر وهه را خپره
تپکو مرورلو نه به تنده کړم دارنه

زما دويمه ترکيبي لنډۍ:.

▲ سپورمۍ سر وهه را خپره
له ډېرو هندو نه ونه وژنمه ژنه

▲ که د خانو لښکري راغلي
زه تر گوملي پوري مخي ته ورځمه

▲ که د خانو لښکري راغلي
توري او سپري لېندهماره ورته وړمه
زما دويمه ترکيبي مصري، خو داسې کړنې ناسمي دي، لوی ويار دی:.

▲ بي ننگي تا و کره جانانه
د ټول عالم پېغور دي ماته راوستنه،
(پښتو ټولنه، ۱۳۵۴ لېږدي، ۱۷۶ چوپړی)

▲ زما په زړه دي باڼه خښ کړه
سترگي په ورو پورته کوه نامردي مرمه

▲ استاده خپر ده ما کامياب کړه
زه نا لايک د خپل جانان له لاسه يم

▲ زلفي دي بي شماله بنوري
لکه استاد شاگرد ته لښته خوځوينه

▲ اخر به ټول جنت ته لار شي
چي کليمه يي د الله ويلي وينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۰۸ چوپړی

▲ جلی ولاره په لمانځه ده
پېرزو مې نه دی چې اوربل په خاورو ږدینه

▲ زکوة د خولې به زه در نه کړم
پر کلندرو انجونو نه شته زکاتونه

▲ د روژې هر ماښام اختر دی
توتې، توتې د پېشلمې د لاسه یمه

▲ له ما نه پټ مکې ته لارې
کبول دي مه شه د الله په در سوالونه

▲ ورځ د جمعي وخت مازیگر دی
سترگي په ورو پورته کوه نامردي مرمه

▲ ،، کیتابه! ژر، ژر تمامېږه
ما په وطن کي رنځوران پرېښي دینه

▲ د غره له سره مې سهيي کړي
پرې به دي نه دم د کپړدې لاندې اوربله

▲ شين خال دي ستوری د اوکاب دی
د لویو غرو پر سر يې مراوي کړل گولونه

▲ د نجلی تورو سترگو و سوم
کلی يې وران کي رانجه چا ورکړي دینه

▲ گول د گلاب بوی د څنځلي
سوری د وني خوب د نجونو پر ورنونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۹ چوپړی

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېږده چې گيلې در له کومه

▲ د سپينو غابنو يې برېښنا شوه
چا ويل رلی ده چا ويل واوره اوروينه

▲ خمارو سترگو نه دي خار شم
چې يې را وړوې له ما اخلي غمونه

▲ سترگو دي جنگ را باندي راوړ
بانډه دي ځي تر شا لښکري خبروينه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه بانه لورې ژورې لټومه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه د بنگو پيالاه بيا خماره يمه

▲ کميس دي تي پر ځای سوری دی
لکه گولاب چې له پردې وتلی وينه

▲ په مخ دي پشم د باران دی
ما به گومان د مرغلرو پرې کونه

▲ ديدن دي حج مخ دي مکه ده
سپينه سپينه دي عرفات پرې درغلمه

▲ په لاس به تېر ساعت را نه شي
که وچي وني زرغوني په اوښکو کرمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۰ چوپړی

- ▲ اسمان ته لار د خلکو نه شته
د زمکې سر به را ته بلې لمبې کرينه
- ▲ په دنيا ښه راسره و که
په اخرت کې د هر چا ښه وي کورونه
- ▲ زما زرگيه! لېونيه!
ته له پردي عالمه! غواړې عزتونه
- ▲ سبا مې بيا د کډې وار دی
په سر به پنډې چلوم په زړه غمونه
- ▲ خوله دې کتاب شونډې د پانې
د چار شنې په ورځ يې ژو په و کومه
- ▲ اوړی دې ټول په غم کې تېر کړه
په ژمي راغلي له ما غواړې ژېړ گلونه
- ▲ ستا د ديدن باران دې و شي
چې دغه تېرې عاشکان په اوبه شينه
- ▲ که ته پر سپينه خوله مړ نه شوي
سوگند په خدای دی بې ننگی ته دې ساتينه
- ▲ سپينه خولگی دې راته ژوي
که په چرو کې نړی لار وي در به شمه
- ▲ خلک به هر څه، هر څه وايي
جانانه مه د چا منه نه يې منمه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ خلک به هر څه، هر څه وايي
زه زور اشنا په نوي يار نه بدلومه

▲ اول مي کله، کله غم وو
اوس مي کتاب شو مشغولا په کي کومه

▲ زما د زړه صبرېدل گران دي
اشنا چي راشي خوي کوي صبر به شينه

▲ که سل اويا کالونه تېر شي
هېر به مي نه شي ستا را کړي ځوابونه

▲ که چا رباب ليدلی نه وي
د شا لایلا سينه رباب زلفي يي تارونه

▲ د لونگين پر تار راخپره
شپه پر پېزوان کره خرڅ له خولي واخله مينه

▲ اوبه مي څښي پېزوان مي لوند شو
په نري باد يي و چوم ژړا رايينه

▲ د هېندوستان لوري ته مه ځه
ته به گني خوري ما به هېره کي مينه

▲ پر هېندوستان يي گول کړي
پر خوراسان ولاړه يم بوی يي رايينه

▲ سپيني سپورمی ولي کبرجني
سپيني سيني درته پر تي دي پر بامونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۲ چوپړی

▲ زلفي مي مه پري کوه موري
پر پرېکړې ونې نه کېني بازونه

▲ د بېلتانه په ژرنده راغلم
گرهپار يې خپري دوي مين جلا کوينه

▲ خوانان ژور کابر له لويږي
لنگی يې کېنودي د بنخو په سرونه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره د اېندوانو رسم کړمه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ وطن د يار په سترگو خپل دی
چې يار نه وي څه وطن څه بي وطنه

▲ راځه، راځه چې سره ځونه
که را گرمي شوه تورپيکی به سوری کينه

▲ راځه، راځه چې سره لار شو
يا به ياران شو يا به توري خاوري شونه

▲ کيتابه ژر، ژر تمامپيره
په وطن کې مي په خنجر پيلي زړونه

▲ ولي د بد راسره و کړه
زما په دنيا کې تمه وه چې يار لرمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۳ چوپړی

▲ ،، ولي د بد راسره و کره؛ جانانه!

چې د کيامت مخ مي په تا تور که مينه،،

(پينده محمد، ۱۳۱۰ لېږدی، ۷۷ چوپړی)

يادونه: جانانه! پارتوبيکی د مصری په پلنی مسره کی ببخباري راغلی چې ۹ مسره يي ۳ څپي ډېره کړي او ۱۲ څپي شوي، چې له پاینی یا اوردي مسري سره ۱۳ سره ټول ټال شي. دا مصری بنه نوري ته اړونده ده چې ۲۵ څپي کپري او دا لرغون دود دی.

▲ خاونده بيا دي پسرلی که

له تشه ډاگه د لونگه بوی راختنه

▲ د پلار مي حک راباندي نه شته

يو وار گډی کرم بيا يي اور ته و نيومه

▲ ملا دا خپل سپرلی مي راکه

دا ستا په گورو ليلا خوله نه راکوينه

▲ زړه مي سونک دی د پولادو

د جانان مينه خزاني زه به يي ساتمه

▲ خدايه کوچي په کوچ روان کي

چې بنايسته بدرنگي گډي وډي ځينه

▲ زما ځواني دي عبث تېر کره

لکه اخور له گولو ډک غوايي يي خورينه

▲ زړگی مي ډک دی له ارمانه

لکه کمکی کنډو چې ډک شي له بارنه

▲ مصری مي ډېرې و ويلي

زياتي چې وايم د زړه غم مي ډېره وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۴ چوپړی

▲ د الکه موري جنتی شي
الک دې جور که د لونگو بوی يې حُينه

▲ ما درته ويلي پېغله و که
پېغله گنی دی بند په بند مزه کوينه

▲ ستوري اسمان ته غېره ورکړي
زما بي اکه (عقله) اشنا غېر نه راکوينه

▲ زرگی مي ستا خبرې غواړي
لکه د للمي غنم غواړي بارانونه

▲ توره را واخله سر مي پري که
د جدايي خبرې مه کوه مينه

▲ زرگيه!؛ تا چې پر مخ خپېره راکره
په ژرا دکې سترگې چا ته وارومه

▲ ما ته کاغذ او کلم راوړئ
يوه خو مصری په وينو سرې يار ته لېرمه

▲ مشواتی وچ او کلم خلاص شو
کلم مي اوبنکي توي وي پري ستړی شومه

▲ اسمانه کړنگ وهه رالوپره
پر ما کيامت (قيامت) دی چې پر ټولو کيامت شينه

▲ زړه مي ستا له لوري تور شو
لکه د ژمي دود چې تور کي ديوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۵ چوپړی

▲ اسمان په ستورو بڼایسته دی
لکه کمکی جلی چې و وهي خالونه

▲ ما په تدبیر کې عمر تېر که
تکدیر(تقدیر) را وران که د تدبیر بسته بارونه

▲ پر لویو غرو د خدای نظر وي
پر سر یې واورې ترې چارپېر دي ژېر گلونه

▲ پسرلی شو ونې شني شوي
زما د زره ونې رلی وهلي دینه

▲ په سترگو وړوند شي راته گوره
په چالکجه اوربل مي ايښي دي گولونه

▲ په سترگو وړوند په غورو کون شي
په ژبه گونگ شي چې و نه وايي حالونه

▲ سلام، سلام سپيني سپورمی
پیغام مي يوسه د همزولو تر کردی يه

▲ سهر سبا دی باد لگپري
راباندې واچوه لنگی دواړه لاسونه

▲ د سپيني خولي تن راته کپرده
چې د چرو په څوکو لار وي در به شمه

▲ الکه خدای که به خوله در کم
په سر دي نه شته د مصری توري وارونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۶ چوپړی

▲ چي خدای قاضي شي ميزان راشي
ستا د جفا تفسير به الله غورومه

▲ مصري دي ډېرې خو يې وایم
چي خو يې وایم د زړه غم رازياته وينه

▲ د تورو جنگ وای ما به کړی
د نصیب جنگ دی ورختا ولاړیمه

▲ ټوټې، ټوټې په توره راشي
چي پرهارونه دي گنډم خوله درکومه

▲ تور به رنجک سور شي په وینو
سالم په تن بي ننگه را مه شي مینه

▲ توري به نه کړي نو به څه کړي
چي سپين مړوند يې زه د سر لاندې کومه

▲ په تور ټوپک وپشتلی راشي
د بي ننگی احوال دي را مه شه مینه

▲ په وینو رنگ توره دي راکه
راشه په سرو شونډو يې زه در پاکه کمه

▲ توري به نه کړو نو به څه کړو
چي مو شيدې د پښتني رودلې وينه

▲ جانان مي سر په وطن کېښود
په تارو زلفو بي کفن ورته گنډمه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ ولي دلگير ولار يې ياره
خدای به اسان کړي د دنيا مشکل کارونه

▲ زما او ستا به روغه نه شي
لالی يه! ته يې خام تما زه کبرجنه

▲ که واورې پرپوتي په غرونه
نامراده ياره د هوسي په دود را درومه

▲ ورشه له بلخه! دنيا راوړه
په کورنی دنيا مې پلار نه درکوينه

▲ يوه خو دې بن راباندې و کړه
بل راته وايي چې ورا ته سره ځونه

▲ پر ما د بني بنتوب تېر دی
زه د دوزخ د لمبو څه پروا لرمه

▲ تپه تياره ده نه دي وينم
په چارکنجه اوربل دي کپرده مشالونه

▲ د بېلتانه مې ځان شاگرد که
ما ترې شروع لا کړې نه وه اک (عاق) يې کړمه

▲ خال به د يار د وينو کپردم
چې شينکي باغ کې گول گولاب و شرموينه

▲ جانان مې جنگ کې توره و کړه
ځکه امزولي را له کوبني سموينه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ کاشکي زما د منگول باز شي

د زره کفترې به درکړم تا به ساتمه

▲ ،، کاشکي زما د منگول باز شي

د زره کفترې به ورکړم دا به ساتمه

▲ نن مي د زره توتي خفه ده

يو خو لنډی د خپواکي ورته کومه

▲ نن مي د زره توتي تپي ده

يو خو تپي د خپواکي ورته کومه

▲ نن مي د زره مرغی خوبحال

يو خو تيکي ناوي ملگري ته کومه،

▲ نن مي د زره توتي خفه ده

يو خو مصري د ازادۍ ورته کومه

▲ پښتنو خدای ته سر، سر تور کئ

چي خپل قوم د ننکيالو ملگري کرينه

▲ ترپ له ميدانه احتياط نه دی

په بدنمی کي سپي موزيان په تبه مرينه

▲ پر سپين ميدان به درسره يم

زه پښتنه له توري نه ترپم مينه،

(پينده محمد، ۱۳۱۰ لېږدی، ۵۱ څخه تر ۱۵۸ چوپړی)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۹ چوپړی

▲ ,واسمان په څه کودرت ولاړ دی
کډیمه! خدایه نه بی ستن شته نه بی تیرونه

▲ که ته پر سپینه خوله مړ نه شوي
سوگند په خدای دی بی ننگی ته دې ساتینه

▲ اس پینتو زور را باندي و که
د کمیسه مخ می پر خای استر بی خینه

▲ آس بادرو د یاری تانک دی
کتک مگر کی بی پاخه شي زېرگولونه

▲ په هوا لاري توتکی په
سلام می وایه مسافرو په ټولیه

▲ ټیک په تندي پیزوان په شونډو
اوگی په غاره د جلی مزه کوینه

▲ ټپه په وار راسره وایه
ما ته بی واره ټپه خوند نه راکوینه

▲ ټیکی په سرو شونډو مزه که
لکه بلبله چې چربانگ ناری و هینه

▲ ټپ خو په دوارو لاسو کپړي
اشنایي هم له دوارو خوا مزه کوینه

▲ ټول صورتونه تار په تار شو
را ټول بی نه کی د ماسلو په لورونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۰ چوپړی

▲ ټيکي سبي که بيا يي وله
چي په ټولي کي شرمنده نه شي مينه

▲ ډوډی مې و خوره مړه شم
ته به د چا په در ولاړ يي مسافره

▲ ډډه وگي ډډه دي غاړه
ما په کي نغاړه مسافر راغلی يم

▲ که دي خندلي راته نه وي
غريب سړی وم خپله لار به مي وهله

▲ لنډی په لنډه، لنډه وایم
چري زرگی دي پري خفه نه شي مينه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
اېندو رام، رام که څه به خپل دين چلومه

▲ حسن خانه زمور خانه
نه دي بل خان شي نه دي واخلي ماجبيونه،

(د ليکوال پېژند څرگند نه دی لرغونی په ليکاني بڼه دی، ۱۳۱۲ لېږدی،
ځای، ځای له ۱ څخه تر ۶۵ چوپړی)

▲ ،، که په ميوند کي شهيد نه شوي
زما لاليه بي ننگی ته دي ساتينه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ سپورميه منځ د اسمان راغله
بي ياره خوب نه شته که ما له نه را ځينه

▲ جانان په ځين کي راته کور شو
د جستو څوکي لگوم خوله ور کومه

▲ ما ته ځولي گولونه راوړه
زه د اور بل د پاسه چتر جوړومه

▲ پر لويو غرو د خدای نظر دی
پر سر يي واوري وروي پای يي گولونه

▲ کلم په لاس گوتي مي رپردي
د عاشکی (عاشقی) مصری په زره وهلي يمه،
(عبدالروف، ۱۳۳۷ لېږدی، ځای، ځای له ۳۵، ۵۸، ۱۴۲، ۶، ۱ چوپړی)

▲ ،، سینه مي تخت بالښت مي زلفي
که بي پروا اشنا پرې سر ولگوينه،
(سیدالگل، ۱۳۸۵ لېږدی، ۱۱۸ چوپړی)

▲ ،، ته دي له خپل مېرمن وېرېره
خلک پردو په سي کلا ته واوخته،
(صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدی، ۱۱۸ چوپړی)

▲ الله! پر مخ دي داسي پرهاړ کپر دم
چي مور دي وېر کئ پلار دي ږېره و شکوينه

▲ ،، په دېوال غلي، غلي راغله
په بلې کېناسته گيلي راته کوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۲ چوپړی

▲ که له دولت مجبوره نه وی
مابه مې یار د سرو په تول اخستی ونه

▲ مسافري په بي غمي که
اصیل زاده یم په نامه دي ناسته یمه

▲ مادزیگر هر بوټی تازه شي
زه لکه تريخ هر مادزیگر کي بد کي یمه

▲ پاس په سینه مې غلی سمله
تابه په تورو غرو کي کړي يي شبگیرونه

▲ که ته مې روغ لپونی نه کړي
بیا مې د بنگو پیاله مه بوله مینه،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور او سید محمد اوستاد سره په گډه په
ټنگټکور کي ویلي دي.

▲ یه کر بانه!؛ هوښیار هغه چې پردي خپل کي
کم عقل خپل پردي کوي ژړا راینه

▲ فکر کوم سودا کي بوب یمه
چې مې دیدن اشنا په کوم خای کي کوینه،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور اوستاد په ټنگټکور کي ویلي دي.

زه به تمه د وفا و کړم له چاته
وفادار چې مې گڼلو لاره مانه
یواختوب مې شوله برخه دي دنیا کي
چې زه پاتې شوم په دي پاتي کاروان

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۳ چوپړی

▲ د شپې د یار غېږ کې ویده شوم
سبا مي بیا د یار غمونه پاسوینه

▲ په تصور مي ځان باچا که
چې سر مي جگ کړه د دوهی ملنگه ومه

▲ دا سید باچا میدان کې نه شته
زړه مي خپه دی میدان خوند نه راکوینه

▲ میرویسه! ولي ورختا يي
چې شپه پخه شي راپیدا به شي مینه

▲ سید باچا تا زېری ورکړی
میرویس لگیادی په تپو دې یادوینه

▲ میرویسه! همدغه دې مطلب و
په دې میدان کې نور ځوانان هم شته مینه

▲ جانانه زېری مي درباندي
زموره کډه ستاسو کلي ته راځینه

▲ جانانه زېری مي درباندي
پلار مي رضا شو اوس مي تا ته درکوینه

▲ ټول صورتونه تار په تار شو
را ټول بی نه کې د ماسلو په لورونه

▲ چندان مین درباندي نه ومه
کږه وگږه په لاره تلي مین دې کږمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۴ چوپړی

▲ ريباره خدای دې سزا در کړي
لېرلی ما وې کار د ځان ته و وېستنه

▲ ريبار ورکوټی و اوس لوی شو
اوس چې د يار خوا ته ورځي شکمن پرې يمه

▲ په کباري کې يې دوکان دی
دغه کېسټ د يار محمد مزه کوينه

▲ په کباري کې يې دوکان دی
چې مونږه ور شو زموږ ډېر عزت کوينه

▲ زړه مې کابل دی نه وړانډېري
يار مې دوکن دی په توپو يې وړانوينه

▲ خدايم د کابله پسي تېر کړه
چې بېر ته راشي ياره نه دې يادومه

▲ کارونه! وړان بچي يې مړه شه
چې په عاشک د لېوني گومان کوينه

▲ کور يې د مرگ په تبه وړان کړي
چې په دوستی کې ځني تېري ټکوينه

▲ په خدای سپک کړي نه درنډېري
که د کاپ غرونو په څادر کې و ترينه

▲ سړی په رنگ نه سړی کېري
سړی هغه دی چې يې خوی د سړي وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۵ چوپړی

▲ مار کره په تېټه تار اوچت که
لایک (لایق) دي نه يم پاک الله درکړې يمه

▲ افسوز، افسوز ارمان، ارمان دی
دامي ارمان دی چې اشنا به چبرته وينه

▲ خالونه يي ټول د مخ خالونه
د زني خال يي مرور په خوله کوينه

▲ که د جمعي په شپه رانغلي
که ته ژوندی يي زه دي په مرو حسابه ومه

▲ چې مسافر په کانو ولي
جلی لمن به دي خدای نه زرغونه وينه

▲ د مسافرو د رب مل شي
باران به اوري څوک به خای نه ورکوي

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
چې خای جارو کي په کي واخلې کدمونه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
شونډې دي پو کي په بلا دي و وهمه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
ما به لاهو کي په نوبنار به و خپرمه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
خوړې خبرې دي مزه کي په تالوکي

د ټاټوبي ميلي پبيلي ۱۲۶ چوپړی

يادونه: د ننگرهار سر غندوي سندرغاړي سيد محمد اوستاد د دې لنډۍ اوږده مسره (۱۳ څپزه يا پاينی مسره) غلته ويلي ده، ديارلسمه څپه باندې ترنگتوک ناسم راوستی دی، رښتني پښېله (حکمي کافيه يا نړۍ واله يا عالميه کافيه) د دې پبيلو په کې نه شته، په هې (ه) ابېڅې اړبڼه بايد بشپړه شوي وي، د لنډۍ ويلو خوند يې په خوږ غږۍ کې پيکه او اکېکېدونکي کړی دی. چې دا ترټولو ستره غلتي ده؛ هېڅ سندرغاړی يې ناسم و نه وايي او د هې ابېڅې او ترنگتوک غوندې په خوږ يا په لوړ په کې وساتي دا د ټاټوبي د ميلي پبيلو رښت (قانون) دی.

د همدې له پاره ميرويس شوکي (شوقي) شينواري ورته گړندی وايي او پوی وي يې چې غلتي دې وکړه؛ سمې بې وايه، سندرغاړي خو ډېر ژر د سترگو په اشارو، د مخ له رنگ او د پبيلي له مانا ژر پوهېږي، د دې ناستو او پبيلو د چارپېريال ډېرې سرې تودي لري، دوی دې چې په دې دوديزو پبيلو وگړي ژر پوی وي او انگېزې په کې ښاندي.

يو سندرغاړی خپل ځواب هېڅ نه پرېږدي، ژر او گړندی ځواب ورته په بله وگړني پبيله کې وايي. که د دوی په گډه ټنگتکور ته پام وکړی چې سندرې په کې وايي دا اړبڼه درته روښانه کېږي. د دې غلتي لنډۍ کره او روغه بڼه په دې ډول ده، اړينه ده چې داسې يې ويلي وي (واي).

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

خوږې خبرې دې مزه کئ په تالوکه

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

پاس په تالو کې دې خدا مزه کوينه

▲ خدا د سر په بدله دی

چې سر پرې ورکړم باکي (باقي) دار به څومره شمه

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې ځای جارو کې په کې واخلي کدمونه

د ټاټوبي ميلي پبيلي ۱۲۷ چوپړی

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې دا درغلی ستا هر وخت کي شونډې بوکه

يادونه: د ننگرهار سر غندوي سندرغاړي سيد محمد اوستاد د پورتنۍ لنډۍ په بڼه چې مي يادونه ورڅخه و گره دا هم غلته و يلي، ناسمه يې لوستي، ترکنگتوک په کي شتون نه لري.

په لاندي بڼه يې روغه بڼه ده چې و يلي يې وي نور دې په راتلونکي پېر کي هېڅ يوه تن د ټاټوبي ميلي پبيلي (لنډۍ، ټپه، ټيکي او مصري) پرته له هې (ابېڅي) لمر (رديف) څخه نه وايي. دا لاندي يې کره او روغه بڼه ده.

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې دا درغلی ستا هر وخت کي شونډه بوکه

▲ مسري سبي کره بيا يې و له

چې په ميدان کي خجالت نه شي مينه

▲ څه د کوران (قران) ټکي خونه دي

داسي الک په اکو بکو تېرومه

▲ که د کوران (قران) ټکي دا نه دي

لوټ دې اخستې بڼه مجلس کوه مينه

▲ دغه مجلس ته خدای راوستی

ميرويسه! وروره ملا دي و تره مينه

▲ که ته بلد زه نابله

دا جوړه مار مي دلته نه شته دی مينه

▲ د جوړه مار ارمان د مه کره

که دا ته وايي زه به سم درته ویمه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ په انگرېزی کې به شروع شم
ته يې سپين زېږی چې خفه نه شي مينه

▲ گوره دا ملک د پښتونو دی
ته ما انگرېزه نه يې راستی نه يې مينه

▲ پښتو بدله په اپنگلېش شوه
کمپوټري ده پښتو نه خوبی مينه

▲ د خلکو نه خوښ يې جانانه
مور هغه حساب کې نه حسابونه

▲ (هواریو وېلکم) په خير راغلي
فرهاده تا ته هرکلی وايو مينه

▲ زه ما ارمان ختلی نه دی
لاسونه جيگ کره غېر ته بيا راشه مينه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
په زړه مي نه وی د خواره جانان غمونه

▲ غم به دی هله در معلوم شي
چې خدای دي زما غوندي محتاج د بل چا کې نه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
را سره نه وی د خواره جانان غمونه

▲ په مسافرو مي زړه بد دی
اوس مي کیسه د بنگالی مسافر شونه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۲۹ چوپړی

▲ زه تر هغي ورته ولاړ وم
د جانان سپين مخ يې کبلي (قبلي) ته واړونه،
د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او سيد
محمد اوسنادره په گډه په ټنگتکور کې ويلې دي.

▲ ،،وه!؛ ماته دې خپل جانان را ياد که؛ وای!
وه!؛ دومره پرېشاني زلفي مه گرځه مينه

▲ وه!؛ فرياد له خوړو زړنو خپري؛ وای!
وه!؛ چې زړه يې روغ وي هغه به څه فرياد کوينه

▲ وه!؛ ملاتړلی يار مې مړ دی؛ وای
ملاتړلی شری و کڅم و ژارمه

▲ چې کله، کله مې را ياد شي؛ اوو!
لکه يتيم د دېوال خواته و ژارمه

▲ اوو!؛ ستا به زړه مينه يادېږي؛ نو
د ظالمانو لاسه کور کې ناسته يمه

▲ يه!؛ خلک په پېغلو مينېږي
يار په زړې باندې مين دی مړ به شينه

▲ اوو!؛ ځان دې زړو جامو کې جوړ که
لکه په وران کلي کې باغ د گولو وينه

▲ يه!؛ اول به مور کره راتللي
اوس په څادر مخ پټوي چې پېغله شومه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۳۰ چوپړی

▲ او!؛ په کوژدرني مین مه شي
ته به ولاړ وي هغه به بل ډولی کي وړينه

▲ وه!؛ کشری د ستا مشری زما شوه
په منځني افسر به بڼه لی واچونه

▲ او!؛ که یوه خوله دي ما ته را کړه
زړه به مي بڼه شي خوله به بيا در کرم مينه

مړی، مړی اوبسکي څخومه په گړپوان کي
پاکي پندي تېرومه په میران کي
د خمارو سترگو هسي گناکار شوم
د زړه غم په وینو رنگي زه بېمار شوم

▲ زه بي له تانه وطن څه کړمه؛ وه!
که بوتی لونگ کاني ټوله له زرو شينه

▲ اول به کله، کله غم وه
اوس مي دوتر شو کروندې په کي کومه

▲ وه!؛ یار به په ټوکو مرور وي
زما به زړه ترې په رښتیا چودلی وینه

تیراواله ماما څه چي څو گرمي ده
پټکی را واخله بیا زمور کلي ته خونه

▲ ما ویل چې زه به یار ته ژارم
یار له بازاره سترگی سرې راوري دینه

▲ ځان دي زرو جامو کي جوړ که
لکه غریب پټکي کي گول ټمبلی وینه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ د غره په سر د گولو وېش دی
نه مې جانان شته نه د گول تمه کومه

▲ وه! لایلا په منډه، منډه راغله
په لېوني اشنا یې واچول لاسونه

▲ وره، وره په توپو مړه شي
ته لا وره یې په یار وایي سلامونه

ستا سو په کلي کې راتلم کراره شپه وه
ورېخ خوره وره وه، نر، نری باران وه

▲ سپرلی خو بیا په تیرا راغی
د مسافرو په کې نه شته نصیبونه

▲ دا رحیم شا په غور کې یاد کړم
گیله به و کړي چې مورن څوک نه یادوینه

▲ په زړه کې پټ را باندې گران یې
ځکه په خولي خبرې نه در سره کړمه

▲ په خولي ویلی یار ته نه شم
خدای یې په خپله مهربانه که مینه

▲ په سفر تلې در پورته نه شوم
گیله و نه کړي زه سلگو نېولي ومه

▲ یه! کله به وم کله به نه ومه
یه! زما یاري په ښکې مه شمېره مینه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۳۲ چوپړی

▲ په! په وېخني يوه ورځې را نغلي؛ نو
په خوب کې نخښې را کوي چې بلاربه شمه

▲ په! وېنسته مي يار له غمه سپين شو
خلکو ته وایم د بچو غمخواری شومه،،

د تیرا سرغندوي سندرغاړي محمد اشرف تیراوال اوستاد په ټنگټکور کې
ویلي دي.

▲ ،، نورې د هېچا او! کېدې نه ځي!؛ نو
دا یو پښتون دی او! کېدې ښکته پور ته ورینه؛ ای!

▲ او په کرپانه!؛ د پښتنو، نو!؛ مشران نه شته؛ نو
په هر سنگر او!؛ باندي بېځایه ځکه مرینه؛ ای!،،

▲ ،، روړه یو ډک سگرټی راوړه؛ نو
زه یوې شپې ته د یار غم غلټومه

▲ وه!؛ خدای به په خپله مادزیگر؛ وی!
د چینارونو سر ته مه خپره مینه

▲ په!؛ جانانه تېرې کاني سمې؛ نو
یوه جونگره ستا دیدن ته جوړومه

▲ وه!؛ د دریاونو لامبوزن یم؛ اوو!
نصیب مي خوار شو د لڅښتي اوبه مي وړي نه

▲ وی؛ امانتي مي گور کې کېردی؛ که کېردی نو
وی!؛ که یار خبر شي ما به خپل وطن ته وړي نه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ مخامخ مه راته دربرئ! اوو!
زما د زړه سنتي کړې در په سي شينه

▲ وئ!؛ جانانه زېري مي درباندي؛ اي!
وئ!؛ پلار مي رضا شو اوس مي تاته درکوينه

▲ وه!؛ ديار په کلي کي مي شپه وه! اوو!
زما پوښتنه يي په درېيمه مياشت کونه

▲ اي!؛ اوربل مي مخ باندي را پرېردئ! اوو!
او!؛ لکه شپونکي چي رمه غره ته و شرينه

▲ وه!؛ اول مي فکر درته نه وه؛
اوس مي د زړه سنتي کړې در په سي شينه

▲ اي!؛ زما په سترگو ورته گورئ! وه!
او؛ جانان بنبايسته دي او که خدای زه لېوني کرمه

▲ وو!؛ پخوا د سيدک (صدق) يارني وي
دا اوسني خو توجارت (تجارت) په کي کوينه،،

د ننگرهار سرغندوي سندر غاري ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او پهلون هوتخيل سره په گډه په ټنگټکور کي د شمشاد تلويزيون په يوې سترې ناسته کي ويلې دي.

▲ خدايه! دوي مخو بنځي خري کي
ما ور په سي کړې چي لکي يي تاوومه

▲ څوک د وطن په نوم شهيد شو
چا د و وطن په وينو جوړ کړل بېلدينگونه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۳۴ چوپړی

- ▲ خاوره خو مور مور ترې پيدا يو
چې لېوني وي هم مور نه برېنډوينه
- ▲ پرېرېده چې ښې بلا و کاندې
نادان بچي دې د ښمن په لمسون دینه
- ▲ تور پنجابی مي خپل مېړه کړم
د پښتنو په سيمه درې وار کونده شومه
- ▲ ستا د غيرت پایله همدا شوه
يوه مېليون مړي دوي مو رنگ شو دېوالونه
- ▲ زمور د جهاد پایله روښانه
څه چې يهود مشران وايي هغه به وينه
- ▲ راغلی مه وی انقلابه!
ډېرې دې کونډې کړې ښېرې درته کوينه
- ▲ سترگې مي پټې کړم خير غوارم
که نه يي غوارم يتيمان له لورې مړينه
- ▲ بي ورونو خور په کوڅه راغله
ناره يي و کره شپه به چا کره کومه
- ▲ ښه ده چې اېننه يي زرکيه!
که ته بېرون وای پرتا لا ډېر دي غمونه
- ▲ څنگه دي خواره کړمه خدايه!
چې همسايه مي د خولگی تمه لرينه

۸. پایله

ګواکې داسې بویم! چې د ټاټوبي ميلي پېبلي د مینې ژبه ده، د مینې په ژبه ټول بېل ژبي په ټوله نړۍ کې پري پوهېږي او په پینۍ واله بڼه زموږ د پېیلو پېنځګوني رځنده ټوکونه لکه: ژبه، ټول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) کټ مټ لېږد وي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پر واندونو، اندونو، ولولو اغېزه کوی شي.

د مینې په ژبه پنځي دي، ځکه موږ له رښتیا څخه خپل بردابنت په ولولي بڼه انځور کړي دي. همدې ته ادبیات (لیټریچر) هم وايي چې لوېدیځوال بیا د ټولو له چاپه راوتو اثارو مجموعې ته وايي. که ادب پوهې، زیرکې، ښه سلوکو کړه وره (اخلاقي تهذیب) او لوړوالي (فضیلت) ته ویل کیږي.

او په اصل کې ادب هغه پوهه او روزنه ورکول (ریاضت، استعمال، عادت او رواج، مشق؛ کارکول، مشق، کول، پرله پسې عملي کول، د پېښې په توګه یو کار کول، تریبیه کول) دي، چې انسان ته لوړوالی ورپه برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې یې له سهوې او ښویېدنې څخه ژغوري. داسې وګڼئ چې و تاته مې و وي! ځکه چې هر پښتون باندي د خپلې ژبې ادبیات لازمي او اړین دي، که هغه په هر علمي مسلک کې وي، له دې پرته مو ژبه بډایه او ځواکمنه کېدل نا شوني دي.

د ټاټوبي ميلي پېبلي هر یوه یې یو بشپړ رښت (قانون) دی او پښتون پښت به د وینښتیا او پرمختیا لور ته بیايي، هغه کسانو چې د دې ټولني وګړو سره جفا کوله هغو ته مې نغوته کړي او د نیوکې لاندې مې په یوه نه یوه بڼه نیولي دي.

دا زما ښه بخت هم نه دی، چې تر اوسه پورې مې پښتون پښت له کتابه سره آشنا شوي نه دي، بل دا زما لیکي داسې دي چې د لوستونکو سویه، مزاج، او مېلان رسېدلی نه شي. او د خپل پښت ډېری زده کړیالان د پردیو ژبو پېیلنو او پېلني (شاعرانو او شاعرانې) پېبلي (شعرونو) کې خپل مزاج ویني،

لکه د ابو عبدالله جعفر بن محمد رودکي، ابومنصور دقبيقي، ابوالقاسم فردوسي طوسي، ابوالمجد مجدود بن آدم سنایي غزنوي، فریدالدين ابوحامد محمد عطار نیشابوري، جلال الدين محمد بلخي یا مولوی یا رومی، ابومحمد مصلح بن عبدالله شیرازی سعدي، نظامی گنجوی، ابوالفتح عمر بن ابراهیم خیام، خواجه شمس الدين محمد حافظ شیرازی؛ میر، غالب، انیس، اقبال، جوش، یګانه، فراق، فیض، راشد، میراجی، عزیز حامد مدنی، ناصر کاظمي، مجید امجد، امرؤ القی، النابغة زهير، طرفه بن العبد، لبید، عنتره، عمرو بن کلثوم، الحارث بن حلزة، الأعی، عبید بن

الأبرص؛ A. C. Пушкин, Л. Н. Толстой, М. Горький, А. П.

А. Н. Толстой, Н. В. Гоголь, И. С. Тургенев Чехов

М. Ю. Лермонтов, Ф. М. Достоевский, А. И. Куприн, Н. А.

Некрасов, И. А. Бунин

د ټاټوبي ميلي پيپلي ۱۳۱ چوپړی

William Shakespeare, John Milton, Samuel Taylor Coleridge,
William Wordsworth, Lord Byron, Percy Bysshe Shelley, John
Keats, Emily Dickinson, Robert Frost, T.S. نورو....

پردی ژبو یا فارسي ژبو کينلي (ليکي یا کتابونه) لوسته (مطالعه) کوي یا يي پيپلي له يادو يادوي (شعرونه حفظوي). چې شروع درته و کړي ته به وايي نېمچه فارسيوانان یا پنجابيان، عربان، روسيان یا انګلېسان دي.

زما د پښتون پښت نوی نسل او د ادب مینوال په همدومره پوی شي، چې زموږ میرځمن مور ته په درنده سترګه نه گوري، بد مو ياده وي، تېټ او وروسته پاتې مو بولي، په درناوي مو نه يادوي، نو د هغو میرځمنو خبره په هره بڼه چې وي، مه منئ؟! چې خپل یو ژبی (له خپل پښته مو، ورته څهره، یو شان ونه، خوی، دود او په کومه بڼه مو چې زموږ مور ډوډی پخوي او په څتری لمونځ کوي په همغه بڼه مو بل پښتون یو ژبی یا بل پښتون ورور هم په ورته کړنه کړ وي). خپل پښتون پښت باید په هېڅ صورت و نه وژنو، مور داسې تېر وو چې اسکندر مقدوني مو مات کړی وه، ۳۴۰ کاله وړاندي له میلاد څخه په کنړ اسمار دره کې؛ اسکندر ژور زخمونه خورلي وو، اسلام دین مو د اسيا په لويه وچه کې رسولی دی او له هینديانو څخه مو عربان مسلمانان ژغورلي.

همدا زموږ لوی پښتون پښت و چې اوس ټول لر او بر ۷۰ ميلونو ته رسيري، هم دا یو پښت و چې انګریزان مو دري واري مات کړه، د نړۍ له باچاهۍ مو را وغورځول، همدو انګریزانو مور په منځ کې یو خط کش کړ، ترسو چې دا پښتون پښت چې ۷۰ ميلونه کېږي نېمګری، ناتوانه کړي او د نورو لاس ته يي محتاجه کړي. مور په رښت کې که سره یو شو او ټول پښتون پښت سره یو شي نو ۷۰ ميلونه په ټوله نړۍ کې یو زورور او بډايه ځواک کېدلی شي او د خپل پښت هر وګړی به مو بډايه شي، هر څه به مو خپل وي بيا به افغانستان لوی کور وي، خپل کوشني بېل شوي کورونه به له خپل لوی کور سره یوځای وي. لکه د پلرونو ۷۰۰۰ کلن پېڅلیک چې د پېنۍ داسې پښت و چې ښارونه يي ودان کړي وو، عصري ژوند يي وګړو ته تيار کړی وو، دښمنانو ته يي زورورې ماتې؛ د پنډه ډک درسونه ورکول، که لر له بر سره ګډ شو، په لر به د لر همغه سرغندوي پښتانه، خان عبدالغفار خان او خان صمد خان کهول واکمن وي، ټولو پښتنو ته به بېشمېره بڼېګڼې رسوي، له دوي مخی به بيا لري وي، په ښکاره به لوی کور وي د افغانانو.

د ټاټوبي ميلي پيپلو کې همداسې ازانګي شتون لري چې بری يي تر لاسه کولی شئ په زيار سره، هندسي بڼه د هرې بڼې پيپلي د مانا له لوري حرم ته ورته دي، چې یو ټکی یا هېڅ ښکارېږي چې هر څومره يي بېخ لوري ځئ نو بېخ (قايدې) يي غټېږي او درنډېږي! دا چې د پښتو ادبياتو له مخې د پښتون پښت هر سيمه په ځانګړي بڼه پيپلي کې ځانګړی سرغندوی (مشهور) نوم لري. لکه لمپاکا (لغمان) په لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو، مصری يو، نيمکی (سروکه، پام) لندۍ يو، نيمکی (سروکه، پام) ټپو،

د ټاټوبي ميلي پېيلي چوپړی

نيمکي (سروکه، پام) ټيکي يو، نيمکي (سروکه، پام) مصري يو، لنډی ايزو، ټپه ايزو، ټيکي ايزو، مصري ايزو، انکي يو، لنډکي يو، غبرگي يو، پټي يو کي او کابل په غزلو کي، غزني د اتن نارو کي، سويل کندهار په نکلونو کي، پېښور په پېران (نظم) کي، پکتيا په کاکړي يو کي او ننگرهار په چار بېټو کي، بلخ په بدلو کي. نو په خپله يوي لنډی چې د ټاټوبي ميلي پېيلي برخه ده په لاندې بڼه وایم:

▲ سترگي رپ رپي دي لېزري

ليدل يي گوره د زره سپيني تختونه

زما په دي پورتنی لنډی کي ټينگار ه تشبي (موکده تشبي) شتون لري. ټينگار ه تشبي (موکده تشبي يا موکده تشبه يا ټينگه، جدي، سختگيره، درست، سمه، پرځای، دقيقه تشبي): چې د تشبي ټکی (تشبه ټکی) ور نه غورځول (حذف) شوی وي، يا په کي شتون و نه لري ټينگار ه تشبي گڼل کيږي.

په دا پورتنی لنډی چې سرو ته منسوبه ده، په پيلنی مسره کي سترگي له لېزري سره تشبه کړي ده چې سترگي مشبه، لېزري يي مشبه به دي؛ د تشبي توري نه لري؛ رپ رپي (رپول، رپول) يي د تشبي وجه ده؛ په پيلنی مسره کي سترگو ليدل د زره سپيني سره تشبه کړي ده چې ليدل مشبه، سپيني يي مشبه به دي؛ د تشبي توري نه لري؛ له سترگو يي تر زره پوري واټن يا چې د لېوالتيا حس لپردوي او اثر يي رنگ پرک وړي، نظر يا گور! يي د تشبي وجه ده؛ ټينگار ه تشبي (موکده تشبي) يي ځکه بولم چې د تشبي ټکی (تشبه ټکی) ور نه غورځول شوی يا په کي شتون نه لري.

پورتنی لنډی مي د منځپانگي، سکالو، محتوا، موضوع يا مسلې له مخي لاندې ډول لري، له الیده بسپني ورکولو سره. بدایني، غنايي يا بزمي لنډی (Great, Important, Dignified, Supreme, Erotic, Amatory, Stimulating Landay) ده: غنا په لغت کي سرود، نغمي او ښکلي آواز ته وايي. او په ادبي اصطلاح هغه لنډی دي چې د شاعر د احساساتو، عواطفو بيانونکي او څرگندوی وي. دغه احساسات خامخا د انساني مينې (محبت)، مينه ناک، له مينې ډک، لېوالتيايي (عشقي)، پارونې، رنځونو او کړاوونو څخه متأثر يا اغېزمن شوي وي. سکالو يي پر بزم او يا د يادويگا (۲۳۴مخ) په خبره پر مينه يا لېوالتيا راڅرخي. بدایني، غنايي يا بزمي لنډی ده.

په درناوي او رت سپڅلي پښتونولي

ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس

د وټساپ نر مکالي اړېکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com

Safiullah.janan@gmail.com

د تاتویي میلی پبلی ۱۳۸ چوپړی

۹. ژبپانگه (وپیزبرمه: د کره لیکنی پښتو په پښتو تشریحی ویکو چوپړی، د پښتو ابڅی په سته په لاندی لښتیلیک کی کښل شوی)

پبلگی:-

وی د ابڅی په سته

مانا، د چوپړی گڼه له ټکی لرونکی کامی او ټکی نه ورسته په شمېر باندی ښودل شوی.

۱. ای (ا، الف)

ایا:

پلار، د مور خاوند، د مور څښتن، د مور ساتونکی، د مور میره، والد.؛ ۲۱، ۳۱ او ۱۴۰ چوپړی کی (مخ پانه کی، مخ کی، مخ صفحه کی، مخکڼه کی) شتون لري.؛ ۱۵۸ شیطان؛ ۴۳ او ۸۸

ابلیس

ابڅه:

یوه توری، یوه حروف، ښځڼه لږ نوم دی یا مفرده ښځڼه وی ده. لکه: ا (ای)، ب (بی)، ت (تی).؛ ۱۹، ۲۰، ۳۳، ۳۵، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۸۰ او ۲۱۰

ابڅی:

ډېر نوم د تورو دی ښځڼه وی ده، ټول توري، ټوله الفبا، الفابیت له ای څخه تر یی پورې. لکه: زمور د پښتو ژبی ۴۹ ابڅی: الف، آ، ب، پ، ت، ج، چ، ځ، خ، د، ډ، ر، ز، ژ، س، ش، ښ، غ، ک، گ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد او)، و (لند او)، و (ببواک او)، ه، زورواله هی (ه یا ه)، زورکی هی (ه یا ه)، ی، ی، ی، ی، ی

ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق

دودیز: ا؛ غږېز (فونومیک): a؛ نوم: ای (اه، زور)؛ بېلگه: اره، ار؛ غږېزلیک ar, ará.

؛ ۳، ۶، ۱۰، ۲۳، ۲۸، ... او ۲۰۷ چوپړو کی شتون لري (او ۳۱ واری نور په بېلا بېلو چوپړو کی راغلی دی).

ابڅی:

یوه توری، یوه حروف، نر لږ نوم دی یا مفرده نر ویکی دی. ا (ای)، ب (بی)، ت (تی).؛ ۱۱، ۲۴، ۱۰۵، ۱۲۶، ۱۷۵، ۱۷۶ او ۱۸۵ چوپړو کی راغلی دی.

ابڅی:

ډېر نوم د تورو دی نر وی ده، ټول توري، ټوله الفبا، الفابیت له ای څخه تر یی پورې. لکه: زمور د پښتو ژبی ۴۹ ابڅی: الف، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، ځ، خ، د،

د ټاټوبي ميلي پبلي ۱۳۹ چوپړی

ډ، ر، ز، ژ، ږ، س، ش، بن، غ، ک، گ، ل، م، ن، ڼ،
 و (اوږد واو)، و (لنډ واو)، و (بپواک واو)، ه، زورواله
 هي(ه يا ه)، زورکی هي(ه يا ه)، ي، ي، ی، ی، ی، ی، ی
 ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق). ؛ ۱۷۶ نظر. ؛ ۱۳۹

اټکل:
اچيان:

د غوايانو هغه جوړې ته وايي چې کروندگر پرې کرونده
 کولبه کوي. له کده واره وي او وطني يا لغمني بي هم
 بولي، ځانگړتيا يې: په بېره کار کوي او زر سټري
 کېږي، د پېرېدلو بيه يې ارزانه ده او د لاسته راتلو گڼه
 يې زياته ده. دويمه بېلگه يې انکيان نومېږي. له کده لوړ
 وي او زراعتي يا کونړي يې هم بولي، ځانگړتيا يې: ورو
 کار کوي په ډېر طاقت سره او زر نه سټري کېږي، د
 پېرېدلو بيه يې گرانه ده او د لاسته راتلو گڼه يې کمه ده.
 درېمه بېلگه يې چپيان نومېږي. چې چپه بنسکروڼه لري او
 کم پيدا کېږي. ؛ ۱۳۹

احمد خان:

۱. د پښتومير، باچا ابدالي، دورانی، احمد شاه بابا. ۲.
 احمد خان زما د نيکه نوم دی چې د لغمان شيخ د محمد
 ظاهر شاه د پېر د تالپانو لوی مشر د شهيد حبيب الرحمن
 اوستاد. ۳. احمد خان د احمد خان نيکه ملگری مي د لغمان
 سر غنوی پييلن شيخ ؛ ۱۳۹

اخته:

مشغول. ؛ ۵۵، ۱۶۴، ۱۷۲ او ۱۷۳
 بشر، انسان، ژوی د حضرت ادم (ع) اولاده، اشرف
 المخلوق، بني ادم. ؛ ۱۳۹

ادم ذات:

راگ دی: سا دي دي گا دي ما نا دي په دي گا ما پا ني
 سا. ؛ ۱۳۹

ارو:

بغل په بغل، طرف په طرف، تاو را تاو. ؛ ۱۳۹
 د پښتو ژبي سرغندي ليکوال شاعر محمد اسمعيل ارم
 پيتار منځنی نوم دی. ؛ ۱۳۹

ارک په ارک:

ارم:

تکيه، پايه، ډډه. ؛ ۱۳۹
 ارنگمن، مشکوک، د اشتباه لاندې، ارنگ برنگ، شک
 او ترديد. ؛ ۱۳۹

ارمه:

ارنگلاندې:

رابطه. ؛ ۱۷، ۳۸، ۴۲، ۱۳۷ (ټول ټال ۱۰ واري نور)
 د ازار جمع ده، خلکو ته مصيبت ورکونکی. ؛ ۱۳۹
 انگ. ؛ ۱۳۶
 غلامي. ؛ ۱۳۹

ارپکه:

ازاريان:

ازانگي:

اسارت:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۰ چوپړی

- اشنا: ملگری، دوست، انډیوال.؛ ۲۷، ۲۹، ۳۷ او ۲۰۷ (ټول ټال ۳۶ واري نور)
- ازرده: دېرزيان رسونکی.؛ ۱۴۰
- اغېز بنډني: اثر لرونکي، يکر يي اغېز بنډنه کېږي.؛ ۵
- اکتدار (اقتدار): دوران.؛ ۱۲، ۳۱ او ۵۳
- اکلياتوړيس: منډکه، خسته.؛ ۱۴۰
- اکېډمي: دار التعلیم، اکاډيمي، د تعلیم جونگره، د زده کړې کور، اکاډمي، هغه ځای چې الله د افلاطون د مدرسې پيروي او نظري زده کړې ورکول کېږي.؛ ۱۴۰
- اکي: کاکي.؛ ۲۵ او ۸۹
- اپلا: خوشي، روان.؛ ۱۴۰
- الک: بېل، جلا، جدا، الیده.؛ ۱۴۰
- الواک: نظر، تيوري.؛ ۵
- الماسک: تالنده، په اسمان کې د ليکي په بڼه برېښنا ده.؛ ۱۴۰
- امرو: راگ دی: سا نا دي يا ما ري گا دي ني سا ني سا ري گا دي سا.؛ ۱۴۰
- انا: نيا، ادکي، د پلار مور، د نيکه منډينه، د نيکه ارټپنه، د نيکه مينا، د نيکه ميرمن، د اکا بنځه، د بابا کور ودانه.؛ ۹، ۱۴، ۱۵ او ۱۸
- اندکي: کوشنی فکر، يا کوشنی پام.؛ ۱۴۰
- انکر: اکړ، حالت او وضع (بد انکر).؛ ۱۴۰
- انگار: سکروټه.؛ ۲۰ او ۵۵
- انگار ه: سکروټه.؛ ۱۴۰
- اننگوري: انارک.؛ ۱۴۰
- اوتي بوتی: بي هوده خيري، چتي او بي باکه خيري.؛ ۱۴۰
- اوب: اوبدل يا (باقت).؛ ۱۴۰
- اورپکي: جگره مار، جنگ اچونکي، وسله وال، د کلاشينکوف ريسته داران.؛ ۱۴۰
- اورغونکی: وزگوري، د اوزې بچي.؛ ۱۴۱
- اوردپېړی: اورد پړاوی.؛ ۱۷
- اوردمنگی: اورد عمری.؛ ۱۷
- اونيزه: هفته وار.؛ ۱۴۱
- اپنجينېږ: يوه فرانسوي وي ده. هغه څوک چې طبيعت په خبرو راولي، د طبيعت ژبه ده چې زي روح شيان په خبرو راولي، بردابنت، طاقت، ظرفيت، څرگند والي او ځانگړني يي معلوموي. او په اصطلاح کې هغه متخصص

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۴ چوپړی

ته وایي چې د یو شي په باره کي په ذهن کي پلان جوړوي او بیا یي د خطونو په واسطی سره کیني یا ترسیم او تیاره وي. ۴. ۲، ۳، ۱۷ او ۲۲۱، ۲۱ ټول واری راغلی دی.

ایښه: اېنډاره، هنداره. ۴. ۱۴

ایستی: وپستلی. ۴. ۱۴۱

ایډال ویس:

دولسپانی، ټیکگولی، ټیکوی، یو گل دی چې ستوري ته ورته بڼه لري، په رنگ سپین دی او داسې غرو یا د ځینگورا د پرېنو په درزونو کي شنه کېږي، دا گل د سیویس هېواد ملي گل دی چې وگړي سګي لوبه کوي او په ډېره مېړانه سره لاس ته راوړي چې پیداکول یي گران کار دی، د دې راوړل د زړه ورتبا نښه ده، دا گل یو ملګری بل ملګري ته د لاس نښي له پاره ورکوي. ۴. ۱۴۱

هغه تن چې په ټول کران کریم د الله کتاب عمل کوي او په دونیوي علومو کي لوړی زده کړی و لري. ملا هغه تن چې کوران(قران) کریم لیکي، لوستل او ویلی و وسي، پیشوا، هغه میر چې کوران کریم لیکي، لوستل او ویلی و وسي، هغه مشر تن چې کوران (قران) کریم لیکلي، لوستل او ویلی و وسي او پرې عمل کوي یا کړلېږي. ۴.

اېمام(امام):

۸۴

۲. آ

آر:

اصل. ۴. ۱۶

آروټی:

شرطی. ۴. ۱۶

آس:

اس، اسپ، ډېرنوم نوری یي اسپي ده. ۴. ۷۸ او ۹۳

آند:

فکر، نظر، اند. ۴. ۱۵، ۳۶، ۴۴ ... ۱۳۵ (ټول ټال ۱۰

واری نور)

۳. بي (ب)

بابل:

په اېراک یا عراق هېواد کي د بنار نوم دی. ۴. ۱۴۱

بابېز:

ناڅيز. ۴. ۱۴۱

بیولالی:

هغه شعر ته و ویل کېږي چې په هغه کي د ناوي بڼه ستاینه، یادونه او تعریف کوي. د واده په هغه وخت کي وایي چې د ناوي سینگار تمام شي نو پېغلي سر یوه دایره جوړه وي او ناوي یي په منځ کي کېښنوي او بڼه ستاینه، یادونه او تعریف یي په شعر کي کوي. نوموړي شعر ته

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۲ چوپړی

- ببولالی وايي. پاتې شوني دي نه وي چې د پېغلو په ډيرا
کې هغه مېرمنې گډون کوي چې هغه واده شوي او يا
کوژده شوي وي. بې مېروخه او انجونې نه شي کولی چې
په نوموړي دايره کې گډون و کړي.؛ ۱۴۲
مالک.؛ ۱۴۲
- بادار: سيزي ده.؛ ۷۹ او ۸۹
بادرنګ: د الينگار ولسولۍ کې د کلی نوم دی. د گمبه او څخره نومي
باغه گل: کلیو د سيند نه پورې. د توری کلا نه مخ په غره لورته په
درځنی سيمه کې پروت دی.؛ ۱۴۲
زړه.؛ ۴ او ۴۲
بخري: مخننه.؛ ۱۴۲
بدرنگه: د ماشومتوب ملګری، د کمکيوالي ملګری، ورکيتوب
بډه: انډيوال.؛ ۱۰، ۱۱، ۲۱ او ۱۸۷
برخوردار: کامياب، بهره مند، بريالی.؛ ۱۴۲
بشپړ: تکميل، مکمل، پوره.؛ ۳۳، ۷۸، ... (تول تال ۴۸ واري
نور)
- بغبغی: توروزري جنګي څرخي الوتکه، توره کوشنی څرخي
تياره، توره کوشنی مرغی (سما بلکېرډه).؛ ۱۴۲
بلواګر: شورشي.؛ ۷۷ او ۲۱۱
بګی: ټانګه.؛ ۱۶۴
بنګی: څارگره الوتکه، څارکښې بېبيلوټه الوتکه.؛ ۱۴۲
بن: باغ، فردوس.؛ ۲، ۳ او ۲۲۰
بوستان: بن، وچپنګی، باغ، فردوس، بهشت، جنت.؛ ۱۲۹، ۱۴۲
او ۱۸۲
- بوژن: دهشت، بلواګري، ډاراچول.؛ ۱۴۲
بور: راتول.؛ ۶
بورولي: راتول کړي، راتولولي.؛ ۸ او ۲۱۰
بورم: راتولوم.؛ ۱۴۲
بوروم: راتولوم.؛ ۴۰
بولن: معقول، بولني (معقولې).؛ ۱۴۲
بولنده: کومانده.؛ ۱۴۲
بولندويان: کومندانان.؛ ۱۴۲
- بيديا: ټينګ، بيابان، دېسته، صحراء.؛ ۱۶۱
بيره: تيز، ګړندی، رب، څڅېبکی.؛ ۱۶۰ او ۱۶۵
بېړنۍ يو: عاجلو.؛ ۱۴۲
بي زبانه: حيوان، کم طاقت، عاجز.؛ ۱۴۲

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۴۳ چوپړی

بېلگه: نمونه، ورته بڼه، مثال. ۴، ۹، ۱۲، ... او ۲۰۰ (۱۱) واري نور په بېلابېلو چوپړو کې راغلی دی)
 بېهان: بيهي، بېي، د منو په شکل خيران گردان پوتکی لري او زېررنگ. ۴. ۱۴۳

۴. بي (پ)

پار: ساعت، وار. ۴. ۱۰۹
 پاتوری: وارث، اصلي پښتایي. ۴. ۱۴۳
 پتون: کشر، وروسته پاتي. ۴. ۱۴۳
 پردېس: مسافر. ۴. ۱۲۵
 پرلغښتی: ټولوالهيز، سپستماټیک. ۴. ۱۴۳
 پرگی: غرنی میوه ده چې قهوېي او برک رنگ لري، البته زري يې خورل کېږي. ۴. ۱۴۳
 پر: چپه، نسکور، ژېرمخی، زېرمخی، ملامت. ۴. ۵۵، ۱۳۹ او ۱۶۵
 پرونی: ښځینه څادر، ټيکری. ۴. ۱۶۴
 پسد: سم دم، رمټ، جور تيار، هوښيار. ۴. ۱۴۳
 پښت: نسل. ۴، ۱۳۶، او ۲۰۱
 پښبله: کافيېه يا قافيېه. ۱۵، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۶، ۱۷۵ او ۲۰۷
 پلاوی: استازی. ۴. ۱۴۳
 پلنگ: پړانگ. ۴. ۱۲
 پلو: د ټيکري هغه برخه چې په سينه پرته وي او له پيڅکو(څنډو، ژي) پيل او د ټيکري تر نيمايي پورې وي. ۴. ۱۷۲
 پلوه: اړخه. ۴. ۳۶، ۱۵۰، ۱۵۵، ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۹۵ او ۱۹۹.
 پلوري: خرڅوي، خرڅلاو، خرڅول، پلورل. ۴. ۸۳ او ۹۰
 پنخا: تخليق مفرده نر وييکی يې پنخ دی. طبيعت. ۴. ۱۴۳
 پنخه: تخليق مفرده نر وييکی يې پنخ دی. ۴. ۱۹، ۲۴ او ۳۹
 پور: قرص. ۴. ۱۴۳
 پوروری: قرضدار. ۴. ۹
 پور: منزل. ۴. ۳، ۱۴، ۲۲، ۲۷، ۴۱، ۶۹، ۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴

پوپک: د ماشومانو يوه بېلگه لوبه ده. هغه خالي دروی چې دولي ونې د نازک ښاخ څخه لرگی د منځ ساکه(ساقه) يا ډډ اوباسي او پوستکی يې پاتي کېږي، چې ورته پوپک وايي. او ماشومان په خوله کې د غنمو دانې او يا نورې وړې

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۴۴ چوپړی

داني اچوي او هغه د خولي په واسطه پوپ کوي. چي هغه دانه د پوپک په منځ کي په سرعت سره د نښي طرف ته درومي. ۱۴۴

پوښتي، پوښتنه کول، سوال کول. ۱۴۴ ۱۴۴
پوهگري: رونا اندي. ۱۴۴

پيدايښت: زوکړه. ۸، ۱۵۲ او ۱۶۷
پيسو: مفرده وي يې پيسه ده، هاميانی، پيسی. ۲۲، ۲۵ او ۱۶۰

پېغله: باکيره جلی، بي مېروخه، ناواده. ۲۲، ۴۷، ۸۲، ۹۴، ۱۱۴، ۱۲۹، ۱۶۰، ۱۶۵ او ۲۱۰
پيمانه: تله، اندازه. ۱۴

پینی: کائينات. ۸، ۱۲، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۷۵، ۱۳۵ او ۱۳۶
پېيله: اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ۱۲، ۲۶، ۲۷، ۳۶ او ۲۰۵ (ټول ټال ۳۰ واري نور راغلی دی).
پېيرن: پېيله، اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ۱۲، ۲۵ او ۱۴۷

۵. تي (ت)

تابدان: درينځه. ۱۴۴
تان: (۱) تشکيل، رغونه، جورښت، ۲) خوی، رویه. ۱۵
تپړ: پری، رسی، عوبدل شوي لومه. ۱۵۹
تپران: بونجی (مونجی) هغه څوک چې پزه پيټه کوي او لنډه وي
تران: یې، پیت پوزی. ۱۴۴
ترخان: پیل، شروع، برید. ۶، ۸ او ۹
تروگی: د لرگي چينجی، هغه څوک چې له ماليې څخه معاف وي. ۱۴۴

تاراک: یو ډول گيا ده چې غوايي و خوري پرسپري. ۱۴۴
ترانگه: ټول وژنه، عام وژنه، قتل عام. ۷۹
تعلیم قدم (کدم): دره. ۱۴۴

تل: شپږم حالت د سیستم دی، کي ورته وايي:- کله چې گور پای ته رسي تعلیم قدم پیلېږي. بیا شپه ميري سره په گډه وایي یو!، خپلو پخښو ته ډب ورکوي. بیا وایي دوه! بیا خپلو پخښوته ډب ورکوي. بیا وایي دري! بیا خپلو پښوته ډب ورکوي. ۱۴۴، ۱۷۴، ۱۹۰ او ۲۱۲
تل: بېخ، ژورټکی، ژوره نقطه. ۱۳۶
تمکه: همېشه، دايم. ۵۶، ۷۰ او ۹۸

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۵ چوپړی

- تمکه: یو راز زهر او شیدي لرونکی بوټی، یو ډول غرنی بوټی دی چې د زهر پی لري.؛ ۱۴۵
- تمن: زهري شیدي کونکی.؛ ۱۴۵
- تخنرو: اشخار، تمنه، د اشخارو د بوټی څخه جوړه شوې پلنه چکی چې د صابون په ځای استعمالیږي.؛ ۱۴۵
- تندوس: تمخرو، تنزری، تمزری، یوه مرغی ده چې خونوره غوبنه لري.؛ ۱۴۵
- توتان: یو ډول گیاه، یو ډول واښه دي چې د پسرلي په موسم کې راټولېږي.؛ ۱۴۵
- تود بڅری: تازه میوه ده، د توت ډېر نوم.؛ ۱۴۵
- تور: پروتون.؛ ۱۴۵
- توران: په پرتیا تورن، ملامتیا.؛ ۱۴۵
- تورایت: تور کندهاري انگور دي بیخي تور.؛ ۱۴۵
- تورتورو: یوه ډول تور انگور دي چې لږ شان سوړوالی هم لری.؛ ۱۴۵
- تورتیلی: گونگی.؛ ۱۴۵
- تورکوتا: لمر سوځلی، هغه سړی چې تک تور وي، تورسوی شی.؛ ۱۴۵
- توره پاڼه: د ځای نوم دی چې د لغمان ولایت مهترلام ولسوالی مخې ته پروت کلی دی، د لغمان ولایت په مرکز کې شتون لري، یاد تورکوټه.؛ ۱۴۵
- توره خره: بنفشه، یو ډول بوټی دی چې ارغواني رنگه گل لري.؛ ۱۴۵
- تورم: سهار وختي.؛ ۸۷
- توروټکو: د موسیکی یا د ډمټوب یوه اله د چې پوکوي یې او د تولی په شان اواز اوباسي.؛ ۷۶
- توریشانه: د تورو نقطو جمع ده: قران کریم، مقدس کتاب، او پښتانه یې د الله تعالی له لوري رالېږل شوي مقدس کتاب قرآن پاک چې د حضرت جبرائیل امین ملائک په واسطه پر حضرت محمد (ص) نازل شوی دی بولي. چې زمونږ ژوند، قانون، نظام دي کتاب پوري تړلی دی. ورته وايو او منونکو ته یې مسلمان وايي. الله تعالی مونږ ته له یو لږ شیانو څخه په کلکه منه کړي یو چې هغه حرام دي او نه به یې کوئ: په ځمکه کې فساد، د پردو خبرې منل، یهودو او عیسویانو نه پیسي اخستل او لاس ورسره یو کول، د مسلمانانو وژل، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل،

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۴۶ چوپړی

د خور غوښه خورل، د یتیم مال خورل، ظلم، منافقت، ... او له هغه سره شریک نیول دي. او بل لړ شیانو یې حلال گرځولي دي چې همیشه به یې کړی: د انسان درناوی، د پلار او مور درناوی، بېوزلو، مسافرو، لارورکو، کوشنیانو، سپنزیرو ته خواره او اړي بابرول، یووالی، لمونځ، روژه، زکات، حج، یوازي او یوازي د الله تعالی د رضا له پار جهاد، ښه سلوک، ښه رویه، ارام خوراک کول په تېب اواز غږېدل، د مشرانو احترام، پاک خواره خورل، جغات، د مور او پلار په وړاندې د اوف کلمه هم نه ویل. ۸۴. ۴

توژن: تور بخنه، تورنگی. ۱۴۶. ۴
توکي: دوران، پریود. ۱۴۶. ۴
تولندی: موتر، لکه بگاتي، لمبرگیني، لکسیس، تیوتا او بنس تولندی . ۲۲۲. ۴

تومن: شیرگرم، ترم. ۱۴۶. ۴
تونده: غوره مری. ۱۴۶. ۴
تېري گل: د مهترلام په ولسوالی، د لغمان په مرکز کې د کلي نوم دی. له مریم کوري نه کوز لورته (تیرگری):

(نوټ: نوموړې پرته او اوارې سیمې پېخلیک دی. د شپارسمې پېړۍ سروڼه وو، د کروندو د کرکيلي د مالیاتو غونډولو راپورونه چې به سلطانت ته ورتله نو د دې ختبخې پرته او اوارې سیمې چې د الینگار او الیشنگ د سیندونو او ترانگو په غاړو کې وې افغانستان باله، او نومه وړی نوم به بابا ته ډېر خوند ورکاوه. او وروسته سلطان احمد شاه بابا ابدالی دوراني د ټول افغانستان نوم کړ، چې تر اوسه پورې پرې یادېږي.)
نو یو هندو سوداگر چې نوم یې تېري گلي نومیده او همدې کلي کې اوسېده.

د وخت په تېرېدو سره نوموړی تیرگری شو. او بیرل هندو انگر هم په همدې کلي کې وه. هغه وخت چې سلطان احمد شاه بابا ابدالی دورانی له هندستان څخه راستون شوی وو، نو ډېری گڼه هندوان ور سره راغلي وو او په دې کلي کې ژوندگر شوي وو. ډېری گڼه وگړي په دې اند دي چې نوموړی له پخوانه د تېري گل په نوم وو او وروسته تیرگری شوه. د لغمان زور ښار یې هم بولي. ۱۴۶. ۴
د تره ښځه یا کاکۍ. ۱۷۲. ۴

تیندار:

د تاتوبي ميلي پېبلي ۱۴۷ چوپړی

۶. تې (ت)

تاتوبي:.

د پېل پېر مېنه، لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ۴. ۵، ۶، ۹، ۱۰ او ۲۲۱ موټرسیکل، موټرگارډ. ۴. ۱۴۷

تېټی:.

تېه:

د وی یا ویکی له پامه (په لغات کې) تېه هغه دوی سرې پېبلي (پېیرن، اشلوک، شېر یا شعر) ته وايي چې د تېپ سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندرېز، خوږ، گڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخیل ډک شېر دی چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د ابېڅو «، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ...»، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې ښی) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (فلگیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

تېي د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنگونو او پارانویکیو پرته. (دفتنگونه د تېي توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، گرانه، یا الله، یه، وای، وای!!، وه، وه الله، الله وی، ای، وه الله وی!!، وای، وای، وای، وروره، یه الکه، یه پښتونه، یه کربانه، کنه او داسې نور...).

د پېنېلي یا قافيي کلمې یا غونډلې نه لري. خو د دویمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره تېه باید ده (زموږ خپله وه، هیا هی، چې ورته وړه، روغه، کوشنی، لنډه، دوی سترګي ه، وه، دوی سترګي والا، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، وه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهویشتم، گڼه ابېڅې ده. په واول یا غرن او از پایته رسېدلي وي، تېه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

په نورو ژبو کې د دې ډول بېيله (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د تېي په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرتولو تېو، باندي

د تاتويبي ميلي پييلي ۱۴۸ چوپړی

يوه رښت (دودى يا قانون) د تطبيق وړ دى، يانې داچې د هرې ټپې لومړۍ مسره بايد ۹ له دفتنگونو پرته، او دويمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته.

د هرې ټپې، د لومړۍ څلورمه او اتمه څپه؛ د دويمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي؛ ډېرى وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه بيزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. ۴. ۲۹، ۳۶، ۳۹، ... ۲۰۶ (ټول ټال ۶۵ واري نور)

ټپه يې يوون نوم دى، يا مفرده وى يې ټپه ده او ټپه ډېرونوم ټپو (نارينه وى) او ټپې (بنځپنه وى) کېږي. ۴. ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... ۲۰۸ (ټول ټال ۳۶۴ واري نور)

د وى يا ويکيې له پامه ټپه ايزه هغې درې سرې پييلي ته وايي چې درو ټپو سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې، څرنگوالى او څرگندوالى لري. ټپه ايزې (ټپيزې):

او په اصطلاح کې هغه وگړنى، پياوړى، غښتلى، هېښونکى، سندرېزه، خوږه، گڼلى، منلى، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پييله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو و، بن، ډ، ږ، ن، ى او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولى شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلى شي.

د کوشنې ټپه ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوبيکيو پرته دى. (دفتنگونه ، اليده ، اضافه، سرباري او اوستربارى، غونډلې يا کلمي دې چې سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛، يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غبرگغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته رازې او لکه پوستووى اواز يوه وار پتليز له خولې راوزي د يوه غبرگغږ لومړى ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکى واله يې يا نرمه وى، او زرکى واله يې يا درنه يې وى، او داسې نور. ديفتنگونه ، غبرگغږونه، ناټروويکي، ټروويکي، ستربل،

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۴۹ چوپړی

اوستربل، پانونيکي، بلنويکي، انډېنني، هېبجاني چغي، لکه: الله وي!، وي، او، نو وي!!، جان، خانه، خانه!، آشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، واي، واي!، وه!، وه الله، اي!، وه الله وي!!، واي، واي، نو، الله، او، گرانه!، يه کرانه!، يه پښتانا!، يه حلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که خاره!، اي الکه! وروره!، بخته ميره!، وي اه!، دغه راز هو، نه، بنه، خنگه، ولي...، نومري تول د ټپه ايزي (ټپيزي) توکي دي، چي لکه هري مسري پيل کي، کله منخ او ډيراي وخت په پای کي ويل کپري او د څپو په شمېر کي ډېر والی راولي.

د پښېلي کلمي يا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېمي او درېمي مسري په پای کي ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی تول ترنگتوک بشپړوي. هره لنډی ايزه بايد ده (زموږ خپله، ه، هيا هي،، چي ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگی ه، هه، دوی سترگی والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهویشتم، گڼه ابڅي ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، ټپه ايزه د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي.

او درېيمه مسره يي ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته. د هري ټپه ايزي، د لومړی او دوېمي مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کي کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي. له سيمه بيزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کپري او په ځني سيمه کي بېلوالی لري. په بله وينا لنډی ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غري يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چي د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، او يوه دېرشمي څپي خور غري د ټپه ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د ټپيزي يوه بل رغنده توک گڼل کپري او نه شتون يي رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يي يوه څپه کمپري او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پايني توکونه په يوه پير کي له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکي نهمي، اتلسمي، او يوه دېرشمي

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۰ چوپړی

زورني څپي له يوه څه اغېز سره تپه ايزي ته يوه خورغري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزي رغبت پنځ کوي، د ايزي غوره توک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډۍ، تپې، تپکې او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنگينه پاينې څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له نيماکۍ، انگي، لنډکۍ، بگتۍ، کپسۍ (شبي)، پارکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيټې، سپينۍ (ازادي پېيلي)، کپسه گۍ، د اتن غبرگۍ، دري څپيزۍ، څلور څپيزۍ، پېنځه څپيزۍ، شپږ څپيزۍ، اووه څپيزۍ، اته څپيزۍ، نهه څپيزۍ، لس څپيزۍ، هايکوبۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورگۍ، کپنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، ناپېنېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلې، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخې، Dialogue) له سټې بېلوالۍ ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له دري مسرو څخه رغبت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده دري غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالۍ يا گړندۍ فرق يې وکولای شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رب سوب کې ټول پښتون پښت کولای وشي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپينې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره تپه ايزي نوم باندې نوموم، چې دې پښتو دري سري پېيله له درو سره تپ يا درو سره زخم يا دري زخمه يا دري تپه، درو سره تپه ايزي، څلور سره تپ له څلور سره تپه ايزي سره، پېنځه سره تپ له پېنځه سره تپه ايزي سره، شپږ سره تپ له شپږ سره تپه ايزي سره، اووه سره تپ له اووه سره تپه ايزي سره، اته سره تپ له اته سره تپه ايزي سره، نهه

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۱ چوپړی

- سره تپ له نهه سره تپه ايزی سره او لس سره تپ له لس سره تپه ايزی سره... دېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې لري.؛ ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱
- تاپی: (۱) په نښه شوی، تاپه شوی (۲) په ټکو لوخسی (خصی) شوی، تپي شوی، ټکيدلی.؛ ۱۵۱
- تاپن: مهر لگونگی، تاپه کونکی، چاپه کونکی.؛ ۱۵۱
- تاپ: افسوس، تاپ، ارمان، اوسوز، اوسوس.؛ ۱۵۱
- تانتیس: کم عقل، شوده، ساده، ناپو.؛ ۱۵۱
- تانوری: ټانټور، ټانډور، د څپياکي (چاپکو) توتې چې نغري کې يو دبل دپاسه اېښودل کېږي او په اسانه اور اخلي.؛ ۱۵۱
- تبر: کورنی، کهول.؛ ۲۴، ۳۷، ۱۳۶
- تبوتوک: غرنی بلبل.؛ ۱۵۱
- تپير: سونډي توکر.؛ ۱۵۱
- تپير: سينه، ټيری.؛ ۹۶
- تپنگ: (۱) دښته، بيابان، ميره، وچه دښته (۲) خالي لاس (۳) د افغانستان په ختيځ کې د يو ځای نوم دی.؛ ۱۴۲، ۱۶۱ او ۱۹۲
- تگمار: دوکه ورکونکی، غلط توونکی، تېر وېستونکی، خوله په سروونکی، چل ورکونکی، فريبکار.؛ ۱۵۱
- تندان: پلن، پرسيدلی.؛ ۱۵۱
- تنده: وچولی، تندى.؛ ۱۵۱
- تنگ: انگ، انگ لرونکی اواز، د بدبختی زيری.؛ ۱۵۱
- توکان: د تخرگ لکره، امسا، ټاپوړی.؛ ۱۵۱
- تول: واړه، درست.؛ ۳، ۴، ۵، ... او ۲۲۱ چوپړی (تول ټال ۳۵۹ واري نور دا وی په بېلابېلو چوپړو کې شتون لري).
- تولگو: صنفونه، تولگي، تولگی يکر نوم دی.؛ ۱۵۱
- تولگوالو: هم صنفیان، تولگیوال.؛ ۱۵۱
- تولگی: صنف، کلاس.؛ ۱۸۹
- تولواله: سيستم.؛ ۴۰ او ۱۶۶ چوپړی
- تپت: کوز، لاندي.؛ ۱۳۶ او ۱۴۶
- تپته: سويي لوري، کوزي، لاندي.؛ ۵۲، ۸۵ او ۱۲۵
- تيکی: د وی له پامه ټيکی هغه دوی سرې پېيلي ته وايي چې د ټيک سره دېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۲ چوپړی

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندريز، خور، گڼلی، منلی، له اند، بند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زمور لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو وو، بن، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پيداينست سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټيکي د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنگونه د ټيکي توکي دي لکه: وى، او، نو وى!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وى!، اى!، وه الله وى!!، وا وى، وای وای، وروره!، يه پښتونه!، يه کربانه، کنه ...)، د پښېلي (قافيې) کلمې يا غونډلې نه لري. خو د دويمې مسرې په پای کې اهنکينه کلمه لري، چې دوى ټول اهنک بشپړوي. هره ټيکي بايد ده (زمور خپله ،ه، ه يا هي ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنده ه، دوى سترگي ه ،ه، دوى سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهوېشتم، گڼه ابېڅې ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي. ټيکي د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېيله (البته په همدې وزن او اهنک) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټيکي په ژباړه کې د دې اهنک ساتل شوی دی.

پرټولو ټيکي يو، باندې يوه رښت د تطبيق وړ دی، يانې داچې د هرې ټيکي لومړی مسره بايد ۹ له دفتنگونو پرته، او دوېمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې ټيکي د لومړی څلورمه او اتمه څپه او د دويمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي. له سيمه ييزو غرو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري.؛ ۲. چوپړی او ۱۰۰ واري نور راغلی دی.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۳ چوپړی

تيکی یو: تيکی يې يکره وی (یوون ويکی یا مفرد لغات) دی یا د تيکی ډېر نوم دی. ؛ ۲، ۱۶، ۱۱۷... (۱۹ واری نور راغلی دی)

تيکی ايزی (تيکيزی): د وی یا ويکيې له پامه تيکی ايزه هغې درې سرې پېيلي ته وايي چې د څو سره تیک سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندرېزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د اېڅو ، وښ، ډ، ر، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنې تيکی ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کلمې دي چې سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غبرگغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته رازي او لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوزي د يوه غبرگغږ لومړی توک يوه خپلواک او دوېم توک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ،وی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ،وی،، او داسې نور. ديفتنگونه ،غبرگغږونه، ناټروبيکي، تروبيکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښنې، هېبجاني چغې، لکه: الله وی، وی، او، نو وی،!!، جان، ځانه،!، ځانه،!، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، په، وای،!، وه،!، وه الله، ای،!، وه الله وی،!!، وای، وای وی، نو، الله، او، گرانه،!، په کربانه،!، په پښتيا،!، په ځلميه،!، هه بچيه،!، فردوس ځانه،!، لغمانيه،!، په که څاره،!، ای الکه! وروره،!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنگه،

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۴ چوپړی

ولی...، نومري ټول د ټپه ايزي (ټپيزي) توکي دي، چي لکه هري مسري پيل کي، کله منځ او ډيرای وخت په پای کي ويل کېږي او د څپو په شمېر کي ډېر والی راولي.

د پنبلي کلمي يا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېمي درېمي، څلورمي او پېنځمي مسري په پای کي ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره ټيکي ايزه بايد ده (زمور خپله ، ه ه، ه يا هي ،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگي ه ،ه، دوي سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودي، ه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهويشتم، گڼه ابڅي ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، لنډی ايزه د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي. او د لومړی ټيکي ايزي څلورمه او د دوېمي ټيکي ايزي پېنځمه مسره يي ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري ټيکي ايزي، د لومړی او دوېمي (د پورتنی څلور سري مسري درېمه، او د پېنځه سري مسري څلورمه) مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري (پايی مسري،) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کي کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي. له سيمه بيزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سيمه کي بېلوالی لري. په بله وينا ټيکي ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غږي يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چي د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی او څلوېښتمه (د پېنځه سره ټيکي ايزي يي نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی، شپږدېشتمی او نهه څلوېښتمی) څپي خور غږي د ټيکي ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د ټيکيزي يوه بل رغنده توک گڼل کېږي او نه شتون يي رغنيت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يي يوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غږ له لاسه ورکوي. دغه پايي ټوکونه په يوه پير کي له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۵ چوپړی

مخکي وروستی نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی او
څلوېښتمه

(د پېنځه سره ټيکي ايزي يي نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی،
شپږدېښتمی او نهه څلوېښتمی) زورني څپي له يوه څه
اغېز سره ټيکي ايزي ته يوه خوږغږي وربښي او پر
همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم
ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يي
ترنگتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره سټه د
ترنگتوک په پاينی مسره کې دی چې نوموړي مسره د
ايزي رغښت پنځ کوي، د ايزي غوره توک او منځي
راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډی، ټپي،
ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه،
پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري
اهنگينه پاينی څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره،
خو له نيماکي، انگي، لنډکي، بگتي، کېسي (شبي)، پارکي،
کاگرې، نارې، بدلي، لوبي، سندري، چاربيتي، سپني
(ازادې پېيلي)، کېسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزی،
څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی،
اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکوبي، موندی ()
سر پرېکړی، انځورگي، کيننوزی (سانتی)، نامانيزی،
زخی، بي ټولی، ټولونجی، ناپښليزی، ناپېيلي او سلسلی،
دي ټولو پېيلو سره د سکالو
(موضوع، مسلي، دننه نی برخي، Dialogue) له سټي
بېلوالی ولري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له
درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان
له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادوني سره.

نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رت بېلوالی يا
گړندی فرق يي وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو
زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی
وشي.

د ټيکي ايزي د څپي شمېر بېلگه داسي ده چې درې
سره لري ۳۱ څپيزي وي، څلور سره ټيکي ايزي ۴۰
څپيزي وي، پېنځه سره ټيکي ايزي ۴۹ څپيزي وي، شپږ
سره ټيکي ايزي ۵۸ څپيزي وي، اووه سرې ټيکي ايزي

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۵۶ چوپړی

۶۷ څپېزې، اته سره ټيکۍ ايزې ۷۶ څپېزې وي، او نهه سرې ټيکۍ ايزې يې ۸۵ څپېزې وي او لس سره ټيکۍ ايزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره ټيکۍ ايزې ۴۰ څپېزې رانېلولي لري او څلور دانې وويل شي. خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په بنکاروندو په سټه ولاړ راځي، ډېرې بڼې يې اته سره ټيکۍ ايزې ۷۶ څپېزې وي چې دوي دانې وويل شي، بڼې به بيا درې سرې ټيکۍ ايزې دي اته دانې يا دولس وويل شي، لري بڼې بيا پېنځه سره ټيکۍ ايزې يا پېنځيزونې ټيکۍ ايزې دي چې پېنځه دانې وويل شي بڼې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ سره ټيکۍ ايزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پبيله د څو سره ټيکۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو څلور او پېنځه سره پبيله له څلور سره او پېنځه سره ايز ټيک، پېنځه سره رب رمټ ايز يا پېنځه سره سم برابر ايز او ايزې سره تشع کوم، چې ورته ټيکۍ ايزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره ټيکۍ ايزې، څلور سره ټيکۍ ايزې، پېنځه سره ټيکۍ ايزې، شپږ سره ټيکۍ ايزې، اووه سره ټيکۍ ايزې، اته سره ټيکۍ ايزې، نهه سره ټيکۍ ايزې او لس سره ټيکۍ ايزې... په بڼه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناويتوب درناوې ته چې په همغه شېبو او چارپېريال کې ويل کېږي نوموم يې. ټولې ځنگېرني يې د بنادۍ د دې شېبو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي سم برابر، يوازې د ناوې ستاينه په کې کوي همدغه چارپېريال سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني لري.؛ ۱۵۳ او ۱۵۶

۷. جې (ج)

جانان: زما ريضائي نوم دی، زما ريضايي مور را باندې جانان نوم ايښی و، په دغه نوم به يې نومولم، ۲: لالی، لېوال معشوق، حبيب، محبوب.؛ ۴۷، ۴۸، ۵۱ او ... (ټول ټال ۶۳ واري نور).
جرگه: د پښتنو دود مجلس چې الله فيصله کېږي.؛ ۱۱۲

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۷ چوپړی

- جغات: کوشش، بربر، زیار، زحمت. ؛ ۱۵، ۱۴۶، ۱۸۵، او ۱۸۸
- جگړې: جمع وی ده جنگونه، مفرده وییکی یې جگړه. ؛ ۲۱، ۲۵ او ۳۷ چوپړی.
- جگړه: جمع وی یې جنگونه، مفرده وییکی یې شخړې. ؛ ۱۴۰ او ۱۵۷ چوپړی
- جلا: بېل، جدا. ؛ ۱۵۷
- جکا: (جگه)، کور. ؛ ۱۵۷
- جلگی یو: د جلگی مشابع ده چې د چمن واښه دي چې څرکا لري. ؛ ۱۵۷
- جنبان: لړزنده، لړزېدونکی. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جوگر: څپره، جونگره. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جولا: غالی اوبدونکی، توکر اوبدونکی. ؛ ۱۷۳
- جيجری: کوزری، کوزلی، د خاورو گډوی، د خاورو گډوه، د خاورو هغه لوبنی چې لاستی لري اوبه په کې څښلی کېږي. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جيجکي: جمع وییکی دی د جيجی، هغه مرغی دي چې د لوپت نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ؛ ۱۵۷
- جيجی: د يوه مرغه نوم دی، هغه مرغی چې د لوپت نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ؛ ۱۵۷
- جيجيونتی: د موسیکی د کماچ تات یو راگ دی، رکهب یې با دي دی په دوو گندهارو (کومل، تیور) او دوونکهار وویل کېږي، ارو، امر. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جیل خانی: زندان، بنديخانه. ؛ ۱۵۷
- جیویش: هود، یهودي، بني اسراييل، د لغمانی بلا (بلحه) زامن. ؛ ۷۴

۸. چې (ج)

- چان: ستره، پاک، صاف شوی، پاک شوی، غلبیل شوی، کره شوی. ؛ ۱۵۷
- چامبېل: جمبېلی، چامبېلو یې ډېر نوم دی، چلمبېلی، یو ډول سپین گل دی چې ډېر ښه بوی لري خوسپین یې ډېر پیدا کېږي. ؛ ۱۵۷
- چانډو: یو ډول نشه ده چې افین (اپیم، تارياک) په اوبو کې پخوي اوچلم کې یې څکوي. ؛ ۱۵۷
- چپاول: گوښه کول، چورول، تالا کول. ؛ ۱۵۷

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۸ چوپړی

چيټ: (۱) چيټ، توکمار، توکي، مسخرهچي، توکي، ملندي، مسخره کونکي، دوره مار (۲) کرتو، قرتو، قرتن، غورتن. ۱۵۸ ۴

چيټ: (۱) تکره الک، غت الک، تندرسته سړی (۲) څرگنده، بڼکاره، معلوم، چيټه. ۴. ۱۵۸

چتي په چتي: هسي بي فائيدي، محضي محضي. ۴. ۱۵۸
چرسي: له چرسو تن، هغه تن چي چرس ځکوي، نشه کونکي مواد دي. چرس. ۴. ۶۸

چرلندی: خاکساری، متواضع، چرلند. ۴. ۷۸

چرلندی: متوازن، خاکسار. ۴. ۸۵

چغخی: مغز، مغخ. ۴. ۷۴

چغشکي: د ماشومانو کوچنيانو ځلميانوڅڼي، د ماشومانوڅڼي، کوچنيانوڅڼي، ځلميانوڅڼي. ۴. ۱۵۸

چوپړي: چوپړی يا مخ، پاڼه، ورقه، صفحه بي يکر وی ده، لکه د کتاب او داسي نورو چوپړی. ۴. ۲، ۶، ۱۰، ... ۲۲۰
چوپړی (۱۵ واري نور ټول ټال کينل شوی).

چوپړی: مخ، پاڼه، ورقه، صفحه لکه د کتاب او داسي نورو چوپړی. ۴. ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ... ۲۲۳ (ټول ټال ۲۲۳ واري نور کينل شوی).

چارمغز: غرنی میوه ده چي گرد شکل لري. البته پوتکی او مغزي خورل، غوځان. ۴. ۱۸۲

چنک: چپناغ، يو نوع شرط دی، چي د چرگ د سيني دوي شاخه هډوکي په ماتولو سره پيل کېږي، دوي تنه يي په دې موخه تړي، چي د زهن چټک تيا، زکاوته پکي معلومه وي.

دواړه تنه په دې بېلگه سره تړه تړي چي که هر څه ما تا ته لاس په لاس درکاو نو د هغه سيز له نيولو او اخستلو نه وړاندې به راته ياد وايي. که ياد يي و نو له نيولو وړاندې ورته واي چي ياد، که هېر يي و، مقابل لوری ورته وايي چي و، ستا هېر زما په ياد،،

نو په دی حالت کې چي يي سره په کوم څه باندي شرط تړلی وي هغه به ورکوي. لکه: ورو او غريبو د چپناغ گټلو ناغه: بېلگه- اينداره، رومنځ، د بوتانورنگ، کالي، لونگی، پکول، د ميلي مصرف.

ځوانانو او مينو د چپناغ گټلو ناغه: بېلگه- نوی کتابونه، بڼه قلم، غورکی، تېسوت ساعت، کمپيوتر، د سرو زرو گوته، له تندي مچه، په زره پوري ختي او کالي.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۹ چوپړی

شتمنو د چپناغ گڼلو وبه: بېلگه- د بنادۍ مصرف، موټر، د لور پورو ودانۍ يو کور، د حج مصارف، په نړۍ يو الو هوټلونو کې مېلمستيا، د باندني هېوادونو د ډيسکوتیک مصرف، باندني هېوادونو د قمار خانو مصرف پری کول. ۷۵.؛

۹. ځي (خ)

غصه، قهر.؛ ۱۵۹
قهرول، په غصه کول.؛ ۷۸ او ۹۳
ځاريدونکی، فيدايي، قربانيدونکی.؛ ۳۱۰
خاصه.؛ ۱۵۹
ځان وژونکی، انتھاري، خودکش.؛ ۱۵۹
کرجني، مغرور.؛ ۴۰ چوپړی
ځدران په پکتيا کې د يوه نامتو او مشهورې قبيلې نوم دی.؛
۱۵۹

غويانو په اوږو يې ږدي، سپاره تر، موټي، پال، تير، رسی(تير)، ځونډي او غويه کنترول وي.؛ ۲۲ او ۲۵
په ډبره اوبی ترتيب گڼه گوڼه راوستونکی.؛ ۷۸ او ۹۳

ځلانده، درخشانه.؛ ۱۶۴
پوځ، لښکر.؛ ۱۵۹
ځاڅکی ځاڅکی توپونکی، ټکی ټکی کوونکی، څڅوی کونکی، قطره کوونکی.؛ ۷۸ او ۹۳
گڼي.؛ ۱۵۹

لغمان ولايت د الېنکار ولسوالۍ، د نورلام بابا کلي سر ته لوري ته يو دنگ سپين په واورو پټ د اوږدو پړينو لرونکی غره څوکه ده.؛ ۱۴۱

۱۰. ځي (خ)

څڅوب، چکک، څکک، څڅيدنه، څڅوی، قطره، څڅواکۍ.؛ ۱۵۹ او ۱۶۰
کتوکه، تعقيب، تر پام لاندې ساتل.؛ ۱۵۹
تعقيبول.؛ ۷۸ او ۹۳
پلټونکی، ډډونکونه، پلټنه کوونکی، کتوکی، هغه وگړي چې د باز په بڼه رته، رمټه، چابکه، ټېنگه منگولي لرونکي وي او د څېرکو کړنو پوهه و لري.؛ ۱۴۲

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۶۰ چوپړی

- څارگره: کتوکه، ډډونه، د ځانگړو خدمتونو جلی، هغه پېغله چې د ټاټوبي د غلټو هامیانیو، وړانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو مخه نیسي.؛ ۱۴۲
- څارونکي: پلټونکي، تر پام لاندې رواستونکي، هغه جلی چې د باز څخه تېزې سترگی او پام و لري چې ټاټوبي د غلټو هامیانیو، وړانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو په پټه او بڼکاره ترلاسه کوي. نر یکی نوم یې څارونکی او ډېر نوم یې څارونکي دی.؛ ۱۶۰
- څاري: بې اتفاقي.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپان: د اوبو توپان.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپان: کتار، قطار، صف، چپل.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپرکي: فصل، برخه.؛ ۱۹۲ او ۲۱۴
- څپوڅو: څپوڅی، خاپوړی.؛ ۱۶۰
- څپیز: څپه بییز، بڼڅه نوری یا بڼڅه نوم یې څپیزه ده.؛ ۳۶
- څپیزو: څپه بییزو.؛ ۱۶۰
- څخلو: سجدو.؛ ۱۶۰
- څخلي: سجدې، مفرده وی یې څخله یا سجده ده.؛ ۸۴ او ۱۸۲
- څڅبکی: گردنې، چټک، تیز، ژر، رت، بیره. جمع وی یې څڅبکي؛ ۱۴۲ او ۱۶۵
- څڅوبکی: څڅواکی، قطره، څاڅکی.؛ ۱۶۰
- څڅڅڅکي: د اوبو پوکنی، د اوبو پړومبی، برېوکی.؛ ۱۶۰
- څربولیره: غټول کپیره، چاغول کپیره.؛ ۱۶۰
- څرخبان: بازیگر، څرخبانی.؛ ۱۶۰
- څرگرو: څرگری، یو نوع غرنی بوټی دی، چې تارتار وانبو په شان دی، په زړه پوري بوی لري او اکسره د کوټو په غولي او جماعتونو کې یې د فرش له پاره اچوي لکه بروخي.؛ ۱۶۰
- څرگه: بزبو، تری، حق دوسته مارغه، یوه ډول مرغی ده چې د شپې له خوا ځان په ونه کې ځورند وي او حق نارې وهي.؛ ۱۶۰
- څېرمه: څرمه، نږدې، کم وخت.؛ ۱۶۰
- څرو: د اور رڼا.؛ ۷۵
- څکل: (۱) کم واټن، لږه فاصله، لږه لاره، (۲) څنبل، چنبل، چپنبل، چپنبل، چیکل، (۳) څکل: په ژبه د یو شي کیفیت.؛ ۷۸ او ۹۳
- څکل: د یو شي خوند کتل په ژبي سره، د یو شي کیفیت معلومول.؛ ۱۶۰

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۶۱ چوپړی

ځکه: ځکاکه، روزي، هغه څه چې خورل کېږي.؛ ۷۸، ۹۳ او ۹۵

ځلنی: چهار شنبه.؛ ۱۶۱
څلورځنډی: څلورکونجی، اطاق، کوټه، خونه.؛ ۲۳
څلور لاري: چوک.؛ ۱۶۱
څلی څولی: (۱) لوري ژوري، څلي څولي (۲) د لاري توبنه.؛ ۱۰۶ او ۱۶۱

څلېر: د بېديا تالاو، د صحرا تالاب، د مېري ډنډ، د سارا حوض، د صحرا ډنډ، د ټينگ حوض، د بنتي ډنډ، په دشته کې ډنډ، په ټينگ کې ډنډ، په بېديا کې تالاو، جوړ، تربلې، اود.؛ ۱۲، ۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۳

څورلېڅ: څورلېڅی، چورلېڅ، لټ، محور.؛ ۱۶۱
ځمکه: د ځمکې په مخ درځ (درز) يا د ځمکې په مخ چاود.؛ ۱۶۱

ځمغېلي: وړه او زړه خيمه، وړه او زړه کيرېدی، ۱: څېره، شيشی، برلک پوری، د مرغانو شکنو (شکانانو) او نورو ځناورو د ډارولو دپاره په پټي او فصل کې درول شوی وي.؛ ۱۶۱

ځمغېلي ځمغېلي: وتره (ځمکه)، وچه او لمده ځمکه.؛ ۱۶۱
ځنگزان: په ډډه، په اړخ، په يوه طرف.؛ ۱۶۱
څو تر څو: تر څوپوري، تر څومره پوري، تر څومره زمان پوري.؛ ۱۶۱

څورله: ځنځير، ځنزير، سرکوزی.؛ ۱۶۹
څورلېڅی: لټ، محور.؛ ۱۶۱
څوسيس: جاسوس، سوسيس، د ميرځمن پټ مالومات، ځای، کچه، له ليکې شاته شتمني او ځواک پېژندونکی، دېن څارونکی.؛ ۱۶۱

څوکړ: کوڅه، چوکړ.؛ ۱۶۱
څوگير: انتظار کې ناست، منتظر، په څوکي ناست، د بنکار په طمعه ناست بنکاري.؛ ۱۶۱

څولسيزی: سو دپي لس، لس کاله.؛ ۱۶۱
څه او څه: پلانی او پلانی.؛ ۱۶۱
څه نه څه: کم او زیات، لږ او ډېر.؛ ۱۶۱
څښتن: الله، رحمان، رحيم، ساتونکی، الله تعالی، رب.؛ ۷۴، ۷۹، ۸۰، ۸۱ او ۱۹۳

د تاتویي میلی پېیلی ۱۶۲ چوپیری

۱۱. خی (خ)

- خاوند: بر، خاونده! رب، الله، څښتن، ساتونکی.؛ ۵۱، ۶۵ او ۷۸
- خاوند: مېړه، ساتونکی، شا یا شاه.؛ ۷۸، ۹۰، ۹۳، ۱۳۸ او ۱۷۴
- خپنځېدو: خپنځېده، په ځمکه او اړېدل، په ځمکه تښته کېدل.؛ ۱۶۲
- خپن غوری: غورنرمی، غورپوستکی، د غورپېڅلی، د غور پوڅکی.؛ ۱۶۲
- ختېځ: شرق، لمر خاته، هغه ځای چې لمر ترې را پورته کېږي، هغه سیمه چې لومړی پرنورو سیمو رڼا او روښانایي خپروي.؛ ۳، ۱۶، ۳۲، ۳۶، ۱۳۶ او ۱۵۱
- خڅوک: خڅوکی، د ځمکي مخ چاودنه.؛ ۱۶۲
- خچلی: تېله کړی، پورې وهلی، اچولی، غورخولی، پورې وهل شوی.؛ ۱۶۲
- خدايرو: په الله قسم، په الله سوگند، په څښتن تعالی سوگند، په څښتن قسم.؛ ۹۵ او ۱۰۶
- خدریوان: هغه څوک چې د کلي مالونه بیایي او بیا ترې د مال په سر ډوډی غواړي، خدری، د غوبه ډوډی، غوبانه ډوډی.؛ ۱۶۲
- خدر: گدا، مسکین، خوار، غریب.؛ ۷۳ او ۸۰
- خدشه: شوکاره، په نوکانو گړول.؛ ۱۶۲
- خدعه: دوکه، فریب، چل.؛ ۱۶۲
- خړپټه: یو ډول خړرنګه وانبه دي چې اواره دښته کې شنه کېږي، نری پانې لري او خلک یې خوري. همدارنګه د پېچ مرض یا د نسناسټي دوا ده.؛ ۱۶۲
- خړپیاڅه: یو ډول بوټی دی چې سپین گلان کوي او نری اغزی لري.؛ ۱۶۲
- خړتی: غونډ، گردی.؛ ۱۶۲
- خړتسکی: یو ډول بوټی بېخ چې گرد یا غوند مند شکل لري او تریخ خوند لري.؛ ۱۶۲
- خړدک: یو ډول سارنی بوټی دی چې پلنې او لویې پانې لري.؛ ۱۶۲
- خړدیګ: د بوټي نوم ده، مورکی، هغه کوشنی لرګی چې د مرغیو په دام (تلک) کې وي او ډوډی یا غوښه یا بل شی په پېل کېږي.؛ ۱۶۲

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۶۳ چوپړی

- خر زوره: یو ډول وابنه دي چې دوه جلگه او شین لریو دا وابنه په ژمي کې څاروی یو ته ورکول کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرسومبه: پښی (رواش) غونډي یو بوټی دی چې په غره کې ساره او شگلن ځای کې شین کېږي، په اوږي کې تازه په تازه خورل کېږي او په ژمي کې حیواناتو ته د خوراک په ډول ورکول کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرسونه: د خرس جمع ده، یو ډول خوشبویه وابنه دي چې د ریشکي (ریشقي) په شان تخم کوي او خلک یې خور واته ور اچوي. ۱۶۳. ۴
- خرغورۍ: خرغور، یو ډول خر رنگه پت لرونکی بوټی دی چې خلک یې د ځینو ناروغیو له پاره استعمالوي. ۱۶۳. ۴
- خرغوله: یو ډول بوټی دی چې د ویالو په غاړه کې شین کېږي او ځیني خلک یې پخوي، همدارنگه د هغه دانو له پاره چې سر یې نه وي وهلی د ملهم په ډول استعمالوي. ۱۶۳. ۴
- خرغینۍ: خرډگی، خرگی، خریږی، یو ډول مرخیرۍ، گوڅی (د هنوانو ستوری، کاپرخولی، لیوه پسکی) دغه ډول مرخیرۍ نه خورل کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرمېری: یو ډول نبات دی چې په سارا کې شین کېږي، که له ځمکي را وکښل شي په ولیو (ریښو) باندې یې ژولې نښتي وي. ۱۶۳. ۴
- خرواره: یو ډول ساراني سابه (ساک) دي چې سورگل کوي او د پسرلي په سر کې پیدا کېږي. ۱۶۳. ۴
- خروړک: یو ډول ساراني سابه دي چې سپین او سره گلان کوي د پسرلي په اولو وختونو کې پیدا کېږي او اومه خورل کېږي. ۱۶۳. ۴
- خروه: د شین شوبی (شمشوبی) په څېر یو بوټی دی. (بل لوري ته انسان هر بوټي او پاني خورلی شي خو چې غور و نه لري. لکه څېرۍ، نارنج، بلېټۍ یا روسی وله او داسي نور) ۱۶۳. ۴
- خره کی: یو ډول اغزی دی چې خلک یې په ژمي کې د پسونو له پاره وچوي. ۱۶۳. ۴
- خره واژ: یو ډول سابه دي چې د جوارو د بمیل په ډول گل کوي او څاروي (حیوانات) یې خوري. ۱۶۳. ۴
- خریتۍ: ازدحام، د خلکو گڼه گڼه. ۱۶۳. ۴
- خراوه: د سپو جنگ. ۱۶۳. ۴
- خرسان: کوره سان، یو ډول نخي او سپین توکر دی. ۱۷۳. ۴

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۶۴ چوپړی

خړنگی: شینشوبی، یو ډول سارنی بوټی دی چې گل یې شین او پانی یې خړ دي او لوړوالی یې ۵۰ څخه ۷۵ سانتي متره پوري رسیري.؛ ۱۶۴

خولگی: وره خوله، کوشنی خوله، مچو، مچي، مچکه، چپو، خولگوتی.؛ ۶۳، ۶۴، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۳۴ او ۱۸۲

خولگوتی: مچو، مچکه، مچه.؛ ۱۶۴ او ۱۸۲

۱۲. دي (د)

داچ: ناوی د واده کالي، هغه کالي چې ناوی ته د پلار له کوره ورکول کېږي.؛ ۷۴

دا په دا: په دې سبب، په دې وجه، په دې خاطر.؛ ۷۴
دانگ: ټوپ، خيز.؛ ۷۴

داني: گڼه.؛ ۲، ۵، ۱۸، ... او ۲۰۹ (تول ټال ۴۱ واري نور.)

داون: ټکری، شال، زروکی، پورنی، پرونی.؛ ۷۵
دوچار: گرفتار، اخته، مبتلا، گیر، ککر.؛ ۱۶۴

دد: ځناور، څیرونکی څاروی، څیرونکی ژوی، وحشي حیوان.؛ ۱۰، ۱۱، ۷۳، ۷۹، ۱۶۴، ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۶۴

دودو: د دد جمع ده، ځناورو، څیرونکي څاروي، څیرونکي ژوي، وحشي حیوانات.؛ ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۰

درخشان: ځلان، ځلاند، روښانه.؛ ۱۵۹ او ۱۶۶

درزنی: پلن هوار میدان، سم ډگر.؛ ۴۱

دروېشته: گډې وډې، درشته.؛ ۱۶۴

درغل: مکار.؛ ۱۶۴

درکار: یو بوټی دی چې زېرگول (گل) او سپین بیخ لري.؛ ۱۶۴

درکر: د بگی د ارابي گردی الفه، د گادی گردی ارابه، گاديله لرگی.؛ ۷۴

درکړی: غوجل، د کورني ژويو خونه، د اهلي حیوانات کوټه.؛ ۱۶۴

درغلي: خیانت، درغلنه، منافقت، چل (چړیکي لار).؛ ۷۵

درناوی: د درناوی یې مفرده وی ده، احترام، قدر کول، ځیگی، ځیگتوب.؛ ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۹۰، ۲۱۰

دریخ: ممبر.؛ ۲۵، ۱۸۸، ۱۸۹ او ۱۹۱

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۶۵ چوپړی

- دېنمانو: دېنمانو، ميرخمنو. ۱۶۵. ۴
- دېنن: دېنمن، ميرخي. ۱۳، ۲۳، ۹۰ او ۱۶۱
- دېسنخواب: دېنمن بریا ته نه پرېخینودل، دېنمن ته خواب ورکول، هېواد پالنه ده، شمله ده، ننگ دی، عزت دی، ابرو ده، پښتو ده، او په کی بدایني لو سرلوری ته رسپړي. ۱۶۵. ۴
- دم گړی: روانپېر، اوس محال، اوس. ۱۶۵. ۴
- دننگ: لور، جیگ. ۲۲، ۷۵ او ۱۵۹
- دود: دستور، د ژوند تگلاره، رواج. ۵، ۱۲، ۱۶ او ۲۲۰
- (۲۹ واري په نور په نورو چوپړو کې شتون لري.)
- دوسیه: کپس، دکبسي ترلي چوپړي، د مسلي غوندی، مکتوب. ۱۶۵
- دوهنی: دوشنبه. ۱۶۵. ۴
- دوي گرايه: دوي هومره، دوي چنده. ۱۶۵. ۴

۱۳. دي (د)

- داد: مطمعين، باوري. ۸۰. ۴
- دگدگی: توروزري لپرد را لپرد خرخي الوتکه، توره باروړونکي
- دادينه: خرخي تياره، لپرد را لپرد مرغی (شینوک). ۱۶۵. ۴
- ددون: تسلي، دادگیرنه. ۱۶۵. ۴
- تلاش، لټون، پلټنه، لټونه، پلټون. ۷۴. ۴

۱۴. ري (ر)

- راخپنځم: پر کوم، نسکوروم، راچه کوم، چپه کوم. ۱۶۵. ۴
- راستی: کوخي، لاري، کشونه. ۵۴. ۴
- راستی: رښتیا. ۱۳۰، ۱۳۵. ۴
- رپ: ثانيي ۱۰۰ برخه. ۴، ۱۴، ۱۶. ... ۲۰۹ (تول تال ۴۴ واري نور)
- رېت: تيز، گړندی، خڅبکی. زړور، په زړه بېر، تکړه سر
- رټه: تېره: بي باکه: خرگنکد، بر جسته، وتلی. ۹، ۹۰، ...
- رټه: تېزه، بیره. ۱۵۹ او ۱۶۹. ۴
- رټي: رټه بي مفرده وی ده، جمع وی يي ده بیره. ۱۶۵. ۴
- رټی: تېزپېغله، گړندی پېغله، خڅبکی پېغله. ۱۶۵. ۴
- رفتار: تگلاره، کردار، کړندلاره. ۱۶۴. ۴
- رغاوه: صنعت. ۱۶۵. ۴

د تاتوبي ميلي پبلي ۱۶۶ چوپړی

رنده: د ترکانی یوه اله (وسله) ده چې لرگي پرې تراشي، اواره،
ثقیل کوي.؛ ۶۴

رنډ: تېز غوڅ ونکی، چالاک تن.؛ ۱۶۶
رنګري: رنګی، رنګری یې مفرد وییکی دي، لکه پټی چې له خخلو
څخه پاک کړي او کښت خپله اصلي بڼه وه ښایي.؛ ۱۶۶

روان سیند: الف: بېلجې وییتون، ساده لغات نامه، اسان قاموس (ساده
فرهنگ)، بی: سویي ولاړ سیند (دریا یا رود جریان دار).
؛ ۱۶۶

روښانه: ځلانده، زلنده، درخشانه، معلومداره.؛ ۱۵۹
روغمن: ډاکټر، هغه تن چې ناروغان په روغتون کې درملنه کوي،
او د روغتیا په ټولوا له (سیستم) کې ځانته مشر لري یا لوی
روغمن (سرطیب) چې دی بیا ستر روغمن (د روغتیا
وزیر) ته د روغتیا راپورونه، لیکونه (مکتوبونه)، یادوني
او وړاندیزونه مخي ته ږدي.؛ ۱۶۶

روغناوی: ساختاري، بڼه یي.؛ ۱۶۶
رپرېدان: ځوځیدنه، تریډنه، لړزیدنه، رپرېدینه.؛ ۱۶۶

۱۵. ږي (ر)

ږبن: لېرجن، نارجن، لارجن.؛ ۲۷، ۷۴، ۷۶، ۸۰ او ۸۷
ږبڼه: هغه څوک چې لېر یې بهېږي، هغه څوک چې لېرجن
وي، هغه څوک چې نارجن وي، هغه څوک چې لارجن
وي.؛ ۲۷ او ۸۴

ږنجي: د غاښ رښې، وليي، ولي، او د مات شوي غاښ پاتې شوي
جرړي (رښې)، مغري ږنجه.؛ ۷۴

ږندي پېښي: د پټو سترگو کاني.؛ ۸۷
ږنگ: وران، ویجاړ، خراب.؛ ۱۳۴

ږنگتیا: ږنګېڼه، وړانږېڼه، منځاېڼه، انحلال.؛ ۸۷
ږنګری: د چلم دروی، د چيلم تل، چلم نی.؛ ۷۶
ږوند: نایبنا.؛ ۱۱۵

۱۶. ږي (ز)

ږانګو: ماشومانو د خوب ټال.؛ ۱۰۰
ږده کړه: تحصیل.؛ ۱۳، ۱۰۱ او ۲۲۱
ږرغون: شین، سمسور، زراع، شنه.؛ ۲۵، ۸۵، ۱۶۷، ۱۷۰ او
۱۷۷

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۶۷ چوپړی

- زرغون شاه خان: زما غور نيکه و چي د عبدالرحمن خان په واکمنۍ کې د لغمان د شپه ميرو (پوليسو) مشر و.؛ ۱۶۷
 زيران: زرامبو، ژراندو، زراندو.؛ ۱۶۷
 زنکيان: هغه ماشومان چي پر مور باندې ډېر زيات گران وي.؛ ۲۱۰
 زغرټيری: زغرواسکت، زري.؛ ۱۶۷
 زوزات: ماشومان، واره، کمکيان، اولاد، خيل خانه؛ ۱۲، ۲۵، ۹۱، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۲ او ۲۱۴
 زوزان: زوزات، ماشومان، واره، کمکيان، اولاد، خيل خانه؛ ۸
 زوزان: تريخ اغزی، د اغزیو يو بېلگه ده چي ډېر زيات تريخ وي او د اوبسانو خاص خوراک دی.؛ ۷۴
 زوکړه: پيدايښت؛ ۲۰، ۲۷، ۳۷ ... او ۲۰۹ (ټول ټال ۱۰ واري نور راغلی دی).
 زيان: تاوان، نقصان، سويي گټه، نا گټه، بي فيدي، سوی فيده، لامفيد؛ ۱۴۰
 زيرسر: ذخيره؛ ۱۶۷
 زيگي: د زيگي جمع ده چي په دي مانا سره ده: جيره گي؛ ششگي؛ جزگي؛ خيوگي؛ خوځگي؛ جيشگي؛ سيزگي؛ ژبژگي؛ شيزگي. په لغمان ولايت کې خوداني ځلي ته ورته ډول غر دی، زيگي يې مفرده وی ده.؛ ۱۶۷
 زيندي: له ستونۍ خفه ول.؛ ۷۵
 زيندی: له ستونۍ خفه ول.؛ ۱۶۷

۱۷. ژي (ژ)

- ژاپن: جاپان.؛ ۷۶
 ژاخو: بي ډوله، بدرنگه.؛ ۷۴
 ژبپانگه: ويپپانگه، وييزېرمه، ويکلېري، ديکشنري، (ذخيره زبان).؛ ۱۳۸
 ژرنده: د غنمو، وريجو، جوارو او وربشو اوږه کولو ځای.؛ ۶۶ او ۱۱۲
 ژرکوری: يو ډول غرنی بوټی دی چي خوندوري داني کوي او خلک يې خوري په بدن کې د پټ زخم ښه کولو له پاره استعماليري او لرگي يې سوزوي. بله بېلگه يې تورکوری ده.؛ ۱۶۷
 ژغورند: ساتونکی، ژغورندونکی، نجاد وړکونکی.؛ ۱۶۷

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۶۸ چوپړی

هغه لرگی دی چې د غوایانو په ست کې راځي په ژغ کې	ژغونډی:
موقعیت لري او غویان د کولبي حالت کې یوبل سره نه	
لرېږي.؛ ۱۶۸	
وعده.؛ ۶۸	ژمنه:
وعدي.؛ ۱۶۸	ژمني:
مینل، شاریل، زگول.؛ ۷۵	ژنل:
خوان، خلما، بلغا، مرد.؛ ۱۶۸	ژنی:
حجره، سیل.؛ ۱۶۸	ژونکه:
انسانان، اشرف المخلوقات، د حضرت ادم (ع) اولاد یا	ژوو:
زوزات.؛ ۷۵	
انسان، اشرف المخلوق، بني ادم، د حضرت ادم (ع) اولاد.	ژوی:
؛ ۲۲ او ۱۳۹	
دوې یمه مانا یې حیوان، خُاور.؛ ۱۶۴	ژوی:
غاړه، کناره، جی، پیڅه، څنډه، (۲) ژی: د اوبو مشک، (۳)	ژی:
ژي: د پښتو الفباء لیکل شوی او کاپي شوی ۲۰ حروف،	
۲۰ حرف.؛ ۲۳، ۷۶، ۸۹ او ۱۴۳	

۱۸. پي (و)

وعده لرونکی، ژمنه لرونکی.؛ ۷۵ او ۸۰	رېن:
د زړه په غوړو او ریدل، د زړه له کومې اوریدنه.؛ ۷۶	رغزل:
اواز کول، رغېدا، غرېدا.؛ ۱۶۸	رغېري:
کوکارې، زور، شورماشور، غوریدا.؛ ۷۳	رور:

۱۹. سي (س)

بیخي، سوچ، بالکل.؛ ۷۵	سابت:
الوتکه، طیاره، جوز.؛ ۷۵ او ۱۷۰	سابیری:
بي عقل، کم عقل.؛ ۸۴	سادی:
بي عقله، کم عقله.؛ ۷۵	سادی:
لاپو، باتک، دورمار.؛ ۷۵	سادی:
روحاً او جسماً څوک په غذاب کول.؛ ۷۴	سادی:
وچ، سوی، ترگی، تیندی نه لولپه.؛ ۷۵	سار:
سره هو او بچه، بیخ کېدل، د سروبو ورمه، د یخچالونو او.	ساره:
؛ ۱۷۱	
برابر، ورته، مساوي، هم شکله، یوه بڼه.؛ ۴۱ او ۷۳	ساز:
مشر، میر، سرلوری.؛ ۷۵ او ۱۹۲	سالار:
کوشنی قطره.؛ ۱۶۸	ستو:

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۶۹ چوپړی

- ستغیونی: صعب العبور.؛ ۱۶۹
- سپوری: کنځلي، پوچي، بدی، زیری، ژیری.؛ ۱۴
- سجدي: څښتن ته ځان تیت راوستل، څښتن لویي ویل، له څښتن سره د انسانانو د غریدا موقع.؛ ۱۶۰
- سحک(سحق): د دوی بنځو سره سامان مینلو ته وایي. دوی بنځي چي له یو بل سره سامان جنگوي او خپل شهوت پوره کوي.؛ ۱۶۹
- سخهار: سخه هار، دیاد دالوتلواواز.؛ ۱۶۹
- سر بلند: سرفراز، سرلوری.؛ ۱۶۹
- سر بېره: له دې سره.؛ ۱۶۹
- سرداران: مالیکان، د مالدارۍ مالیکان.؛ سرداران
- سرفراز: سرلوری.؛ ۱۶۸
- سرکار: دولت، حکومت.؛ ۱۶۹
- سرکوب: خرس، سرتیټی، مختورن، نسکور، ژېرمخی، ژېرمخی، ملامت.؛ ۷۴ او ۸۴
- سرکوزی: ۱) سرتیټی، مختورن، نسکور، ژېرمخی، زیرمخی، ملامت ۲) سرکوب، خنځیر، څورله، خنزیر، خرس.؛ ۱۶۱
- سر لیک: سرلیکنه، عنوان، سر خط.؛ ۱۶۹
- سر لیکنه: سر لیک، سر مقاله.؛ ۱۶۹
- سر لیکه: سردره، سرلوحه، بورډ.؛ ۱۶۹
- سر مخ: سر صفحه.؛ ۱۶۹
- سر وېردي: بالښت، سرايزد، سروېرډ، سروېښت.؛ ۱۶۹
- سزنی: د ماشوم تړلو پړی، هغه پټی چي ماشوم پړی تړي..؛ ۱۶۹
- سسټو: بي ایمانو.؛ ۱۶۹
- سقر: دوزخ، جیهون.؛ ۱۶۹
- سوکرکو: جوارۍ.؛ ۱۶۹
- سکالو: موضع، مضمون، مطلب، مسله.؛ ۶، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ... او ۲۱۸ (ټول ټال ۱۹ واري نور)
- سوزني: د ماشوم تړلو پړی، هغه پټی چي ماشوم پړی تړي.؛ ۱۶۹
- سوکرکي: جوارۍ.؛ ۱۶۹
- سول: عقل.؛ ۱۶۹
- سوله ستاره: سوله ستاره، سوله بوله.؛ ۱۶۹
- سوله بيز: روغه بيز، سوليز.؛ ۱۶۹

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۷۰ چوپړی

سماوات هغه مسي شی چې پکې اوبه جوشي	سماوار:
. ۱۷۰ .	
سيي ده، صحيح ده، صيي ده. ۱۷۰ .	سمه ده:
مشاعر. ۱۷۰ .	سندرېوله:
د يو حيوان نوم دی چې په منځني ختبخ کي زيات پيدا کيږي. ۱۷۰ .	سندا:
ناوره گڼه اخستنه، سوی استفاده، بده استفاده. ۱۷۰ .	سواستفاده:
حاضر. ۱۷، ۱۷۹ او ۲۰۹	سوب:
چورتي، په سوداکی. ۲۷ او ۸۰	سودايي:
لټ، تمبل، مټه. ۸۴	سودی:
لټه، مټه، تمبله. ۷۵	سودی:
الکترون. ۴۲	سور بخړی:
جاسوس. ۷۶ او ۱۶۱	سوسيس:
ړو، قسم. ۷۹، ۸۴، ۱۱۰، ۱۱۹ او ۱۶۲	سوگند:
سونتوکی، د سوزيدو توکي. ۱۷۰ .	سونتوکی:
د سوزيدو لړگی. ۱۷۰ .	سونلرگی:
جنوب. ۱۳۷، ۱۷۱، ۱۸۸ او ۲۱۰	سویل:
زيات، اضافه. ۱۷۰ .	سيوا:
په شمالي اروپا کي يو نامتو هېواد نوم دی، چې د نړی ناوې او زرغون هېواد دی، د دنيا جنت يې هم بولي.	سيوس:
. ۱۷۰ .	
توره ساپیری، توروزری څرخي الوتکه، توره څرخي تياره، توره مرغی (بلکبرده). ۱۷۰ .	سيوسيوی:
	۲۰. شی (ش)
ويرانه، خرابه، شارو، . ۸۸ .	شاره:
ځواني، ځوان کيدل. ۱۷۰ .	شباب:
ليليه، د زده کړيالو له پاره د هستوگند ځای. ۲۷، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴	شپه غاله:
تير، سوفار، خدنگ. ۱۷۰ .	شتی:
هغه نرم پټي چې د شولو کرکيلي له پاره يې چمتو کړی وي، د شولو نهل کولو له پاره تيار پټي له چې له ابو ښد.	شلگر:
. ۱۷۰ .	
کنجری. ۱۷۰ .	شليتي:

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷۱ چوپړی

- شمن گل: شمن گال: د مهتر لام په ولسوالۍ کې سویل لورته پروت د پښتنو کلی دی. خاله خیلو نه کوز او له جوگي کلا نه پورته.؛ ۱۷۱
- شند بخری: نیوټرون.؛ ۱۷۱
- شوگی: یو نوع واښه دي چې د پسرلي په موسم کې په دښته کې شنه کېږي او شغې یې خلکو پسي نخلي.؛ ۱۷۰
- شپیر: په بامیانو کې د یوې سمې نوم دی چې ډېر ساړه وي په کې او یو ډېر لرلی زوری (کوئل) هم لري چې د شپیر کوئل یې بولي.؛ ۱۷۱
- شیطان: ابلیس، ازانئیل.؛ ۱۳۸

۲۱. ښي (ښ)

- ښکرور: زورور، طاقت ور، زناور، ځناور، سوپر فاوړ.؛ ۱۷۱
- ښکالو: د پخینو غږ.؛ ۱۷۱
- ښکالوه: سرخج، بحث، مباحثي.؛ ۲۲
- ښوونځو: مکتبونه، ښوونځي، د ښوونځی جمع ده.؛ ۱۷۱

۲۲. غي (غ)

- غجکي: لکه دوي تاره (دمبوره) غوندي د ولسي موسيکي يوه ډېره ښه اله ده.؛ ۱۷۱
- غزال: هوسی.؛ ۱۷۱
- غريالي: روب، عضلاتي، تنومند.؛ ۱۷۱
- غرلېږدی: ژغ لېدی، لور غړی، لورویونکی، لاود سپېکر.؛ ۱۷۱
- غوټه: ډمبوسکی جلی، غوښه ور. لکه: هېلمندی جلی غوټه وي. غوټه لنډ وي (و یا واو) باندې زورنه ده، مخکینی ابڅخه غي (غ) دی پر دې زور په ښه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي.؛ ۱۸۰
- غوټه: سر ورمندل په اوبو یا توکو کې. لکه: وا!؛ لغمانییه! دا د لغمان سین دی په کې غوټه شه! له اوبو دې وپره ورکوي. غوټه منځنی کچې غږ د وي (و یا واو) باندې زورنه ده، مخکینی ابڅخه غي (غ) دی پر دې پیخ په ښه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي.؛ ۱۸۰
- غوټه: تړل. لکه: ای!؛ لغمانی جلی د ټيکري پيڅکي دي غوټه کړه. غوټه اوږد وي (و یا واو) باندې زورنه ده،

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷۲ چوپړی

- مخکینی ابڅه غي (غ) دی پر دی اور د پېخ يا اور مد په
 بڼه غږ راځي لږ لوړ لوستل کيږي.؛ ۳۱
 د گل هغه حالت چې خلاص شوی نه وي.؛ ۱۷۲
 د يوې ډلې غړی.؛ ۱۷۲
 نهضت، مومنت، جنبش.؛ ۳۷
 گلما له.؛ ۹۱
 په اسمان کي د الکترونونو د تصادم صوت دی،
 غور غوری بابا، په ورېخ اسمان کي سرو بخرو د ټکرونو
 غږ. هغه غږ چې له تندر او تالندې څخه وړاندې وي؛
 ۱۷۲
 ټيلېفون.؛ ۱۵۸
 ورته؛ ۲۶، ۲۷، ۷۴، ۸۱، ۸۴، ۸۸، ۱۲۸، ۱۶۳، ۱۷۱،
 ۱۸۲ او ۲۰۵
- غوټی:
 غورځاون:
 غورځنگ:
 غورينه:
 غور غور:
 غورکی:
 غوندي:

۲۳. کي (ک)

- پير محمد کاروان، شاعر ليکوال زما د ادبي بهر
 د ۲۰۰۴ کال اشنا.؛ ۱۷۲
 وچه بېړی، د اوبسانو کتار، قطار، قافله، کافله.؛ ۱۲۲ او
 ۲۱۱
 د کاکا بنځه ، د کاکا مندينه، د کاکا ارتينه، د کاکا مينا، د
 تره ميرمن، د تره بنځه، د تره کور ودانه، تينداره.؛ ۲۱،
 ۲۲، ۱۴۰ او ۱۴۶
 هغه څوک چې اواز نه اوري.؛ ۱۷۲
 د هوسۍ زوزات، د هوسۍ اولاد، د هوسۍ بچۍ.؛ ۱۷۲
 هغه انجونه چې د کابل د سيمي وي، تاتوبي د پلازميني
 پېژند پانه و لري.؛ ۱۷۲
 يوه شان، ورته، هم شکل.؛ ۱۴، ۱۳۵، ۲۱۳، او ۲۱۷
 د چرسو پري شوي گرده چې پټی ډډ ساتي.؛ ۱۷۲
 مهاجرت، کيوان، کډوال، مهاجر.؛ ۱۷۲
 ټول، درسته، واره، گر سره.؛ ۸۶
 گردۍ، حلقه، دايره.؛ ۱۹، ۲۹، ۳۵... او ۲۰۸ (ټول)
 ټال ۲۳ واري نور)
 ويناوي، خبري.؛ ۱۷۲
 خبره، وينا.؛ ۱۷۲
- کاروان:
 کاروان:
 کاکۍ:
 کايه:
 کبلي:
 کابلي:
 کت مت:
 کټينه:
 کډوالي:
 کړۍ:
 کړۍ:
 کلام:
 کلام:

د تاتويبي ميلي پېبلي ۱۷۳ چوپړی

- کله خور: سر خورونکی، کله خورک، یوه بېلگه الوتونکی دی چې زېره سینه، تور سر، اوږده لکې او ډبله چنگه مینوکه لري. چټکی یو بلگه وړوکی الوتونکی دی (امریکايي وړه مرغی) خوري. او ماشومان يې کافر الوتونکی هم نوموي..؛ ۱۷۳
- ککړی: کپړی، سر، کُکيسر.؛ ۱۷۳
- ککی: خنکی، زانکی، ننکی، بنکلی ماشوم، ډولي ماشوم، هغه ماشوم چې په مور ډېر گران وي.؛ ۱۷۳
- کم اصل: بي نسيه، سوی اصیل، ډم، ناین، جول، نډاف، قوال، بازینگر، نخۍ.؛ ۸۴ او ۸۵
- کوراک: غوزانو یو ستره بېلگه چې ډېر سخت وي او ماشومان يې د څلورمغزو په لوبو کې د ټکي په ځای استعمالوي.؛ ۷۴
- کوره سان: خړسان یو ډول نخۍ اوسپنې توکر دی.؛ ۱۶۳
- کور: ناسم، سوی سم.؛ ۶۱، ۷۵، ۸۵ او ۱۲۱
- کولمان: په لغمان کې یو غرنۍ سیمه ده چې وگړي يې په کولماني (پشه يي) ژبه خبرې کوي.؛ ۱۰۲
- کوکی: (۱) ډولپوزي، شا وزري، (پکه بي بي، شاه پرک). (۲) مشره خور.؛ ۲۱ او ۱۰۵
- کوټی: کيسکی، د خره بچی.؛ ۸۶
- کونده گل: د الينگار په ولسوالۍ کې شمال ختبخ لورته پروت د کلی نوم دی. په نورلام کې د ډکري کلا نه پورته.؛ ۱۷۳
- کونري: د کونړ، د کونړونو، د کونړ ولايت چې مرکز يې اسد اباد او بنار يې چغسرای دی (ځکه يې کونړونه بولي چې څو کونړونه لري لکه خاص کونړ، بر کونړ، کوز کونړ په کې دي).؛ ۱۳۹
- کوھی: ساه.؛ ۱۷۳
- کهول: کورنۍ.؛ ۸، ۲۰، ۱۳۶، ۱۵۱ او ۲۱۰
- کېڅليک: د کبر(قبر) شناخته، د مزار لوحه.؛ ۱۷۳
- کېړدی: خيمه.؛ ۱۷۳
- کېلمان: په لغمان مرکز کې د ميدانيو سيمي څخه کوز د ملايانو کلی دی، تانده سيمه ده ورته کېلمان وايي.؛ ۱۷۳

۲۴. ګي (ګ)

- ګادبلي: ګرده ګردی، تاوه حلقه، د ګاډۍ ټير.؛ ۷۷
- ګتپالی: ګتونکي بنځه.؛ ۱۷۳

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۷۴ چوپړی

- گډيا: نڅاء، بازي. ۱۹۳. ۴
- گر: ظلم، ستم. ۴. ۵۶، ۱۴۶ او ۱۸۸
- گريان: ژړا. ۴. ۸۲
- گس: کين، چپ. ۴. ۱۹۰
- گسټ: کين، چپ. ۴. ۸۳ او ۹۰
- گسمتي: کينمټی، چپکو. ۴. ۲۱۱
- گسمتي: کينمټی، چپلاسي، په کين لاس د ليک لیکلو جلی. ۴. ۱۷۴
- گواښ: گواښنه، گوت څندنه، خیرداری، اخطار. ۴. ۱۷۴
- گوتپېر: گوتلید، زاویه دید. ۴. ۱۷۴
- گوتنه: خیشاوه. ۴. ۹۱
- گور: قبر. ۴. ۴۵، ۵۰، ۵۱ او ۱۳۲
- گور: کتل، د شپه میرویا د ساتونکو په سیستم کي هغه حالت دی چې تر پېنځه قدمه واټنه پورې امیر ته پاتې شو لاسونه سره تړي په ورنو کلک نیسي او د میر په لور گور کوي د تعلیم قدم په بڼه تیرېږي. ۴. ۱۸، ۹۰، ۱۳۷ او ۱۹۲
- گویا: وینا، په خبرو اخته. ۴. ۱۷۴
- گویان: په خبرو، برغا، غرا، وینا. ۴. ۱۷۴
- گیخ: سهار. ۴. ۳۲

۲۵. لي (ل)

- لالا: ستر ورور، ستر اوبنی، ستر کاکا، مشری ورور، خور مشر. ۴. ۷۴
- لالیه: پر مېرمنې چې خپل خاوند ډېر گران وي نو په لالیه یې رابولي. شریڼ، خور، شات. ۴. ۶۷، ۷۶، ۹۸، ۱۰۶ او ۱۲۰
- لالی: پر مېره چې خپله مېرمن ډېر گران وي نو په لالی یې رابولي. شریڼه، خوره، شاته، گبینه، جنبوی، اومتی. ۴. ۱۷۴
- لانجه: جنگ او جدل. ۴. ۱۷۴
- لاویاري: سوی ویار، بي ویاره، نافخره، لاغروره. ۴. ۱۷۴
- لرلید: دوربین. ۴. ۱۷۴
- لرلید: ورستی گنه، راتلونکي بڼه. ۴. ۲۷، ۴۰، ۱۴۷، ... او ۲۱۱ (ټول ټال ۱۳ واري نور)
- لري ویشتونکی: لېندوک، سنپیر، لرپویشتونکی ټوپک، لېندوک باندې تارول (یوه ډول مرغه) په غلچکي ډول وېشل، خپل بنکار

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۷۵ چوپړی

په پټ او لري ځايه وپښتل، له لري او پټ ځايه وپښتل،
يور يو وپښتل. ۱۷۴ ۴.

لر (رديف):

لر (رديف) داسې تعريف كوو چې هغه غونډلې، وييكي
(ويوكي يا وي) او ابڅي چې په تول او تله برابر يا مقفي
شعر په پای كې د ټولو قافيه والو مسرو په يوه بڼه او يوه
مانا تکرار راځي ورته ردیف وایو.

تر ټولو ډېرې پبيلي (پيرانو، شېرونو، شعرونه يا اشلوک)
د پښتو ژبې د ، ه ، ابڅي باندې پښېله (قافيه) او لر
(رديف) شوي دي. که د ، ه ، ابڅي د هرې وييكي له بېل
بېل ابڅي و منو نو د ، ه ، ابڅي په كې لر (رديف) راځي.
لكه وينه، دينه، شينه، ځينه، بڼه په د غو ويي پښېلي كې
د ، ه ، ابڅي لر ده. يا قافيي دي چې د ه ردیف لري. ۱۵،
۱۶، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۷ ... او ۲۰۳ (ټول ټال ۴۶ واري
په بېلابېلو چوپړو كې راغلي)

د سطر ونه غونه، رووي، قطار، ځنځير، د عنوانو مخ،
لكه: ليكلر، د ليك يا موخو د عنوانو مخ، ليك د سطر و
غونه. ۱۷۵ ۴.

لران:

ريردان، څوځينده، تريڼه، لرزبنده، اين ديدنه. ۱۷۵ ۴.
پروسه. ۱۳، ۱۵۶، ۱۸۷، ۱۹۶، ۲۰۰، ۲۰۴ او ۲۰۹
لېرډېدل، كډه كول. ۱۷۵ ۴.
طنز. ۱۶ او ۲۹ ۴.

لرزان:

لری:

لېنل:

لغاز:

لغمانی:

هغه کس چې په لغمان سیمه کې زوکړه شوی وي، هغه
تن چې په لغمان سیمه کې پیدا شوی وي، د نوموړې سیمې
ژوندگر او پېژن پانه يې و لري. ۳۷، ۹۴، ۱۰۲ او
۱۰۴

ای! لغمان وگرینه!، بلني غر يا نار ه ده د لغمان ژوندگر
ته. ۱۹۴، ۱۹۸ او ۲۰۷ ۴.

لغمانی‌یه!

د لغمان ولايت پخوانی نوم دی. ۱۳، ۱۶، ۲۱، ۲۲،
۲۴، ۱۳۶ او ۱۸۰ ۴.

لمپاکا:

لنډ کڼد، په لنډو. ۱۷۵ ۴.

لنډ پر لنډی:

لنډ پراوی. ۱۷۵ ۴.

لنډپېری:

لنډ عمری. ۱۷۵ ۴.

لنډ منگی:

لنډ وینی. ۱۷۵ ۴.

لنډ لیدی:

مخففات، چې د اصلي کلمو پر ځای يې د سر، پيل ابڅي
يا د پيل پېژند ابڅي راځي. لکه: ت. و (تخنیکي وي)،
ا. غ و. و. غ، (اقتصادي غونډله يا تیزه غونډله)، اېنج

لنډون:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۷۶ چوپړی

(اېنجينېر)، س (ساينسي)، ک (کيميا)، ر (رياضي)، ح (حساب)، ا.ا.ج (افغانستان اسلامي جمهوريت) ... ؛ ۲۱۴

لنډوين:
لنډی:

نردي لیدی، لنډفکری. ۴. ۱۷۶
په لغات کې لنډی هغه دوی سري شعر ته وايي چې د لتيکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندرېز، خوږ، گڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخيل ډک شعر دی چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د اېڅو وو، بن، ډ، ر، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بني) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

لنډی د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنگونه د لنډی توکي دي لکه: وى، او، نو وى!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای، وای!!، وه، وه الله، الله وى!!، اى!!، وه الله وى!!، وای، وای وای، گرانه، وروره، په کربانه! کنه او داسې نور) د قافيي کلمې يا غونډلي نه لري.

خو د دوېمي مسرې په پای کې اهنکينه کلمه لري، چې دوی ټول اهنک بشپړ وي. هره لنډی بايد ده (زموږ خپله وه، هيا هي، ، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگی ه، هه، دوي سترگی والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، وه، وايو) چې د پښتو ژبې، نهوېشتم، گڼه اېڅې ده. په واول يا غرن اواز پای ته رسېدلي وي، لنډی د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول شعر (البته په همدې وزن او اهنک) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د لنډی په ژباړه کې د دې اهنک ساتل شوی دی.

د تاتويبي ميلي پييلي ۱۷۷ چوپړی

پر ټولو لنډۍ یو، باندې یوه رښت (قانون) د تطبیق وړ دی، یانې دا چې د هرې لنډۍ لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنگونو پرته او دویمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې لنډۍ، د لومړۍ څلورمه او اتمه څپه او د دویمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غبرو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. ۴، ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۱۸۶ واري په دې کښلي کې راغلي دی.)

لنډۍ یې یوون (یکر یا مفرده) وی ده، د لنډۍ ډېرنو یا جمع وی یا لغات لنډۍ یو کېږي. ۴، ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۲۴ واري په دې کښلي کې راغلي دی.)

لنډۍ یو:

د وی یا ویکي له پامه لنډۍ ایزه هغې درې سرې پييلي ته وايي چې د لټکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

لنډۍ ايزی:

او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پييله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د اېڅو وو، ډ، ږ، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (رائلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (پلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ لنډۍ ايزی د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوییکيو پرته دی. (دفتنگونه، الیده، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دې چې سندره، اهنګ، ترنگتوک، یې لا خوږ وي، په بله مانا دفتنگونه، غبرگغرونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نیمواک په ملگرتیا منځ ته رازي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي د یوه غبرگغړ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه وي، او زرکی واله یې یا درنه یې وي، او

د تاتویې میلی پېیلی چوپړی

داسې نور. دیفتنگونه، غبرگغرونه، ناتروویکي، تروویکي، ستربل، اوستربل، پانونویکي، بلنویکي، اندېبني، هیجانې چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، گرانه، یا الله، یه، وای!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وای، وای وای، نو، الله، او، گرانه!، یه کربانه!، یه پښتیا، یه خلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، بنه، څنگه، ولی...، نومړي ټول د لنډی ایزی توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډیری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښلې کلمې یا غونډلې لري لري. خودېری وخت د لومړۍ، دوېمې او درېمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړ وي. هره لنډی ایزه باید ده (زموږ خپله، ه، هیا هی،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگي ه، هه، دوی سترگي والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، هه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهویشتم، گڼه ابېڅې ده. په اول یا غرن اواز پایته رسېدلې وي، لنډی ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته.

د هرې لنډی ایزی، د لومړۍ او دوېمې مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي.

له سیمه ییزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا لنډی ایزی مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالي سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خور غرې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستی نهمې، اتلسمې، او یوه ډېرشمې څپې خور غرې د لنډی ایزی مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالي ترڅنگه د لنډی ایزی یوه بل رغنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون یې رغبت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلی په توگه یې یوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکون

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۷۹ چوپړی

په یوه پیر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نه‌مې، اتلسمې، او یوه دېرشمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره لنډې ایزې ته یوه خوږ غږې وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول یې ترنگتوک یا ترنمي توک کېدای شي. غوره سته د ترنگتوک په پایښی مسره کې دی چې نوموړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډې، ټپې، ټپکې او مصري، له هري یوي مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنکینه پايښی څپې ولري، د دیفتنگونه او پارنویکي سره، خو له نیمکې، انگې، لنډکې، بگتې، کېسې (شېي)، پارکې، کاکړې، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيټې، سپینې (ازادې پېيلي)، کېسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزې، څلور څپيزې، پېنځه څپيزې، شپږ څپيزې، اووه څپيزې، اته څپيزې، نهه څپيزې، لس څپيزې، هايکوبې، موندی (سر پرېکړی)، انځورگي، کېنتوزی (سانتی)، نامانېزې، زخي، بي ټولي، ټولونجې، نا پښېلېزې، نا پېيلې او سلسلې، دي ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې، Dialogue) له سټي بېلوالی ولري، د دي له پاره چې دا ټول په ډيرای بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکره شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رب سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د دي له پاره زما څېړنه دا سپښي ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره لنډې ايزې نوم باندې نوموم، چې دي پښتو درې سري پېيله له درې سري لټکي يا درې سري لنډې ايزې، څلور سره لټکي له څلور سره لنډې ايزې سره، پېنځه سري لټکي له پېنځه سري لنډې ايزې سره، شپږ سره لټکي له شپږ سره لنډې ايزې

د تاتويبي ميلي پبلي ۱۸۰ چوپړی

سره، اووه سرې لټکې له اووه سرې لنډۍ ايزې سره، اته سرې لټکې له اته سرې لنډۍ ايزې سره، نهه سرې لټکې له نهه سرې لنډۍ ايزې سره او لس سره لټکې له لس سره لنډۍ ايزې سره... ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرني لري. ۱۴۹، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰ او ۱۸۸. (ټول ټال ۱۸ واري راغلی دی)

لوبغاله يې مفرده وی ده، سټيډيوم، د لويې ميدان. ۷۵ او ۲۱۱

سمت، اړخ. لکه: د لمپاکا لور څخه د وگړو گڼه گوڼه په لوري پېر کې افريکا، اروپا، ته تللي دي.

لور لنډ وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابڅخه لي (ل) دی پر دې زور په بڼه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي. ۲، ۳، ۵، ۹، ۱۳ او ۲۱۷

بچۍ، لورکۍ. لکه: بلا (بلحه) د لغمانی لور ده.

لور منځنی کچې غږ د وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابڅخه لي (ل) دی پر دې پېڅ په بڼه غږ راځي لږ دروند لوستل کېږي. ۲۲، ۵۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ...

دروزگر له وسپني جوړ کړی لور، لکه: د اکا لور پڅ دی. لسور اوږد وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابڅخه لي (غ) دی پر دې اوږد پېڅ يا اوږد مد په بڼه غږ راځي ډېر روند لوستل کېږي.

دا د پښتو ژبې يوه رښت دی چې ځينې وی لکه (۱) لور، (۲) لور، (۳) لور په يوه بڼه ليکل کېږي خو لوستل کېږي په بېل بېل سا باندې، چې په کره بڼه يې د اواز په لور والي او ټپوالي (اپنتانېشن) کې او د ابڅې او غونډ په زورنه کې بېلوالی او بېلې بېلې مانا لري. چې پښت يې په غونډلو کې وايي په غږ يې روغ پوهېږي او مانايي روښانه کوي. لکه هدا دري وی او پورتنۍ د (۱) غوټه، (۲) غوټه، او (۳) غوټه ماناوي. په همدې بڼه د (!) غږ چې د اواز بېلوالی په گوته کوي. (۱) حامده! راځه. په دې غونډله کې (حامده!) نر نوری دی يا نر نوم دی، يا نر ته غږ کوو.

خو په (۲) حامده راغله. په دې غونډله کې (حامده) بنځه نوری دی يا بنځه نوم دی، يا بنځه ته غږ کوو. چې دا څرگندونه په کره بڼه په لاس راکوي چې له نر نوم سره به اړبڼه غږه (!) راځي او بنځې نوگه نوم بې غږې

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۸۱ چوپړی

(ندايي) وي. غره (!) يا (ندايه: Exclamation) چيغه،
کری که، د تعجب نه ډکه چيغه. که!! شي دوي برابره او
که دري!!! شي دري برابره لوره چيغه غره غره ور کوي.
۱۸۰.؛

لوری بنودنکی، قطب نما.؛ ۱۸۱
سمتونو، طرفونو، له ارنه، د لوری بي مفرده وی ده.؛
۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷ او ۲۱۳ (ټول ټال ۲۰ واري نور
راغلی دی)

لورينود:
لوري:

خاصه.؛ ۱۸۱
يو بڼه ميوه ده چې په لغمان کي خورا ډېر دي او په
زياته گڼه ثمره هم نېسي، ژير رنگ اوقهوه بي داني لري.
۱۸۱.؛

لوينه:
لوکات:

لوگر ولايت چي مرکز يي پل عالم دی، د ميسو چينه په
کي ده يا ميسو عينک بنار.؛ ۱۸۱
شليته، ورانه بڼه، سپکه جلی، له خبري اورېدونکي
بڼه، ببوفا.؛ ۹۱

لوگر:
لولی:

لمرپرېوته، غرب.؛ ۱۴، ۱۳۵ او ۱۸۸

لوېديخ:

د ليک د عنوانو مخ، ليک د سطرو غونه، لړ ليک.؛ ۷۵
او ۱۷۵

ليکلر:

غيشي ويشتونکي ربري غولکه.؛ ۱۸۱
د لېوه زوی، لېوهکټی.؛ ۱۸۱
شاهدي ويل، لل.؛ ۱۸۱
هڅولي، جغات ورکولي، تشويق کولي.؛ ۱۸۱

لينده ماره:
لېوکټی:
لېيل:
لېبلي:

۲۶. مي (م)

مالگانې، مالگني.؛ ۱۸۱
هغه ځای ته ويل کېږي چې پر سرک باندي اوبه په لنډو
واوري، چې نوموړی ځای پر سرک د سيلاب يو ناساپي
راتلو له پاره جوړ شوی وي. او هلته سرک مور او يا
چرايي جوړه وي. نو که پر سرک داسي ځای شتون و
لري چې اوبه تری اوري نو پښتو ژبه کي ورته مانده
وايي. (واش) او د اېنجينېری له پامه که پر سرک داسي
ځای شتون ولري چې اوبه تری اوري د اوبو اندازه په کي
تر دېرشو سانتي يو پوري او يا د کوشنی يو موټرو ټيرونه
په کي ډوب نه شي نو مانده پرط جوړه وي.

مالگني:
مانده:

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۸۲ چوپړی

- که د دېرشوسانتیو نه اوبه زیاتي وي نو پولچک پرې جوړه وي. د بېلگې نومونه يې. لکه: د محمد گل باچا مانده، کندي مانده، خروتو مانده، باغ میرزا مانده، هرمل مانده، کڼل مانده او د شخترای ماندي.؛ ۱۸۱
- مندینه: ارتینه، مینا، میرمن، بنځه، کور ودانه، د ژوند ملگري.؛ ۲۱، ۹۵، ۱۴۰ او ۱۷۲
- متاک: سخت منځی، پوچ، خالي غوز، تش منځی، کورک، چارمغز چې منځ يې لرگی وي.؛ ۷۴
- مانیز: معنایي، معنوي.؛ ۱۸۲
- مچو: مچه، مچکه، خولگی، چپو، خولگوتی.؛ ۷۳ او ۱۶۴
- مردان: په کوزه پښتون خوا کي یوه منطقه ده، چې تخبی څخه سو واټن رومي راځي.؛ ۱۸۲
- مرغومی: پشیرلی، د پسه هغه بچی چې عمر يې له یوه کاله کوچنی وي مرغومی يې بولي، که له یوه کاله يې عمر لوړ وي وری يې بولي، او که چیره يې عمر له دوي کلو پورته شي نو مگ يې بولي.؛ ۱۸۲
- مروندان: مروندونه.؛ ۱۸۲
- مسجد: مومنانو د څڅلي گډ ځای، مسلمانانو د عبادت تمځای، د لونځ ځای، چې یوازي الله تعالی ته په کې عبادت کېږي.؛ ۲۷
- مسره: د پبيلي نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت ته مسره وايي چې یوه لنډی، تپه، ټيکي او مصری دوي مسري لري.؛ ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... ۲۰۸ (ټول ټال ۶۱ واري په بېلابېلو چوپړو کي راغلي)
- مسري: مسره يې یوون نوم دی یا د مسره ډېر نوم دی؛ د پبيلي یوي کړی یا کړی، بند یا بیت ته مسري وايي چې یوه لنډی، تپه، ټيکي او مصری یوه مسري وي.؛ ۱۹، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... ۲۰۸، ۲۰۹ (ټول ټال ۹۷ واري په بېلابېلو چوپړو کي راغلي)
- مصباح: څراغ، چراغ، د شیدو یا د شرابو پباله.؛ ۱۸۲
- مصری: د وی یا وییکی له پامه مصری هغه دوي سري پبيلي ته وايي چې د لرغون مصری توري، مصری سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري. او په اصطلاح کي هغه ولسي، پیاوړی، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پبيله ده چې زمور لرغونو پښتنو

د تاتویي میلی پېيلي ۱۸۳ چوپړی

نيکونو او نياگانو د پښتو ژبي د ابڅو و، بن، ډ، ږ، ن، ی او ... ، د مصری لرغون اهرمو غوندي چي ترننه يي نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم نه دي څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړي له پيدايښت سره جوښت يي جوت کړي دي. پښت يي هم کولی شي چي لرليد (راتلونکي بني) يي پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصری د مسرو شمېر يي ۲، د څپو شمېر يي ۲۲ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنگونه د مصری توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وای وی، نو، يه کر بانه!، وروره!، کنه، ولي اواسي نور ...)، د پښلي (قافيي) غوندي (کلمی) نه لري. خو د دويمې مسري په پای کي اهنکينه کلمه لري، چي دوی ټول اهنک بشپړوي. هره مصری بايد ده (زموږ خپله و، هه، هه يا هي ،، چي ورته وړه ه، روجه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگي ه ه، دوی سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، هه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهوښتم، گڼه ابڅي ده.

په واول يا غرن او از پای ته رسېدلي وي، مصری د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کي د دي ډول پېيلي (البته په همدې وزن او اهنک) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصری په ژباړه کي د دي اهنک ساتل شوی دی. پرتولو مصری يو، باندي يوه رښت (دودی يا قانون) د پلي (تطبيق) وړ دی، ياني دا چي د هري مصری لومړی مسره بايد ۹ له دفتنگونو پرته، او دويمه ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري مصری، د لومړی څلورمه او اتهمه څپه؛ د دويمې مسري څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کي کومه څپه په کي نه احساسېږي له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتي کېږي او په

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۴ چوپړی

نیمه سیمه کې توپیر لري. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... ۲۱۸ او ۲۲۰. (ټول ټال ۳۰۲ واري نور)

مصری یو: مصری یې پکړه وی ده، یا د مصری ډېرگنی نوم دی. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۱۸ واري نور)

مصری ایزې (مصریزې): د وی یا ویکي له پامه مصری ایزه هغې درې سرې پېيلي ته وايي چې د څو سره مصری سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه وگړنی، پیاوړې، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د اېڅو ،، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې ښی) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی مصری ایزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلي يا کلمې دي چې سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غبرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته رازي او لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولي راوزي د يوه غبرگغر لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ،وی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ،وی،، او داسې نور. ديفتنگونه ،غبرگغرونه، ناټرووييکي، ترووييکي، سټرېل، اوسټرېل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښني، هېيجاني چغې، لکه: الله وی، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای، وای، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وای، وای، وای، نو، الله، او، گرانه!، يه کرپانه!، يه پښتیا، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که څاره!، ای الکه!

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۸۵ چوپړی

وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، بڼه، څنگه، ولې...، نومړي ټول د مصری ایزی توکي دي، چي کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلي کلمې يا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېمي درېيمې، څلورمې، پېنځمې او شپږمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هر ه مصری ایزه باید ده (زموږ خپله ،، ه، هیا هی ،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگي ه، ه، دوی سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودي، ه، وایو) چي د پښتو ژبي ،نهویشتم، گڼه ابڅي ده. په واول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، مصری ایزه د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. د لومړی مصری ایزی پېنځمه او د دوېمي مصری ایزی شپږمه مسره يي ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هرې مصری ایزی، د لومړی او دوېمي (د پورتنی پېنځه سره مسرې څلورمه، او د شپږ سره مسرې پېنځمه) مسره څلورمه او اتهمه څپه او د پېنځمه او شپږمې مسرې (پایني مسرې)، څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه، باندي زورونه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندي زورونه نه احساسېږي.

له سيمه یيزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا مصری ایزی مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالی سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خور غرې يا ترنمي څپه پای ته رسي. د هي ابڅی دی چي غر يي نس څخه هوا په حنجري کښوي، چي خولې مخکي مو ورغوی او نیسی او ه يا هه ووايي نو هوا ويچي او د نس ډکيدل او تشيدلو باندي پوهېږی چي همدې ته ترنگتوک وايي، مانا دا چي د پيلنی مصری ایزو نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې (د پېنځه سره مصری ایزی يي ایزو نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۸۶ چوپړی

څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) څپي خور غري د مصری ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د مصری يوه بل رغنډه ټوک گنل کېږي او نه شتون يې رغنيت له پوښتمې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پاينې ټوکونه په يوه پير کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشمې او نهه څلوېښتمې (د شپږ سره مصری ايزي نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) زورني څپي له يوه څه اغېز سره مصری ايزي ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم اېوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کېدای شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزي رغنيت پنځ کوي، د ايزي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډۍ، ټپي، ټپکي او مصری، له هرې يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکينه پاينۍ څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له نيمکي، انگي، لنډکي، بگتي، کېسي (شبي)، پارکي، کاکړي، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيټي، سپينۍ (ازادې پېيلي)، کېسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزي، څلور څپيزي، پېنځه څپيزي، شپږ څپيزي، اووه څپيزي، اته څپيزي، نهه څپيزي، لس څپيزي، هايکويي، پتي (تي خورو اړوندې پېيلي)، موندۍ (سر پرېکړي)، انخورگي، کېنتوزي (سانتي)، نامانېزي، زخي، بي ټولي، ټولونجي، نا پېنېليزي، ناپېيلي او سلسلي، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخي، Dialogue) له سټي بېلوالی ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه رغنيت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده دري غونډله ايزه وينا او يادوني سره. نوموړو ټولو نه پام وي، پرې برلاسي وي، رت بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۸۷ چوپړی

د مصری ایزی د څپي شمېر بېلگه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپيزې وي، څلور سره مصری ایزی ۴۰ څپيزې وي، پېنځه سره مصری ایزی ۴۹ څپيزې وي، شپږ سره مصری ایزی ۵۸ څپيزې وي، اووه سرې مصری ایزی ۶۷ څپيزې، اته سره مصری ایزی ۷۶ څپيزې وي، او نهه سرې مصری ایزی يې ۸۵ څپيزې وي او لس سره مصری ایزی ۹۴ څپيزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره مصری ایزی ۴۰ څپيزې رانښلولې لري او څلور دانې وويل شي. خوندور رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي، ډېرې ښې يې اته سره مصری ایزی ۷۶ څپيزې وي چې دوې دانې وويل شي، ښې به بيا درې سرې مصری ایزی دي اته دانې يا دولس وويل شي، لږې ښې بيا پېنځه سره مصری ایزی يا پېنځيزونې مصری ایزی دي چې پېنځه دانې وويل شي ښې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ سره مصری ایزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسې چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پبيله د څو سره يا څو مخه مصری ایزی نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پېنځه او شپږ سره پبيله له پېنځه سره او شپږ سره مصری ایزی، مصری توري او مصری ایزی سره ورته ډېرې ځانگړې ځانگړنې لري، چې ورته مصری ایزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره مصری ایزی، څلور سره مصری ایزی، پېنځه سره مصری ایزی، شپږ سره مصری ایزی، اووه سره مصری ایزی، اته سره مصری ایزی، نهه سره مصری ایزی او لس سره مصری ایزی... په ښه منډل کېږي. او مصری ایزی ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې داسې دي. ۴. ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶ او ۱۷۸

مطعم: خوراک. ۱۸۷. ۴.
 مل: بده، ملگري، انډپوال، دوست، اشنا، يار. ۴. ۵. ... ۲۱۹
 او ۲۲۱ (ټول ټال ۵۷ واري نور)
 ملگري: دوستي، اشنايي، بده والی. ۴. ۱۰، ۱۴۱ او ۲۱۳

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۸۸ چوپړی

- منبر: دريځ، د تبليغ د ودرېدو ځای، (مونږ ورته ډېر زيات درناوی لرو او هميشه دا په پام کي نيسو چې غلته خبره او کوم ناوړه وينا، ترېنه سوی استفاده ونکړو.
- ځکه چې حضرت محمد(ص) به له منبر نه د اسلام دين، کره شيان، مقدس کتاب، قرآن پاک چې د حضرت جبرائيل امين ملائک په واسطه پر حضرت محمد (ص) نازل شوی د الله العظیم له لوري، هغه پوره مسلمانانو ته و رسوه او ابلاغ کاوه يي. چې زموږ ژوند، قانون، نظام دې کتاب پوري تړلی دی او منوونکو ته يي مسلمان وايي.
- الله تعالی مونږ ته له يو لړ شيانو څخه په کلکه منع کړي چې حرام دي (حرام يي بولي) او نه به يي کوو، لکه: په ځمکه کي فساد، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل، د خوړ غوښه خوړل، د يتيم مال خوړل، ظلم، منافقت، له يهودو او عيسويانو سره لاس يو کول او پيسې تر اخستل، پټ پردی کېدل، يووالی نه کول... ، او له هغه سره شريک نيول.
- بل لړ شيانو يي حلال گرځولي دي چې هميشه به يي کوو، کله: د ميرمن ټول رښت ورکول، له هغوی سره ښېگڼه کول، کالي او خواړه ورته چمتو کول، لمونځ، روژه، زکات، حج، يوازي او يوازي د الله تعالی د رضا له پار جهاد، ښه سلوک، ښه رويه، ارام خوراک کول په ټېټ اواز غږېدل، د مشرانو درناوی، پاک خواړه خوړل، جغات، د مور او پلار په وړاندي د اوف کلمه هم نه ويل...
- ؛ ۸۴
- منځی، هسته. ؛ ۸، ۱۵، ... او ۲۱ (ټول ټال ۱۲ واري نور)
- منځه گل: د الېنگار په ولسولی کي سويل لوېديځ لور ته پروت د کلي نوم دی. بديباد (بديع لالاباد) کي. ؛ ۱۸۸
- منځی: هسته. ؛ ۱۸۲
- منگي: د اوبو لوښي، گري، مفرده وی يي منگی دی. ؛ ۱۱، ۱۰۵ او ۱۰۶
- منگنی: خزاني. ؛ ۱۸۸
- موتي: مفرده وی يي ده ، موتی، سوک. ؛ ۱۵۹
- موخي: سوله وي، موخل، محل. ؛ ۱۸۸
- مورچل: ډگر، سنگر. ؛ ۴۷
- موزي: حسود. ؛ ۴۸، ۴۹، ۶۳، ۶۹ او ۱۰۲

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۹ چوپړی

موزون کدم
(قدم):

د کدم هغه بېلگه ده، چې زموږ د هېواد افغانستان د شپه
ميرو په سيستم کې له لمرني حالت پیل څخه شروع، تر
۲۵ مترۍ واټنه پورې چې د شپه‌ميرو مير ته نږدې
کېږي.

کله چې د شپه‌ميرو ټول ټولګی له شپغالی او يا له ټولګي
څخه د پرېټ میدان ته را وږي. نو د پرېټ په میدان کې
د کښونو په پیلني ځای کې شپه‌ميري په لمرني حالت او
سکون حالت کې ولاړ وي.

چې دايي لومړی حالت دی. نو کله چې مير يا کومندان يې
ورته و وايي:- اسلام عليكم ورحمته و برکاته؟

په ځواب کې شپه‌ميري وايي:- و عليكم ورحمته و برکاته!
او بيا ورته (کومندان) وايي:- ستري مشی؟

په ځواب کې شپه‌ميري وايي:- ژوندا، ژوندا، ژوندا! او
که چېرته سر پټي ودانی، تالار، ټولګی، ځغاسته، حال،
وي نو بيا ورته شپه‌ميري په ځواب کې يوه ځل له پاره
ژوندا! وايي.

او يا (کومندان) وايي چې څنگه یې؟ ژوندا، ژوندا، ژوندا!
او که خدای په امان وايي؟ نو بيا ټول شپه‌ميري يې علمي
او نظامي د درجه (رتبه) گوري او وايي :- بريالي اوسئ
مل پاڅوال صيب!!! (يا نور.....).

په دوېم حالت کې ورته وايي:- تيار شئ!

نو شپه‌میری هر يو تن ځان برابر وي.

په درېم حالت کې ورته وايي:- ارام شئ!

نو شپه‌میری هر يو تن ځان پټه خوله کوي.

په څلورم حالت کې ورته وايي:- مرش!!!!؟

شپه‌میری هر يو تن (يوه کدم يا يو قدم) پښې پر ځمکه يو
واړې وهي او په گډه سره يو اواز کوي (هوو!).

په پنځم حالت کې ورته وايي:- يو-دوه!!!!؟

شپه‌میری هر يو تن دوي کدمه پر ځمکه وهي او په گډه
سره يو اواز کوي له هر قدم سره (هوو!)، وايي.

چې هر کله مير (يا دريځ، مشرانو، لويانو، درې گونو
چارو استازو، د افغانستان دننه‌يو چارو وزير، ولس مشر

يا د هېواد د ازادۍ په ورځ د تېرېدو کې) ته ۲۵ پېنځه
وېشت قدمه واټن پاتې شوه.

تعليم کدم پيله وي؛

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۰ چوپړی

پاتې شوني د نه وي چې د بنوونکي يا د مير له امر نه ورسته. په تعليم قدم کي پيني په ځمکه وهي او ورسره اواز کوي.

هر کله چې تر پېيځه قدمه واټنه پوري امير ته پاتې شوه لاسونه سره تړي په ورنو کلک نيسي او د مير په لور گور کوي.

په شپږم حالت کي ورته وايي: - تعليم کدم!. بيا شپهيري سره په گډه وايي يو!، خپلو پښو ته ډب ورکوي.

بيا وايي دوه! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي. بيا وايي دري! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي. او موضوع کدم (ارامه تېرېدل، ارام قدم، هوسا حرکت) کوي.

د کرښي (صف) تړلو يا برابرول د شپهيري (پوليسو، څارواکي) په تېرېدوکه (رسم گزشت، پرېت) کي د هېواد د ازادۍ په ورځ نهه، نهه تنه په اورډو او نهه، نهه تنه په لنډو وي ۹X۹ په هره يو ټولي وي چې ټول سره ۸۱ تنه کېږي.

چې نوموړي ټولي په لس گونو گڼه وي. او افغانستان د شپه ميرو سيستم تيارونه د بني لور ته لور تنان وي او گس لور ته ټېټ تنان (کسه) وي. له بني لور لور څخه د ۹X۹ تنيز کرښه يا (لين، صف) تړلو پيل کوي او په گس ټېټ لور يې پای ته رسوي. او د افغانستان د ملي پوځ سيستم تيارونه د لومړي کرښه يا (لينکه، صف) ته لور تنان وي.

نههم صف ته ټېټ تنان وي. له پيل لور لور څخه د (سرتېرو، ساتونکو، پوځيانو، اردو) ۹X۹ تنيز کرښه يا صف تړلو پيل کوي او د پای په ټېټ لور يې پای ته رسوي. کله هم چې تېرېدوکه بشپړېږي. د گڼي شمېره يې سل زرو تنو شپه ميرو، ساتونکو ته رسېږي.

نو ځکه د هر يوه شپه مير او ساتونکي د درناوي (احترام) او سلامۍ له پاره د دوی ستر مير (هر يو :- د شپه ميرو ستر مير د افغانستان دننه يو چارو وزير... نوم يې... پلانکي صيب او ساتونکو ستر مير افغانستان د ملي دفاع وزير... نوم يې... پلانکي صيب) په سر لوڅي موټر کي تيار سي ولاړ وي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۱ چوپړی

د ټولو برا بر شويو او ټرل شويو ټولۍ يو په وړاندې تېرېږي.

نو ځکه په پښوښه شي کوی چې د دوره ډېرو تنو په وړاندې په پښو تېر شي.

ځکه په سر لوڅي موټر کې تيار سۍ ولاړ وي او د څودانو د ټولۍ يو په ځواکي و درېږي.

د دوی په لور گور کوي په نظامي سلامۍ ولاړ وي او ورته وايي:- اسلام عليك ورحمته وبرکاته؟

په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانگړي بېلگه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- و عليك ورحمته وبرکاته!

او بيا ورته وايي:- سترې مشي؟

په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانگړي بېلگه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- ژوند!، ژوند!، ژوند!

او بيا ورته وايي:- د شپه ميريو ستر مير د افغانستان دننه نيو چارو وزير..... پلانکي!، يا د ساتونکو ستر مير د

افغانستان د ملي دفاع وزير..... پلانکي!

په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانگړي بېلگه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- بريالي اوسئ د شپه ميريو ستر

مير د افغانستان دننه نيو چارو وزير..... پلانکي صيب!، بريالي اوسئ د ساتونکو ستر مير د افغانستان د ملي دفاع

وزير..... پلانکي صيب!

له ټولو ټولۍ يو ته له تېرېدونو ورسره نوموړي ميران ځي او په دريځ کې ولس مشر د هېواد له ستر لويانو سره ولاړ

وي او دوی ورته سلام کوي.

وايي :- د افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر پلانکي صيب اسلام عليك ورحمته وبرکاته!

افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر..... پلانکي وايي:- و عليك ورحمته وبرکاته!

او بيا ورته وايي:- سترې مشي؟

په ځواب کې د افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر پلانکي وايي:- ژوند!

او بيا ولس مشر ته لاس ورکوي او غېږه، ولس مشر ورته وايي مننه!.

او په خوا کې ورسره ودرېږي. تېرېدوکه پيل کېږي. او د هر يوه ټولۍ په اړه ولس مشر ته ځانگړي معلومات وړاندې کوي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۲ چوپړی

ورسره خبرې اترې او خپلې خوښۍ څرگنده وي.
د صف تړلو يا برابرول په عادي حالت کې ۴۵ پېنځه
څلوېښت کسيزه ټولې وي.

د نظام جوړه ونه:

ټولې مشر لومړی وار وايي:- ارام شی!

ټولې مشر دوېم وار وايي:- تيار شی!

ټولې مشر درېم وار وايي:- د بناغلي پاڅوال صيب د
احترام له پاره بني لور ته گور!

ټولې مشر څلورم وار وايي:- د بناغلي پاڅوال ته د درېمې
پوهنځۍ د زده کړيالانو د شتونوالي رافور،

ستاسو بناغلي پاڅوال په وړاندې اوروم!، وړاندې
کوونکي شپير احمد لغمانی!، د ديارلسو شپير اويلوم کال د
څلورم کال زده کړيال.

بنوونکي (فردوس يا د شپه ميرو مير): مننه! وړانگور او
ارام شی ورکړه!

ټولې مشر په پېينځم وار وايي:- وړانگور!

ټولې مشر په شپږم وار وايي:- ارام شی!

بنوونکي (د شپه ميرو مير):- خپله موخه، ورمونه،
وړانگويني او د زده کړي کوم څپرکی د زده کړيالانو
زهنونو ته رسوي! . ۴. ۷۶

مير: مشر، سالار، بناغلی. ۴. ۳۷

ميره: ټينگ، دښته، بيبان. ۴. ۱۵۱

ميره: د مور بڼه، د مېړه بله مېرمن، چمتو ويسکي، تيار شراب،

د بن زويه! مور. بني ۴. ۲۱

ميريالي خيل: په مهترلام کې ختېځ لور ته د ډاگ په اخيره

برخه کې د کوچيانو کلی دی. ۴. ۱۹۲

ني (ن) ۲۷.

ناپايه پټ توان:

نازغموړ:

نااندوله: کيسه، نکل، داستان يا ناول . ۴. ۲۱۲ او ۲۲۲

نااندوله: نه جوړونکی، خرابی کونکی. ۴. ۱۹۲

نااندولي: نه جوړونه، خرابی کونه. ۴. ۱۹۲

ناوی: ناوې، ناوکۍ. ۴. ۸۳، ۹۱ او ۱۶۴

ناوکۍ: ناوې، ناوۍ. ۴. ۹۰ او ۹۴

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۹۳ چوپړی

- ناکی: اک ته ورته جلی ، چي شفاف نازک مخ ولري له ميده خالو سره.؛ ۸۳
- نڅا: گډا، بازي، رقص.؛ ۲۵ او ۱۷۴
- نذر: شرط.؛ ۱۹۴
- نغوته: اشاره.؛ ۱۳۵
- نغوته: عشاره، تلميح، کنايه.؛ ۱۹۳
- نقره: سپين زر.؛ ۱۹۳
- نگهبان: څښتن، ساتونکی، څوکی والا.؛ ۱۹۳
- نگېرني: حس، مونث جمع ويکی يي نگېرني ده.؛ ۱۹۳
- نمره اول: د بنوونځی نوم دی چي ما په کې منځنی بنوونه کړي.؛ ۱۹۳
- نداره: (۱) ليدنه، کتنه، (۲) ننداري يي جمع ده يا سينما. (۳) نندارتون : نمايشگاه.؛ ۱۹۳
- ننه توري: قدمه ، مخکي وينا، سريزه.؛ ۶، ۱۸ او ۲۶
- ننه واتي: خواست دامن، ريباري.؛ ۱۹۳
- نټه: انکار، نه منل.؛ ۱۱ او ۲۰
- نتيالي: منکر.؛ ۲۳
- نوری: جنس (نر او بنځه).؛ ۱۱ او ۱۲، ۲۲، ۱۴۱، ۱۶۰ او ۱۸۰
- نوکر: خدمت گار، غلام.؛ ۷۲ او ۷۴
- نومور: مپړنی، نامتو، سرلوری، سرفرازه.؛ ۱۹۳
- نومونور: د تسميې وړ.؛ ۱۹۳
- نومورې: مپړنی، سرغندوی، سرلوری، سرفرازه.؛ ۱۳، ۲۵، ۳۱ ...، ۲۰۳ او ۲۰۸ (ټول ټال ۱۲ واري نور)
- نی: هفته.؛ ۱۴۰
- نیاو: عدل، داد.؛ ۲۱۰
- نیاو والي: محکمه.؛ ۱۹۳
- نیمکی ټپه: د وی یا ويکيې له پامه نیمکی ټپي هغي څو سري پبيلي ته وايي چي څو ټپو سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وگړني، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيابيا کولي، واروار ترلي، گرداني) پبيله ده؛ چي زمور لرغونو پښتنو نیکونو او نياگانو د پښتو ژبي د اېڅو «، ښ، ډ، ږ،

د تاتویي میلی پېښلي ۱۹۴ چوپړی

ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوړښت یې جوت کړي دي؛ له لنډۍ، تپه، ټيکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکي بني) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نیمکی ټپي د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوییکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباري، غونډلي يا کليمي دي چي سندر ه ، اهنگ؛ ترنگتوک؛ يي لا خوړوي. په بله مانا دفتنگونه ، غيرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چي د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته راځي. لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولي راوځي؛ دیوه غیرگغړ لومړی توک یوه خپلواک او دویم توک یې یوه نیم واک اواز وي؛ کله زورکی واله یې یا نرمه ،وی،، او زرکی واله یې یا درنه یې ،وی،، او داسې نور. دفتنگونه ، غیرگغرونه، ناټروویکي، ټروویکي، ستربل، اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، انډېښني، هیبجاني چغې، لکه: الله وی، وی، او، نو وی،!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زویه!، شېرینه، یا الله، یه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی،!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راحه!، گرانه!، یه کرانه!، یه پښتینه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کرانه!، ای الکه!، سفیره!، وروره!، فردوسه!، لغمانی یه!، بخته میره!، اخلاوه! دغه راز هو، نه، ښه، څنگه، ولي...، نوموړي ټول د نیمکی ټپي توکي دي، چي کله هرې مسرې پیل کي، کله منځ او ډېرې وخت په پای کی

ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راوړي. د پښېلي غوند او پښېلي کليمي يا غونډلي لږي لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دویمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري چې دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. تر ډېره (هره یوه نه) پښېلي (قافیه) باید د ه (زموږ خپله ،، ه، ه یا هی ،، چې ورته وره ه، روجه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوی سترگي ه ،ه، دوی سترگي والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چې د پښتو

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۹۵ چوپړی

ژبي، نهویشتم، گڼه ابېڅي ده. په واول يا غرن او از پایته رسېدلي وي. نیمکی ټپي د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. درېيمه مسره يې ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته. د هرې نیمکی ټپي، د لومړۍ او دوېمي مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. په پيلنۍ، دوېمي او درېمي څپي د څلورگونو څپو ټولوالي باندې يې زورنه راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حس کېږي.

له سيمه ييزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا نیمکی ټپي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غري يا ترنمي څپه پای ته رسي.

مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمي، اتلسمې، او يوه ډېرشمې څپي خور غري د نیمکی ټپي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د نیمکی ټپي يوه بل رغنډه ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې رغنبت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غر له لاسه ورکوي.

دغه پاينې ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمي، اتلسمې، يوه ډېرشمې زورني څپي له يوه څه اغېز سره نیمکی ټپي ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د نیمکی رغنبت پنځ کوي، د نیمکی غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نیمکی هغه دي چې د لنډۍ، ټپي، ټپکي او مصري، له هرې يوي مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښې، سرباري

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۶ چوپړی

اهنگينه پاينی څپي و لري، د ديقتگونه او پارنويکي سره. خو له ايزي، انگي، پتي، لنډکي، بگتي، کيسی (شي)، پارکي، کاکړی، ناري، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيتي، سپنی (ازادي پېيلي)، کيسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزی، څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی، اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکوبی، موندی (سر پرېکړی)، انځورگي، کپنتوزی (سانتي)، نامانيزی، زخی، بي تولى، تولونجی، ناپېنليزى، ناپېلي او سلسلی.

دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نى برخي،) Dialogue له سټي بېلوالی و لري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغبت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نيماى ټپه چې درې سره لري ۳۱ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۳۵ څپيزې وي؛ څلور سره نيماى ټپه ۴۴ څپيزې وي، پېنځه سره نيماى ټپه ۵۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۵۷ څپيزې وي؛ شپږ سره نيماى ټپه ۶۲ څپيزې وي، اووه سرې نيماى ټپه ۷۱ څپيزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۷۵ څپيزې وي؛ اته سره نيماى ټپه ۸۴ څپيزې وي؛ نهه سرې نيماى ټپه يې ۹۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۹۷ څپيزې وي (۴ څپي ډېرېږي او که کوشنی مسرې باندې شي بيا ۴ څپي ترې کمېږي) او لس سره نيماى ټپه ۱۰۶ څپيزې وي.

چې تر ټولو غوره يې څلور سره نيماى ټپه ۴۴ څپيزې رانښلولي لری لري، دولس دانې و ويل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېری ښي يې اته سره نيماى ټپه ۸۴ څپيزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښي به بيا درې سرې نيماى ټپه دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښي بيا لس سره

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۹۷ چوپړی

نیمکی ټپه یا لسيزوني نیمکی ټپي دي چي پېنځه دانې و ویل شي ښي راځي. دا بیا له څلورو دانو شیر سره نیمکی ټپه سره خوا په خوا ځای نیسي، پرته له غیرگغرونو او پارونویکو څخه.

د څېړونکي (زما) نیمکی ټپه څپیزه (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلیبل Syllable، د ابڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنت ،، لفظ، د موسیكي نوټ: د خج ښه: د توري په سر ښه ، چي د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ردوالي، کیفیت ښيي،: ټینگه ، لهجه ،: تاکید: بېلونکی ښه: د وینا و ځانگړی، خاص او بېل، ډول. Accent Morphemel :،،) جوړښت په دې ډول دی: .؛ ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۳، او ۲۰۶

نیمکی ټیکي:

د وی یا ویکي له پامه نیمکی ټیکي هغي څو سري پېيلي ته وايي چي د څو سره ټیک سره ډېري ورته ځانگړي ځانگېرني، څرنگوالي او څرگندوالي لري.

او په اصطلاح کي هغه وگړني، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيابيا کولي، واروار تړلي، گرداني) پېيله ده چي زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبي د ابڅو ،، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندي زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړي له پېداښت سره جوښت يي جوت کړي دي؛ له لنډي، ټپه، ټیکي او مصري څخه ورسته. پښت يي هم کولی شي چي لرليد (راتلونکي ښي) يي پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنې ټیکي ايزي د مسرو شمېر يي ۳، د څپو شمېر يي ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسنباري، غونډلي يا کلیمي دي چي سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ يي لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غیرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چي د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته راځي او لکه پوستووی اواز يوه وار پتليز له خولي راوځي د يوه غیرگغږ لومړی توک يوه خپلواک او دوېم

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۸ چوپړی

توک یې یوه نیم واک او از وي، کله زورکی واله یې یا نرمه و، و،؛ زرکی واله یې یا درنه یې و، و،، او داسې نور. دپفتنگونه، غیرگغرونه، ناتروویکي، تروویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندپنني، هېجاني چغی، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زویه!، شیرینه، یا الله، یه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راحه!، گرانه!، یه کربانه!، یه پینتینه!، یه خلمیه!، هه بجیه!، یه کربانه!، ای الکه!، سفیره!، وروره!، فردوسه!، لغمانی یه!، بخته میره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، بنه، خنگه، ولي...)، نوموري ټول د نیمکی ټیکې توکي دي، چي کله هري مسري پيل کي، کله منځ او دېرې وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې دېر والی راولي.

د پینېلي کلیمې یا غونډلې لږې لري. خو دېرې وخت د لومړی، دویمې درېمې، څلورمې او پینځمې مسري په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. تر دېره (هره یوه نه) پینېلي باید د ه (زمونږ خپله و، ه، ه یا هی ،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگي ه، ه، دوی سترگي والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چي د پینتو ژبي، نهویشتم، گڼه اېڅي ده؛ په واول یا غرن او از پایته رسېدلي وي. نیمکی ټیکې د پینتو ژبي د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېمه مسره یې ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري نیمکی ټیکې د لومړی او دویمې مسري څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسري (پاینی مسري) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او دېرې وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سیمه بیزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکی ټیکې مېچې د څپیزه او خحیزه ټولوالي سره، سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خور غږي یا ترنمي څپه پای

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۹۹ چوپړی

ته رسي. مانا دا چې د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، او يوه دېر شتمی څپي خور غري د نيمکی ټيکي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د نيمکی ټيکي يوه بل رڼنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې رڼبنت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پاينې ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکي وروستی نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمی (د لس سره نيمکی ټيکي يې نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمی، څلوېښتمی، دوی شپېتمی، پېنځه اويانومي او څلور اتياومي) زورني څپي له يوه څه اغېز سره دوی ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينی

مسره کې دی چې نوموړي مسره د نيمکی ټيکي رڼبنت پنځ کوي، د نيمکی ټيکي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نيمکی هغه دي چې د لنډی، ټپي، ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکينه پاينی څپي و لري؛ د ديقتگونه او پارنويکي سره. خو له دو ايزي،، (صفي الله، د کب ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدي، ۱۰ چوپړی)، انگی، پتي، لنډکی، بگتي، کيسی (شي)، پارکی، کاکړی، ناري، بدلي، لوبي، سندرې، چاربيتي، سپنی (ازادي پېيلي)، کپسه گی، د اتن غبرگی، درې څپيزی، څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی، اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکويی، موندی (سر پرېکړی)، انځورگی، کېنتوزی (سانتی)، نامانپزی، زخی، بي ټولی، ټولونجی، نا پښېليزی، ناپېيلي او سلسلی دي ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخي، Dialogue له سټي بېلوالی و لري؛ د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رڼبنت موندلی دی او زوکړه شوي؛ ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي،

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۰ چوپړی

پري برلاسي وي، رت بېلوالی يا گړندی فرق يې و کولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتله په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د نیمکی ټیکي د څپي شمېر بېلگه داسې ده چې دري سره لري ۳۱ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۳۵ څپيزې وي؛ څلور سره نیمکی ټیکي ۴۴ څپيزې وي؛ پېنځه سره نیمکی ټیکي ۵۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۵۷ څپيزې وي؛ شپږ سره نیمکی ټیکي ۶۲ څپيزې وي؛ اووه سرې نیمکی ټیکي ۷۱ څپيزې او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۷۵ څپيزې وي؛ اته سره نیمکی ټیکي ۸۴ څپيزې وي؛ نهه سرې نیمکی ټیکي يې ۹۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۹۷ څپيزې وي (۴ څپي ډېرپرې او که کوشنی مسري باندې شي بيا ۴ څپي ترې کمېږي) او لس سره نیمکی ټیکي ۱۰۶ څپيزې وي. چې د څپو په گڼه کې منل شوی ډېروالی راولي او د منلو وړ پېيلي رښت دی.

د څېړونکي (زما) نیمکی ټیکي څپيزه (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلېبل Syllable،، د ابڅو شمېرلو) - خحيزه) زورنه، خج، اکسنټ ،، لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه ، چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ردوالي، کيفيت بڼې،: ټينگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکی نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel:،،) جوړښت په دې ډول دی:

چې تر ټولو غوره يې څلور سره نیمکی ټیکي ۴۴ څپيزې راښلولي لری لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې بڼې يې اته سره نیمکی ټیکي ۸۴ څپيزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ بڼې به بيا دري سرې نیمکی ټیکي دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې بڼې بيا لس سره نیمکی ټیکي يا لسيزونې نیمکی ټیکي دي چې پېنځه دانې و ويل شي بڼې راځي، دا بيا له څلورو دانو

د تاتويبي ميلي پېبلي ۲۰۱ چوپړی

شپږ سره نیمکی ټیکې سره خوا په خوا خای نیسي. پرته له غیرغږونو او پارونویکو... .؛ ۱۹۹ او ۲۰۶ د وی یا ویکي له پامه نیمکی لنډی (پام لنډی یا سروکه لنډی) هغې یوې سرې او دوی سرې پېبلي ته وايي چې د یوه سرې او دوی سرې لټکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

نیمکی لنډی:

او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېبله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د اېڅو ،و،ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوښت یې جوت کړي دي. له لنډی، ټپې، ټیکې او مصری ورسته. پښت (نسل) یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنې نیمکی لنډی د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۳۱ له دقتنگونو او پارنویکیو پرته دی. (دقتنگونه، الیده، اضافه، سربارې او اوستربارې، غونډلې یا کلیمې دې چې سندرې، اهنگ، ترنگتوک، یې لا خوږوي. په بله مانا دقتنگونه، غیرغږونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نیمواک په ملگرتیا منځ ته راځي. لکه پوستوی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي، د یوه غیرغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ،وی، او زورکی واله یې یا درنه یې ،وی، او داسې نور. دقتنگونه، غیرغږونه، ناټروویکي، ټروویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښنې، هېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زویه!، شېرینه، یا الله، یه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راځه!، گرانه!، یه کرپانه!، یه پښتینه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کرپانه!، ای الکه!، سفیره!، وروره!، فردوسه!، لغمانیه!، بخته میره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، بڼه، څنگه، ولي...، نوموړي ټول د نیمکی لنډی توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې،

د تاتويي ميلي پېيلي ۲۰۲ چوپړی

کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پنبېلي (قافيي) کلیمې یا غونډلي لږې لري. خو تکراري لرونه (ردیفونه) ډېر لري، خو ډېری وخت د لومړۍ او دویمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره نیمکې لنډۍ باید ده (زمور خپله ،، ه، ه یا هی،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگې ه، ه، دوی سترگې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهویشتم، گڼه اېڅې ده. په اول یا غرن اواز پای ته رسېدلي وي. نیمکې لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. دویمه مسره یې ۹ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې نیمکې لنډۍ، د لومړۍ مسرې څلورمه، اتمه څپه او دوی لسمه او دویمې مسرې څلورمه او اتمه څپه، باندې زورونه وي؛ ځینې وخت دواړه غبرگوندلي لومړۍ او دویمې مسرې دیارلس، دیارلس څپې وي، ځینې وخت نهه، نهه څپې وي، ځینې وخت، یوه غونډ، او یوه غونډله وي، چې څلور څپې، اته څپې، دوی لس څپې، شپاړس څپې او شل څپې پېيله وي او لږ وخت په کې کومه څپه باندې زورونه نه احساسېږي د غږ لوړوالي او ټېټوالي په بڼه ویل کېږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکې لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالي سره، سره پر یوې نازورنه څپه یا یوې خور غږې یا ترنمې څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ دیارلسمې او دوېوېشتمې څپې خور غږې د نیمکې لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالي ترڅنګه د نیمکې لنډۍ یوه بل رغنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکون په یوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوې د ور مخکې دیارلسمې او دوېوېشتمې زورنې څپې له یوه څه

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۳ چوپړی

اغېز سره نیمکی لنډۍ ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي. چې پښتو اندول یې ترنگتوک یا ترنمي توك کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاینی مسره کې دی چې نوموړي مسره د نیمکی رغښت پنځ کوي. د ۱. نیمکی لنډۍ ۲. نیمکی ټپه ۳. نیمکی ټیکي ۴. نیمکی مصری (۱. پام لنډۍ ۲. پام ټپه ۳. پام ټیکي ۴. پام مصری یا ۱. سروکه لنډۍ ۲. سروکه ټپه ۳. سروکه ټیکي ۴. سروکه مصری) غوره توك او منځي راځي؛ وار په وار سرباري، منځباري، ببخباري (تکراري، مکرر) ډول له لنډۍ، ټپي، ټیکي او مصری سره ترښخي لړ کېږي.

په ټوله کې غوره نیمکی (پام، سروکه) هغه ده چې د لنډۍ، ټپي، ټیکي او مصری، له هرې یوې مسرې سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکینه پاینی څپي و لري؛ د دیفتنگونه او پارنویکي سره. خو له ایزی، انگی، لنډکی، بگتي، کېسي (شي)، پارکی، کاکړی، نارې، بدلي، لوبي، سندري، چاربيتي، سپینی (ازادې پېيلي)، کېسه گی، د اتن غبرگی، درې څپیزې، څلور څپیزې، پنځه څپیزې، شپږ څپیزې، اووه څپیزې، اته څپیزې، نهه څپیزې، لس څپیزې، هایکویي، موندی (سر پرېکړی)، انځورگی، کېنتوزی (سانتی)، نامانېزی، زخی، بي تولى، ټولونجی، نا پښيليزی، ناپېيلي او سلسلی،

دې ټولو پېيلو سره د سكالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخي،) Dialogue له سټي بېلوالی و لري. د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوكړه شوي. ان له ساده درې غونډله ایزه وينا او یادوني سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، ربټ بېلوالی یا گړندی فرق یې و کولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۴ چوپړی

خو نیمکی لنډی چې درې سره لري ۳۱ څپزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ څپزې وي؛ څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپزې وي؛ پینځه سره نیمکی لنډی ۵۳ څپزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ څپزې وي؛ شپږ سره نیمکی لنډی ۶۲ څپزې وي؛ اووه سرې نیمکی لنډی ۷۱ څپزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ څپزې وي؛ اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپزې وي؛ نهه سرې نیمکی لنډی یې ۹۳ څپزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ څپزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنی مسرې باندې شي بیا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکی لنډی ۱۰۶ څپزې وي. چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپزې راننېولې لری لري او دولس دانې و ویل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپزې وي چې اووه دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې نیمکی لنډی دي چې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي؛ لږې ښې بیا لس سره نیمکی لنډی یا لسيزوني نیمکی لنډی دي چې پینځه دانې و ویل شي ښې راځي؛ دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی لنډی سره خوا په خوا ځای نیسي. د څېړونکي (لیکوال یا زما) نیمکی لنډی څپزه (څپه، سېلاب، هجا ،، سيليل Syllable،، د اېڅو شمېرلو) - خجيزه (زورنه، خج، اکسنټ ،، لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه ، چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالي، کیفیت ښيي،: ټينگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکی نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morpheme: ،،) جوړښت په دې ډول دی: . ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴ او ۲۰۶.

نیمکی مصری:

څلورمه ډله نیمکی مصری (سروکه مصری یا پام مصری):.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېيله د څو سره یا څو مخه نیمکی مصری نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پینځه او شپږ سره پېيله له پینځه سره او شپږ سره نیمکی مصری، مصری توري او نیمکی مصری سره ورته ډېرې ځانگړې

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۰۵ چوپړی

ځانگېرنې لري، چې ورته نیمکی مصری وايي. په دغه ډول څېرې لري، درې سره نیمکی مصری، څلور سره نیمکی مصری، پینځه سره نیمکی مصری، شپږ سره نیمکی مصری، اووه سره نیمکی مصری، اته سره نیمکی مصری، نهه سره نیمکی مصری او لس سره نیمکی مصری... په بڼه مندل کېږي. او نیمکی مصری ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې له مصری سره داسې دي. لکه:

د نیمکی مصری (سروکه مصری یا پام مصری) ځانگړې ځانگېرنې

۱- ډېرې ښایسته وي، ۲- بڼه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستي برخه یې لنډه او دویمه برخه یې چې تېره وي اوږده، د ثقل مرکز یې د مصری دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳- ډېر ژر تاثیر کوي، ۴- انسان په یو وار له منځه وړي، ۵- یوه وار یې سړي ته بس دی، ۶- بېلابېلې بڼې لري، ۷- درې خواوې یې سړی پرې کوي، ۸- په پام او ناپامی کې انسان نه کړېکې باسي، ۹- ډېرې لرغونې دي، ۱۰- لرغونې اندازه کرل شوي، ۱۱- لرغونې څېرل شوي، ۱۲- د مصر هر مو غونډې جوړونکی یې معلوم نه دی، ۱۳- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولی دي، ۱۵- زورورې دي، ۱۶- په هر ځای کې تری گټه اخستل کېږي، ۱۷- د نندارو شیان دي، ۱۸- وهم لري، ۱۹- زور دی، ۲۰- په مینه ساتل کېږي، ۲۱- تل انسان سره وي، ۲۲- مکاری وي لکه لنډې مصری توري، ۲۳- د مېرمنو د مستی او د سرو د سرلوړی توکي دي، ۲۴- درندې دي، ۲۵- سختې دي، ۲۶- جوړول یې گران دي، ۲۷- ډېر ارزښت لري، ۲۸- نندار چیانو ته یو ابلاغ وي، ۲۹- مینه ناکې وي، انسان مینه پرې راځي، ۳۰- په ډېره باریکۍ او مینه جوړول کېږي، ۳۱- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲- ډېرې اوږدې نه دي غېږي نېول ورسره سړی ستړی کوي. ۳۳- د میسو اونگ، وسپني گډولې، د سرو زورگډولې، د سپین زرو اونگ او لرگني بڼه اصلي او شلخي جوړېږي.

د تاتويبي ميلي پېبلي ۲۰۶ چوپړی

او تاسو ته يې همداسې پرېږدم، په همدې بڼه يې پوښ کي کوم.

هرې نيمکې لنډی، نيمکې ټپه او نيمکې ټيکې چې دغه پورته ځانگېرني ودرلودلي نو هغو ته نيمکې مصری وايي. تاسو نيمکې لنډی، نيمکې ټپه، نيمکې ټيکې او نو بيا يې پېژنی چې دا نيمکې مصری دي؛ چې له مصری سکالو سره برابري وي او دغه خصوصيات لري. نيمکې لنډی، نيمکې ټپه او نيمکې ټيکې دا پورته ۳۲ ځانگېرني نه لري بېلوالی يې پر همدې کي دی.

د وی يا ويکيې له پامه نيمکې مصری هغې څو سري پېبلي ته وايي چې د څو سره مصری سره ډېري ورته ځانگړي ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کي هغه وگړني، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسي توبه (تکراري، بيا بيا کولي، واروار تړلي، گرداني) پېيله ده چې زمور لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبي د ابڅو، و، ښ، د، ر، ن، ی او ... ،، څخه وړاندي زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړي له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي؛ له لنډی، ټپه، ټيکې او مصری څخه ورسته. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکي بڼي) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی نيمکې مصری د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه، الیده، اضافه، سرباري او اوسترياری، غونډلي يا کليمي دي چې سندرې، اهنگ، ترنگتوک، يې لا خوړوي، په بله مانا ديفتنگونه، غيرگغرونه يا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته راځي او لکه يوستوی اواز يوه وار پتليز له خولي راوځي، د يوه غيرگغړ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه وي، او زورکی واله يې يا درنه يې وي، او داسې نور. ديفتنگونه، غيرگغړونه، ناتروييکي، تروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښني، هيبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان،

د تاتوبي ميلي پبلي ۲۰۷ چوپړی

خانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شبرينه، يا الله، به، وا!، وله!،
واى!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، وا وى، واى واى،
نو، الله، كنه!، راحه!، گرانه!، يه كربانه!، يه پښتینه!، يه
خلميه!، هه بچيه!، يه كربانه!، اى الكه!، سفيره!
وروره!، فردوسه!، لغمانى يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه
راز هو، نه، بنه، څنگه، ولي... .)، نوموړي ټول د نيمكى
مصرى توکي دي، چې كله د هرې مسري پيل كې، كله
منځ او ډېرى وخت په پاى كې ويل كېږي او د څپو په
شمېر كې ډېر والى راولي.

د پښېلي كليمي يا غونډلي لري لري. خو ډېرى وخت
د لومړى، دوېمى درېمى، څلورمى، پينځمى او شپږمى
مسري په پاى كې ترنگتوكه غونډله لري، چې دوى ټول
ترنگتوك بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) هره نيمكى
مصرى پښېله بايد ده (زموږ خپله ، ه، ه يا هي ،، چې
ورته وره ه، روغه ه، كوشنى ه، لنده ه، دوى سترگي ه
, ه، دوى سترگي والا ه، يا عينكو والا، عصري او
ځانښودى، ه، واو) چې د پښتو ژبې، نهوېشتم، گڼه ابېڅي
ده. په اول يا غرن اواز پايته رسېدلي وي، نيمكى مصرى
د پښتو ژبې د فونولوژيكي (غريز) جوړښت تابع ده او د
هغې پر بنسټ جوړېږي. او د شپږ سره نيمكى مصرى
درېمه او د پينځمه سره يې ۱۳ څپې وي له دفتنگونو
پرته.

د هرې نيمكى مصرى، د لومړى او دوېمى مسري
څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمى مسري څلورمه، اتمه او
دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېرى وخت په كې كومه
څپه باندې زورنه نه احساسېږي، په پيلنى، دوېمى او
درېمى څپې د څلورگونو څپو ټولوالي باندې يې زورنه
راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه
باندې زورنه حسكېږي.

له سيمه ييزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي
نه پاتې كېږي او په ځنې سيمه كې بېلوالى لري. په بله وينا
نيمكى مصرى مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره
پر يوه نازورنه څپه يا يوې خور غرې يا ترنمي څپه پاى

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۰۸ چوپړی

ته رسي. مانا دا چې د دغي وروستی نهمي، اتلسمي او يوه دېر شتمې څپې خور غري د نيمکي مصري مېچه د څپيزه او خجيزه تولوالي ترڅنگه د نيمکي مصري يوه بل ر غنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې ر غښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غر له لاسه ورکوي، لکه په دوېمه مسره کې دوي څپې ډېرې شوي دي او خور غر يې ورته ځنډنی کړی دی. دغه پاينې ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره نيمکي مصري ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم ايفونې (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي.

غوره سټه د ترنگتوک په پاينې مسره کې دی چې نوموړې مسره د نيمکي ر غښت پنځ کوي، د نيمکي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نيمکي هغه دي چې د لنډي، ټپي، ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړې ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنگينه پاينې څپې و لري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له ايزې، انگي، پتي، لنډکي، بگتي، کبسي (شبي)، پارکي، کاکړي، نارې، بدلي، لوبي، سندرې، چاربيتي، سپيني (ازادي پېيلي)، کپسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزي، څلور څپيزي، پېنځه څپيزي، شپږ څپيزي، اووه څپيزي، اته څپيزي، نهه څپيزي، لس څپيزي، هايکوي، موندی (سر پرېکړی)، انځورگي، کپنتوزی (سانتي)، نامانيزي، زخي، بي ټولي، تولونجي، نا پښيليزي، ناپېيلي او سلسلي؛ دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نی برخي، (Dialogue له ستي بېلوالی و لري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه ر غښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادوني سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۹ چوپړی

شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتله په رپ سوب كې ټول پښتون پښت كولى و شي.

خو نیمکی مصری چې درې سره لري ۳۱ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۳۵ څپزې وي؛ څلور سره نیمکی مصری ۴۴ څپزې وي؛ پېنځه سره نیمکی مصری ۵۳ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۵۷ څپزې وي؛ شپږ سره نیمکی مصری ۶۲ څپزې وي؛ اووه سرې نیمکی مصری ۷۱ څپزې او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۷۵ څپزې وي؛ اته سره نیمکی مصری ۸۴ څپزې وي؛ نهه سرې نیمکی مصری يې ۹۳ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۹۷ څپزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که كوشنی مسري باندي شي بيا ۴ څپې ترې كمېږي) او لس سره نیمکی مصری ۱۰۶ څپزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره نیمکی مصری ۴۴ څپزې رانښلولي لري لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنگ او د نوي وخت او هندارو په ښكاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نیمکی مصری ۸۴ څپزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نیمکی مصری دې چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره نیمکی مصری يا لسيزوني نیمکی مصری دي چې پېنځه دانې و ويل شي ښې راځي؛ دا بيا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی مصری سره خوا په خوا ځای نيسي. پرته له غيرگغرونو او پارونويكو... د څېړونكي (زما) نیمکی مصری څپزه (څپه، سېلاب، هجا و، سيليبيل Syllable، د ابڅو شمېرلو) و- خجيزه (زورنه، خج، اكسنت و، لفظ، د موسيكي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ردوالي، كيفيت ښيي: ټينگه و لهجه، : تاكيد: بېلوونكى نښه: د وينا و ځانگړى، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel :،،) جوړښت په دې ډول دى: .؛ ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸ او ۲۰۹.

ستره محكمه: .؛ ۲۰۹

عدلي وزارت: .؛ ۲۰۹

نیاوټون:

نیاو وزارت:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۱۰ چوپړی

نیمنانو:

نیم نانی، بڼه الک (په سویل کې نانی هغه الک ته وایي چې عمر یې له کس نه کم وي او نوم یې هم زده نه وي. نو د درناوي یا له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د ناني په نوم یې بولي. او که نوم یې نه ورځي او له کس نه عمر کې ستر وي نو د درناوي له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د کاکو په نوم یې بولي. هغه الک ته وایي چې ځوان شوی نه وي عمر یې له څلورو څخه تر نهو کلو پورې وي.

نیمنانی (نمچه الک) په الینگار ولسوالۍ کې د سلېنگار کلي نه پورته د چهارکلا، براخېلو او الوخېلو کریو تر منځه پرته سیمه ده. زموږ د دوېم کلي نوم دی. ۲۱۰

۲۸. نې (ن)

ننکی:

زنکی، ډېر نوم (جمعه) یې زنکي او زنکیان دي، هغه ماشومان چې پر مور باندې ډېر زیات گران وي، د ناصرو قوم ځینې خلک رنکي ته ننکی وایي. ډېر نوم یې ننکي دی او یکی نوم یې ننکی دی. ۲۲، ۱۷۳ او ۲۲۰

نینه:

۱) هغه بڼه کرڼه (بڼه کار) چې نن ورځ یې د ټیکنالوژۍ په مټه یې کهول، وگړو، پینۍوالو او بشر ته رسوي. ۲) سويې پنځي گټه رسونکي پېغله، روباته، څپرکه گودۍ. (نینه، نینی او نینی پښتو وی د صفي الله فردوس وپیرغونه ده. چې میکرو ننه پوهه یا میکرو روباتیک لورې زده کړې زما یوه مسلکي لوستلیکۍ د زده کړو څخه و. د همدې له پاره مې د وی رېښه چې په نې (ن) اېڅه پیلېږي، چې په دې بڼه لنډۍ او دا ویکي هم ما پنځي یا طبیعي په خپله بورولي دي. د پښتو ژبې پورویکي نه دي چې له بلې ژبې دې پښتو ژبې ته راوړل شوي وي. د پښتو ژبې پنځي ویکي دي.) ۱۳، ۲۰، ۲۲، ۲۳ او ۲۲۰

ننۍ:

سويې پنځي (شلخي، بدل، مصنوي) گټه رسونکي ځلمۍ، روبات، ځوان روباتۍ، څپرکه گودۍ. ۲۲۰

ننۍ:

سويې پنځي (شلخي، بدله، مصنوي) گټه رسونکي پېغله، روباته، څپرکه گودۍ. ۲۲۰

د تاتويي ميلي پييلي ۲۱۱ چوپړی

۲۹. وي (و)

واړه: ټول، درست، گرسره. ۴. ۷۷، ۸۱، ۸۶، ۸۸، ۱۳۹،

۱۵۱، ۱۶۷، ۱۷۲ او ۲۱۴

واڼد: تخيل، شپري خيال، د شعر پييلي انځور. ۴. ۳۶ او ۱۳۵

واورپژونه: د واورې رېزونه، د واورې رېژونه، برف کوچونه. ۴.

۲۱۱

واورين:

واورېز، له واورو ډک، پربرف. ۴. ۲۱۱

وخت:

پير، زمان، سهولتونه، گرځيدنه، څرخا، تاویدنه،

چورلیدنه داعصابو پاریدنه، گینې اخیستنه، ترله وتنه:

چکروهنه: بدلیدنه: کړ لیچ: پېشه: کار، چوپړ، خدمت:

وار، روڼ: سینگار: څیره، جوله، بڼه: طرز، چم: میلان.

گرځول، چورلول: بڼه ورکول: راپه زړه کول: تاوول:

اړول: ستلول: په بل مخ اړول: بی ځایه کول: بدلول:

تنبول، په شاکول: مخ کول، توجه کول، سپارل: ترجمه

کول، ژباړل: جوړول: گرځیدل، تاویدل، څرخیدل،

چورلیدل، ستیدل: اوښتل. لکه: زه به لوبغالی ته په یوه

نی، منځنی (یک شنبه، سه شنبه،) تلم په یکی باندي،

لرلید داره بادې توپک مي و، په نښه ویشته کي گسمتي

پمه ځکه کېن لوري سترگه مي عادت د پټیدو نه لري. کلي

کي مو ځای نه و، په بیرنیو شیبو کي به یوه بل ته چمتو

وو؛ په خپل منځو کي به مو ښي لوبوي کولي، لکه ډباډب،

کیکیشن کای کراتي، کرکت، خوسی. ۴. ۱۶، ۲۸، ۲۹،

... (ټول ټال ۸۳ واري نو)

وچه پېړی:

د اوبنانو کاروان، د اوبنانو گله، د اوبنانو قطار، د اوبنانو

قافله، (هغه د اوبنانو کاروانونه چي په صحراگانو کي

تر څو میاشتنو منزلونه کوي)، چي په ورېښمین تنگي به

تله راتله، له مېلاد څخه وړاندي هند به يي له اروپا او

منگولیا او چین سره نخلوه. ۴. ۱۷۲

وراشه:

وجيز، ښي خبري، منل. ۴. ۲۱۱

ورانپو هاوی:

ناسم پوهاوی، سوی تفاهم. ۴. ۲۱۱

ورانکاری:

شراندازی، یاغي، بلواگر، اورپکی، وسله وال. ۴. ۲۱۱

وردی:

یونفارم، جاله، نظامي لباس. ۴. ۷۶

ورگوزار:

ور غورځیدل، تیله کول، سبب کیدل د غورځیدو. ۴. ۲۱۱

ورهنيزي:

کسي. ۴. ۲۱۱

ورمونو:

نصیحتونه. ۴. ۲۱۱

ورکتون:

د ماشومانو ساتنځی، کودکتان. ۴. ۲۱۱

د تاتويبي ميلي پبيلي ۲۱۲ چوپړی

- ولس: قوم، د سيمي وگړي، د سيمي ژوندگر، جرگه، د مشررانو ناسته (اجلاس).؛ ۱۶، ۳۱، ۷۴، ۸۳ او ۹۲
- ولوله: احساس، عاطفه.؛ ۳۶ او ۱۳۵
- ولوليز: عاطفي، احساساتي.؛ ۱۴
- وگړيو: خلکو، ولس.؛ ۲۱۲
- ونج: عوض، تعويض، ميز.؛ ۲۱۲
- ون کدم (قدم): ارامه تيريدل، ارام قدم، هوسا حرکت کوي. کله چي تعليم قدم پای ته رسي ارام قدم، هوسا حرکت پيليري.؛ ۷۶ او ۱۸۹
- ونه څښي: و نه څکي، و نه شکي.؛ ۲۱۲
- ويار: عيب، کمی.؛ ۱۱، ۲۵، ۳۵ او ۱۰۷
- ويارجن: معيوب.؛ ۲۱۲
- وېره وری: ويرمن، ويرجن.؛ ۲۱۲
- ويرژلی: ويرژلی، ويرمن، ويرجن.؛ ۲۱۲
- وېلار: تصميم، عزم، اراده.؛ ۲۱۲
- ويچار: وران، خراب.؛ ۱۶۶
- ويوکی: لغات، وييکي، ويکي، ويي.؛ ۷۶ او ۱۷۵
- وی: لغات، وييکی.؛ ۲، ...، ۲۱۵. (۲۱۲ واري نور)
- وی! : د حيرانتيا اوز، بي برکته ناره يا غږ، پانونيکی دی.؛ ۶۰ او ۶۱
- ويپوهه: لغاتپېژندنه.؛ ۲۱۲
- ويير غاونه: وی بورول، ويکي جوړول، وييکي رغونه، لغاتجوړونه.؛ ۲۱۲

۳۰. هي (ه يا هـ)

- هاران: د حضرت لوط (ع) د پلار نوم دی. د حضرت ابراهيم (ع) د مشر ورو نوم دی، او د ازر ستر زوی.؛ ۲۱۲
- هتي يوال: دوکاندار، هتيوال، دېر نوم يې هتي والو دی.؛ ۲۱۲
- هروم (هزم): د اور شغله.؛ ۲۱۲
- هېر: له ياده وتلی، په پام کې نه.؛ ۸، ۱۱ او ۱۵۸
- هېروون: له ياده باسټل شوي، هېرکړل شوي، له پامه باسټل شوي. زما د نږدي ملگري او دوست توريالي وو هېروون، مشهور په تړون د تکاب ولسوالی اخيري نوم دی.؛ ۲۱۲

د تاتويبي ميلي پبيلي ۲۱۳ چوپړی

۳۱. يي (ي)

پير: خرس. ۸۷. ۴.
پير: د کښتۍ لاستۍ. ۲۱۳. ۴.

۳۲. ي

يکۍ: بيسکل. ۲۱۳. ۴.
يوه نۍ: یک شنبه. ۲۱۱. ۴.
پيبرور: بارور، حاصلخېزه. ۲۱۳. ۴.
پيبره: ابره، اډبره، حاصل، ثمره. ۱۷. ۴.

۳۳. ی

يوون: يکر، واحد، يونټ. ۳۵، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۷۷ او ۱۸۲.

۳۴. ی

۳۵. ئ

دا لاندې نې په هغه ويکیو کې ترې گټنه اخستل کېږي چې کټ مټ د عربي ژبې لغات وي، په پښتو ژبه کې دا تورې نه کارول کېږي، خپلې ژبې وی لرو ورته.

۳۶. ئي (ث)

نژد جنريشن: ورسته پاتې ژوند. ۳۶۴. ۴.
ثواب: بدله ورکول، انعام ورکول عوض ورکول، مکافات ورکول؛ اداکول، اجر ورکول، بدله، عوض؛ اداينه، انعام، جايزه. ،. ۴. ۷۴، ۸۷ او ۹۵.

۳۷. حي (ح)

حاکمان: مشران، واليان، هغه تن چې د اسلامي شورا يا جرگې له لوري په بنسکاره ټاکل کېږي د وگړو له منځ وي او په پټه او بنسکاره پردی نه وي. ۱۳۲ او ۱۳۴.
حال: روان پېر، اوس، د مگرۍ. ۴. ۵۶ او ۶۰ چوپړی

۳۸. ذي (ذ)

د تاتويبي ميلي پبيلي ۲۱۴ چوپړی

۳۹. صي (ص)

زما (د څېړونکي يا ليکوال) نوم دی، د عربي ژبي وی ده، د الله رښتینی ملگری، د الله صادق دوست، ۲: د حضرت آدم ع تخلص دی. ۴. ۲، ۳، ۱۴، ۱۶ او ۲۱۸ (ټول ټال ۳۲ واري نور په بېلابېلو چوپړو کي نومړي وی يا لغات راغلی دی.)

صفي الله:

(صفي الله)

۴۰. ضي (ض)

قصد ناک، بي پرواء، قصد ناک، لړلی. ۴. ۹ او ۷۹

صدي:

۴۱. طي (ط)

۴۲. ظي (ظ)

۴۳. عي (ع)

ز مور سر بنوونکی، د پښتو مضمون بنوونکی وه په منځنی بنوونخی تجربه وي نمبر اول کي. ۴. ۲۱۴ زوزات، واره، ماشومان. ۴. ۲۱۴ اولاده، کوشنيان، ماشومان. ۴. ۲۱۴

عين الله:

عياله:

عيال:

۴۴. في (ف)

څپرکی. ۴. ۱۶۰ او ۱۶۱ چوپړی پرېکړه، تره. ۴. ۱۵۶

فصل:

فيسله:

۴۵. ق

کلا، کور، انگر، خونه، مېنه، قلع. ۴. ۲۱۴ تکره، زورور، کلک، ټينگ، مضبوت، طاقت ور. ۴. ۷۶

قلعه:

قوي:

لنډون

په دي ټولگه کي لنډون (مخففات) د اصلي غونډلو (کلمو) پر خای يوازي دغه لاندېنی راغلی دی.

م. اېنج. ص. ف: ماسټر اېنجينېر صفي الله وو فردوس ،،. ۴. ۳۹ چوپړی

د تاتويي ميلي پېيلي ۲۱۵ چوپړی

۱۰. بېبلو گراپي Bibliography د هغو ليکونو لېست چې په يوه سکالو يا بورونکي او کښونکي پورې اړه و لري.

۱. پښتو ټولنه. (۱۳۵۴ لېږدی)، پښتو څېړنې، د پښتو څېړنو د نړوال مرکز د نړوال سيمينار د مقالو مجموعه، د چاپ کال ۱۳۵۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۰۰۰، پر له پسي نمبر ۲۲۳، د افغانستان د علومو اکاډمي د کتابتون کي د موندني گڼه ۱۴ ده، پښتو څېړنې، پښتو ټولنه، ۱۷۶ چوپړی.

۲. پښه محمد. زهير. (۱۳۱۰ لېږدی يا ۱۹۳۲ زېږدي)، غورښکه د لنډيو، خطي نسخه ملي ارشيف، استقلال لېسه کي کښلي، ۱۳۱۸ لېږدي کي پښتو ټولني ته سپارلي. اوس يي ملي ارشيف کي د موندني گڼه ۴/۵۲ پر له پسي گڼه ۴۶۳۸ ده، ۷۷ چوپړی.

۳. حبيب الله رفيع. (۱۳۴۹ لېږدی)، د خلکو سندرې، افغانستان اکاډمي، د تاريخ او ادب ټولنه، ۱۰۹ چوپړی.

۴. حضرت محمد وياړ. (۱۳۸۷ لېږدی)، مسافر هم د اورده سفر جامي په تن کړي، کابل مجله (۵-۶) گڼه، ۱۷۴ چوپړی.

۵. داود خان داوړ. (۱۹۸۴ زېږدی)، پښتو ټپه، پښتو ادبي مرکز، د نورنگ سرای پېښور، ۲۱ چوپړی.

۶. (د ليکوال پېژند څرگند نه دی). (۱۳۱۲ لېږدی يا ۱۹۳۴ زېږدي)، منتخبات لغات متفرقه پښتو، خطي نسخه (کلمي کښلي يا په قلم ليکلي) ملي ارشيف، په ۱۳۱۸ لېږدي کي پښتو ټولني ته سپارلي شوي وه. اوس يي ملي ارشيف کي د موندني گڼه ۴/۸۲ پر له پسي گڼه ۵۳۸۲ ده، خای، خای له ۱ څخه تر ۶۴، ۶۵ چوپړی.

د ټاټوبي ميلي پېبلي ۲۱۶ چوپړی

۷. **سليمان لایق. څېړونکی.** (۲۰۰۸ زېږدی کال)، سليمان لایق په لنډيو غږیږي، د اگست په ۲۱ نيټه قلم نړيوالي ټولني د لنډيو په هکله سليمان لایق غږولی و او باز محمد عابد ثبت کړی و چې دا دی کتب مټ يي ستاسې په وړاندې خپروم.
۸. **سليمان لایق او مجاور احمد زیار مومند.** (۱۳۶۱ لېږديز لمريز کال)، پښتو لنډی، پښتو لنډی د شفاهي ادب او فوکلور د ډيفارتمنټ د علمي غړو د ۱۳۶۱ لېږدي گډه علمي پروژې، د لنډیو په باب تحلیلي څېړنه، د سليمان لایق او د مجاور احمد مومند په زیار، د پښتو ټولني د ادبیاتو د څانگې له خوا، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر یا پرله پسې نمبر يي ۸۲، افغانستان د علومو اکاډمی مرکزی علمي کتابتون گڼي کود ۱۵۲۴۷، عمومي مطبوعه کابل، ۱۰۰۰ چاپ گڼه، چاپ کال ۱۳۶۳ لېږدی، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۵۳ ده، ۵ او ۴۷۲ چوپړی.
۹. **سلما شاهین. ډاکټره.** (۱۹۸۴ زېږدی)، روهي سندرې، پېښور د پښتو اکاډمی مخکنی رئیسې، پېښور پوهنتون، ۳۸۰ چوپړی.
۱۰. **سید اگل. غږیږیار. کامه وال.** (۱۳۸۵ لېږدی یا ۲۰۰۶ زېږدی)، ولسي مرغلرې، دانش خپرنډويي ټولني تخنیکي څانگه، پېښور، ۱۱۸ چوپړی.
۱۱. **صفي الله فردوس. پېيلوم. انجنېر.** (۱۳۸۸ لېږديز لمريز کال)، څلېر کي د ددو دود، زما د شعرونو ټولگه. د چاپ رښت له لیکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ بنووني ترې د گټې اخیستنې اجازه نه شته! خو په بېيلو گراپي یا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرنډويه ټولنه، ننگرهار، افغانستان. ۲۲۲، ۲۳۷، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۷۸ او ۳۲۹ چوپړی.
- [<http://www.ketabton.com/book/id/۸۲۰>], [January ۳۱ ۲۰۱۶], ۲۲:۱۸ د شپي.
۱۲. **صفي الله فردوس. ماسټر. اېنجنېر.** (د کب ۱۲، ۱۴۰۰ لېږديز لمريز کال)، د ټاټوبي ټنگټکور او پېبلي، د چاپ رښت له لیکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ بنووني ترې د گټې اخیستنې اجازه نه شته! خو په بېيلو گراپي یا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرنډويه ټولنه، ننگرهار، افغانستان، وړيا پوهنغونډ ويکيپېډيا له پاره لیکنه، ۸ چوپړی.
- [https://ps.wikipedia.org/wiki/پېبلي_او_ټاټوبي_ټنگټکور]، [November ۱۱ ۲۰۲۲], ۱۱:۴۰ د ورځي.

د تاتویي ميلي پبيلي ۲۱۷ چوپړی

۱۳. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (د کب، ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدی)، د ایزو څېړنچوپړي (د ايزي ريسرچ پانې)، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۰ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۵۸۱۹>]

[March ۱۰ ۲۰۲۳]، ۲۰:۰۱ د شپي.

۱۴. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، د وري ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰۲ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – لومړی ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۶۸ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۲۳۱>]

[April ۲ ۲۰۲۴]، ۲۲:۳۲ د شپي.

۱۵. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، وری ۱۶، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰۴ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – دوېم ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۹۳ چوپړی.

[<https://lnkd.in/daYAXPYt>]

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۳۶۸>]

[April ۲۴ ۲۰۲۴]، ۲۴:۵۷ د شپي.

۱۶. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، غويی ۰۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۲۴ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – درېم ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۱۸، ۱۸۳، ۲۲۲ او ۳۰۴ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۴۲۴>]

[April ۲۴ ۲۰۲۴]، ۲۴:۲۸ د شپي.

د تاتوبي ميلي پبلي ۲۱۸ چوپړی

۱۷. عبدالروف. بېنوا (۱۳۳۷ لېږدي)، لنډۍ چان کونکي او فارسي مترجم، انگرېزي ژباړه يي محمد ابراهيم شريفي کړي، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷ لېږدي کي د کابل عسکري مطبعي (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوي ټولگه ده، په عامه کتابتون کي يي د موندني گڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب دی، خای، خای له ۱، ۶، ۳۵، ۵۸، ۱۴۲ چوپړی.

۱۸. گل باچا الفت. د ادب ستوری. (۱۳۲۵ لېږدي يا ۱۹۴۶ زېږدي)، پښتو سندرې، گل باچا الفت د پښتو ټولني مبصر او د صحافت او تالیف د څانگو امير، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر ۹۵، عمومي مطبعه کابل، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۱۲ ده، ۱۱۳ چوپړي.

۱۹. محمد دين. ژواک. (۱۳۳۴ لېږديز لمريز کال)، پښتني سندرې، لومړۍ برخه، د پښتو ټولني د ادبياتو د څانگي له خوا، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر يا پرله پسې نمبر يي ۱۱۵، افغانستان د علومو اکاډمي مرکزي علمي کتابتون گڼي کوډ ۱۲۵۹۴، عمومي مطبعه کابل، ۲۵۰۰ چاپ گڼه، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۴ ده، ۱۷۶، ۲۹۵ چوپړی.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۱۹ چوپړی

۲۰. د چاپ شويو کبڼلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. ځلېر کې د ددو دود
 ۲. د تاتوبي تنگتکور او پبيلي
 ۳. د اېزو څېړنچوپړي
 ۴. د کوش تپي لويي ويالي جوړولو په وړاندي د اوزبېکېستان ولسمشر څټکړنو ته د فردوس څټکړني
 ۵. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (لومړی توک)
 ۶. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (دوېم توک)
 ۷. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (درېم توک)
 ۸. د تاتوبي ميلي پبيلي
- «Country National Poems (Love & Laws Language)»
۹. نيمکي يو د څېړنچوپړو انگر

۲۱. د کرنې لاندې کښلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. د برېښنا اېنجنینېری بنسټونه (لغمان پوهنتون د ودانيزې اېنجنینېری فاکولتې، د درېیم ټولګې د دوېم سیمستر ۱۳۹۶ لېږدي لوستلیکې یا درسي کتاب)
۲. د مخي کتاب
۳. ويڅکي خستو (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۴. پښتو په لغمان چل (چ. ل يا چريکي لار) زده کړه!!!
۵. سل لغمانی وراشي (وجيزي يا متلونه)
۶. د پښتو زده کولو لس لاملونه (Ten Reasons to Learn pashto)
۷. په ځنگل کې غرومېهار (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۸. افغانستان اتوم بېم لري – له سلو ۷۰٪ بېکاره او له سلو ۳۰٪ پټ
۹. چمتو سرفراز (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۰. هېبېمې (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۱. نښی او نښی
۱۲. توري ورپڅي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۳. د الله د کتاب ژباړه
۱۴. Translation of The Book of Allah (Miracle of the Last Prophet)
۱۵. نښه
۱۶. جنت بوی (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۷. درې غله (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۸. د کاپرکی اوږده شونده
۱۹. د لمک ټنکی
۲۰. برېښنا اېنجنینېری د ټولو اړوند
۲۱. د اېنجنینېری لېستلیکې
۲۲. د باچا کانی (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۳. لوبښي لړګي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۴. بويڼه هډه (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۵. د لورپوړي مدیریت او رهبري ليد
۲۶. د مچغوزي ګاتي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۷. کجی بده!
۲۸. پښتو پوستکالي
۲۹. ودانولو د څه رنگوالي مدیریت روزنه
(Construction Quality Management Training)

۲۲. شونیا او پېر پر سپما د کبئلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. یهود اصلي لغماني دي (پښتانه يهود نه؛ يهود پښتانه دي او پښتانه ارياني دي)
۲. لغمان لغماني (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۳. حاجي بابا (ميرويس نيکه!) ناندوله (،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۴. پردی تالب
۵. زموږ مدرسه
۶. غلي کاني
۷. د څه له پاره ولاړ يې
۸. کتاب ورته کي ده!؟
۹. د وتي گټه او پوهه
۱۰. له ما سره و غږېږه
۱۱. د بښن پټ سگنالونه او پټ ورمونه
۱۲. غښتلی ميرځمن
۱۳. لېوه او لېوگي
۱۴. کيسکي او بيانکي
۱۵. د بي بي سي شل خبرو اترو پوښتنې او ځوابونه
(BBC Interview Questions and Answers ۲۰)
۱۶. سي اين اين د بشکالوه ۱۰ پوښتنې
(CNN ۱۰ Discussion Questions)
۱۷. کيسې له نورو مسلو سره (Stories With More Matter)
۱۸. د مسواک ونه
۱۹. د شپه ميرو (پوليسو) مشر زرغون شا خان اکا
۲۰. لومړی کوشنی غښتلی
۲۱. سرور ماما تولندی او رغاوه (موټر او صنعت)
۲۲. د بښن د مينې ژبه
۲۳. و او د
۲۴. خوږی شېبې او سړي تودی

A portrait of a man with dark hair, wearing a blue checkered shirt and a dark tie. The background is black. The text is overlaid on the bottom part of the image.

Country National Poems

M.BSC.ENG

SAFIULLAH FIRDOWS

IN MEHTER LAM LAGHMAN, AFGHANISTAN
SEPTEMBER 19, 2023

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**